

OPINNÄYTETYÖ - AMMATTIKORKEAKOULUTUTKINTO
SOSIAALI-, TERVEYS- JA LIIKUNTA-ALA

OSALLISTAVA RYHMÄTOI- MINTA KUOPION STARTTI- PAJALLA

TEKIJÄ: Jami Miettinen

Koulutusala Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	
Koulutusohjelma/Tutkinto-ohjelma Sosionomin tutkinto-ohjelma	
Työn tekijä Jami Miettinen	
Työn nimi Osallistava ryhmätoiminta Kuopion Starttipajalla	
Päiväys	19.05.2021
Sivumäärä/Liitteet	58/11
Ohjaaja Ulla-Maija Koljonen	
Toimeksiantaja/Yhteistyökumppani Tukeva-säätiö sr/Starttipaja	
<p>Tiivistelmä</p> <p>Opinnäytetyössä kehitettiin osallistavaa ryhmätoimintaa Kuopion Starttipajan valmentautujille. Kehittämistyön idea nousi toimeksiantajan tarpeesta, sillä Starttipajalla ei ollut käynnissä aktiivista ryhmätoimintaa. Kehittämistyönä suunniteltiin ja toteutettiin nuoria osallistavaa ryhmätoimintaa, jonka tavoitteena oli nuorten osallisuuden lisääminen, nuorten sosiaalisten taitojen kehittäminen, sekä positiivisten kokemusten ja vertaistuen saaminen. Lisäksi opinnäytetyössä arvioitiin, soveltuiko kehitetty ryhmätoiminta Starttipajan toimintaan ja onnistuttiinko kehittämisprosessissa luomaan nuorten osallisuutta vahvistavia elementtejä. Kehittämistyön prosessia ja valintoja ohjasi teoretieto osallisuuden edistämisestä, ryhmätoiminnan tavoitteista ja ryhmän ohjaamisesta.</p> <p>Opinnäytetyö oli toiminnallinen kehittämistyö, jonka prosessi vaiheistettiin Salosen (2013) konstruktivista mallia mukailien. Työn toimeksiantajana toimi Tukeva-säätiö sr, Nuorten starttipaja, jonka toiminta on tarkoitettu 15-29- vuotiaille nuorille. Nuoret osallistettiin ryhmätoiminnan sisällön suunnitteluun kehittämistyön prosessin eri vaiheissa. Kehittämistyön tiedonhankintamenetelminä käytettiin ryhmähaastattelua ja kyselyä. Ryhmähaastattelun toiveiden pohjalta varsinaisiksi aktiviteeteiksi valikoituivat laserpelit Megazonessa ja laavuretki Pölhön grillikatokselle. Ryhmätoiminta oli valmentautujille vapaaehtoista ja maksutonta.</p> <p>Ryhmätoimintoihin osallistui toimintakerrasta riippuen 3–15 valmentautujaa kerralla. Kehittämistyön tavoitteiden toteutumista arvioitiin tekemällä havaintoja, kyselyjä ja keräämällä palautetta sekä nuorilta, että toimeksiantajalta. Kehittämistyön arvioinnin perusteella ryhmähaastattelulla ja toiminnan yhteisellä suunnittelulla pystyttiin luomaan osallisuutta vahvistavia elementtejä. Valmentautujien palautteiden ja kyselyiden, sekä toiminnan aikana tehtyjen havaintojen perusteella ryhmätoiminnat tarjosivat suurimmalle osalle valmentautujista positiivisia kokemuksia ja tilaisuuksia harjoittaa sosiaalisia taitoja. Kaikki toimintahetket nähtiin yksilövalmentajien havaintojen, kyselyiden ja palautteiden pohjalta soveltuvina Starttipajan toimintaan. Vaikka kehittämistyön tuloksia ei voida yleistää, voi Starttipaja hyödyntää kehittämistyön tietoa järjestäessään ryhmätoimintoja jatkossa. Jatkotutkimusehdotuksena voisi selvittää valmentautujien osallisuuden kokemuksia osallistavasta ryhmätoiminnasta.</p>	
Avainsanat nuorten työpaja, starttipaja, ryhmätoiminta, osallisuus	

Field of Study Social Services, Health and Sports			
Degree Programme Degree Programme in Social Services			
Author Jami Miettinen			
Title of Thesis Participatory Group Activities at Starttipaja Youth Workshop			
Date	May 19, 2021	Pages/Appendices	58/11
Supervisor Ulla-Maija Koljonen			
Client Organisation /Partner Tukeva Association/Starttipaja			
<p>Abstract</p> <p>The thesis was made to develop participatory group activities for Starttipaja. Starttipaja is a youth workshop for youngsters aged 15-29 and is located in Kuopio, Finland. The aim of the development work was to strengthen participation of the Starttipaja youth, improve social skills, and to offer positive experiences and peer support. The thesis also evaluated how well the developed group activities were suitable for Starttipaja and whether the development process managed to create elements that strengthen the participation of the clients. The development process was guided by the theory of group guidance and participation.</p> <p>The thesis was a functional development work. The development process followed Salonen´s (2013) constructive model. The youth of the start-up workshop were involved in planning group activities at different stages of the development process. Methods used to collect information in this thesis was group interview and questionnaires. All the group activities were voluntary and free of charge for the youth.</p> <p>Based on the evaluation the group interview and the joint planning of the activities created elements that can strengthen participation. Youth feedback, results of questionnaires, and observations made during the activities show that the group activities provided most of the participants positive experiences and opportunities to improve social skills. All the group activities were seen as suitable for Starttipaja. The results of the thesis cannot be generalized, but the knowledge of the development work can be used for planning Starttipaja´s group activities in the future. A proposal for further research is to examine the view of the youth regarding the experience of participation in participatory group activities.</p>			
<p>Keywords youth workshop, start-up workshop, group activity, participation</p>			

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	6
2	STARTTIPAJA JA STARTTIVALMENNUS	7
3	RYHMÄTOIMINTA.....	9
3.1	Ryhmän muodostuminen	10
3.2	Roolit ryhmässä	11
3.3	Ryhmätoiminnan suunnittelu	12
3.4	Ryhmän ohjaajana toimiminen.....	14
4	OSALLISUUS	17
5	KEHITTÄMISTYÖN TARKOITUS JA TAVOITE	21
6	KEHITTÄMISTYÖN TOTEUTUS STARTTIPAJALLA.....	23
7	KEHITTÄMISTYÖN PROSESSI VAIHE VAIHEELTA	25
7.1	Aloitusvaihe.....	27
7.2	Suunnitteluvaihe	28
7.3	Esivaihe.....	28
7.4	Työstövaihe (käytännön toteutus).....	30
7.4.1	Ryhmähaastattelu 21.10.	31
7.4.2	Laserpeli Megazonessa 4.11.....	34
7.4.3	Laavuretken yhteissuunnittelu 11.11.	37
7.4.4	Laavuretki Pölhön grillikatokselle 18.11.....	39
7.5	Tarkistusvaihe	41
7.6	Viimeistelyvaihe	42
7.6.1	Ryhmähaastattelun analyysi.....	42
7.6.2	Kyselyt	46
8	POHDINTA.....	53
8.1	Kehittämistyön prosessin ja tuotoksen arviointi	53
8.2	Eettisyys ja luotettavuus.....	54
8.3	Ammatillinen kasvu	55
8.4	Hyödynnettävyys ja kehittämisideat	56
	LÄHTEET JA TUOTETUT AINEISTOT	58
	LIITE 1: OPINNÄYTETYÖN ESITE STARTTIPAJALLE.....	60
	LIITE 2: RYHMÄHAASTATTELUN OHJAUSSUUNNITELMA	61

LIITE 3: TOIMINTAIDEALOMAKE RYHMÄHAASTATTELUUN	64
LIITE 4: RYHMÄHAASTATTELUN KYSELYLOMAKE.....	65
LIITE 5: LASERPELIN ESITE	68
LIITE 6: LASERPELIN OHJAUSSUUNNITELMA	70
LIITE 7: LASERPELIN KYSELYLOMAKE.....	73
LIITE 8: LAAVURETKEN YHTEISEN SUUNNITTELUN OHJAUSSUUNNITELMA.....	75
LIITE 9: LAAVURETKEN ESITE.....	79
LIITE 10: LAAVURETKEN OHJAUSSUUNNITELMA	80
LIITE 11: LAAVURETKEN KYSELYLOMAKE	83

1 JOHDANTO

Syrjäytymisen ehkäisy ja osallisuuden edistäminen, niin yksilö, kuin myös laajemmalla tasolla on ollut monella tapaa esillä sosionomin opinnoissani, sekä myös yleisessä yhteiskunnallisessa keskustelussa vuosien aikana. Osallisuuden tai sen puutteen on huomattu olevan yhteydessä ihmisten hyvinvointiin ja terveyteen. Opintojeni sisällöissä osallisuuden vahvistamista on käsitelty yksilötasolla esimerkiksi asiakkaan voimavarojen lisäämisen ja osallistavien menetelmien opiskelun myötä, sekä yhteiskunnallisella tasolla esim. sosiaalipalvelujen kehittämiseen liittyvien oppimistehtävien ja niihin kytkeytyneiden ryhmäkeskustelujen kautta. Osallisuuden edistäminen huomioidaan monissa kansallisissa ohjelmissa ja se mainitaan tärkeänä keinona eriarvoisuuden pienentämisessä, sekä syrjäytymisen ja köyhyyden torjumisessa myös Euroopan unionin tasolla. Opinnäytetyöni kohderyhmään liittyen nuorisolaissa osallisuuden yhteydessä puhutaan vaikuttamisesta ja osallistumisesta. Osallistuminen ja vaikuttaminen nähdään väylinä osallisuuteen. (THL 2019a.)

Suomalaisessa yhteiskunnassa nuorten (alle 29- vuotiaiden) työpajat ovat yksi paikka, jossa työskennellään nuorten syrjäytymisen ehkäisyn ja osallisuuden vahvistamisen eteen. Vapaaehtoinen ryhmätoiminta voi tukea yksilön osallisuutta tarjoamalla mm. sosiaalista toimintaa ja positiivisia kokemuksia, sekä kehittämällä vuorovaikutustaitoja ja saamalla osallistujassa aikaan tunteen olemisesta merkityksellinen osa yhteisöä. (THL 2019a; THL 2020a; Valtakunnallinen työpajayhdistys ry s.a.b.)

Opinnäytetyöni on kehittämistyö, jossa toteutetaan Starttipajan nuorille vapaaehtoista ryhmätoimintaa osallistaen valmentautujia jo ryhmätoimintojen valinta- ja suunnitteluvaiheessa. Työn tarkoitus on kehittää valmentautujien osallisuutta tukevaa ryhmätoimintaa Starttipajalla. Pyrkimys on osallistaa nuoria ryhmätoiminnan suunnitteluun ja toteuttaa valmentautujien toiveisiin perustuvaa toimintaa. Tavoitteena on nuorten osallisuuden lisääminen, nuorten sosiaalisten taitojen kehittäminen, sekä positiivisten kokemusten ja vertaistuen saaminen osallistujille. Valmentautujien ryhmään ohjautuminen on kehittämistyön onnistumisen kannalta merkittävässä roolissa. Ryhmätoimintojen pohjustaminen Starttipajalla ja valmentautujien kannustaminen mukaan ryhmätoimintaan on ensisijaisen tärkeää, jotta toimintaan saadaan riittävä määrä osallistujia. Nuorten toiveista lähtevä toiminta ja osallistumisen vapaaehtoisuus ovat tärkeitä arvoja tässä kehittämistyössä.

Kehittämistyössä toteutan neljä eri ryhmätoimintahetkeä, jotka ajoittuvat loka- marraskuulle 2020. Toimintahetkistä kaksi liittyy ryhmätoiminnan suunnitteluun ja kaksi on varsinaista aktiviteettia. Toteutettavat aktiviteetit valitaan ensimmäisenä toimintahetkenä järjestetyn valmentautujien ryhmähaastattelun toiveiden perusteella. Ryhmähaastattelun toiveiden pohjalta toteutettavat aktiviteetit ovat laserpeli ja laavuretki. Toisena toimintahetkenä toteutetaan laserpeli Kuopion Megazonessa. Ennen laavuretkä järjestetään suunnittelutapaaminen, jossa halukkaat valmentautujat pääsevät valitsemaan laavun, jonne myöhemmin toteutuva retki kohdistuu, sekä vaikuttamaan oheistoimintaan ja retkieväisiin. Viimeisenä toimintahetkenä toteutuu laavuretki Pöyhön grillikatokselle. Valmentautujien näkemyksiä järjestetyistä toiminnoista ja toiveista jatkossa järjestettävän ryhmätoiminnan suhteen kartoitetaan osallistuneille kohdistettujen kyselyiden avulla.

2 STARTTIPAJA JA STARTTIVALMENNUS

Opinnäytetyöni toimeksiantajana on Tukeva- säätiö, Kuopion Starttipaja. Tukeva-säätiö on voittoa tavoittelematon, yleishyödyllinen yhteisö, joka toimii Kuopion lisäksi Siilinjärvellä, Leppävirralla ja Varkaudessa. Tukeva tuottaa sosiaali- ja valmennuspalveluita ehkäistäkseen työttömyyttä, sekä toiminnallaan edistää kiertotaloutta. (Tukeva- säätiö s.a.a.) Tukeva- säätiö on Valtakunnallisen työpajayhdistys ry:n jäsenorganisaatio (Valtakunnallinen työpajayhdistys ry s.a.a.).

Suomessa toimivilla työpajoilla pyritään työnteolla ja valmennuksella kehittämään asiakkaana olevan nuoren tai aikuisen valmentautujan edellytyksiä koulutukseen tai työhön pääsemiseksi, parantamaan arjenhallintataitoja, kuin myös edistämään mm. itsenäisyyttä ja yhteiskunnallista osallisuutta. Työvaltaisen ja yhteisöllisen työpajan toiminnassa on keskiössä tekemällä oppiminen työn ja valmennuksen kautta. Nuorille alle 29- vuotiaille suunnattujen työpajojen toimintaa määrittää nuorisolaki. Pajojen toimintaa järjestävät kunnalliset organisaatiot ja yhdistykset, säätiöt. (Valtakunnallinen työpajayhdistys ry s.a.b.)

Työpajoilla tapahtuva starttivalmennus on tavoitteellista ja kokonaisvaltaista toimintaa työn ja koulutuksen ulkopuolella olevan nuoren tukemiseksi. Starttivalmennus toimii monialaisena sosiaalisen kuntoutuksen palveluna, tarjoten monesti palveluverkostosta uupuvan palasen matalan kynnyksen elämänhallintaan keskittyvänä palveluna. Tavanomaisen työpajatoiminnan tapaan starttivalmennuksen menetelminä toimivat yksilö- ja ryhmävalmennus, sekä työvalmennus, yksilövalmennuksen näytellessä suurinta roolia. (Hannila-Niemelä, Oulasvirta-Niiranen ja Pietikäinen 2015, 10-11.) Työpajojen starttivalmennuksessa on kuitenkin yleistä, että asioita tehdään ja eri aiheista keskustellaan myös ryhmässä. Ryhmässä toimimisen ja keskustelujen kautta nuoret voivat saada mahdollisesti heille ainutlaatuisen kokemuksen siitä, että heidän mielipidettään kuunnellaan ja sillä on merkitystä. Ryhmässä toimiminen voi vahvistaa nuoren osallisuutta. (Hannila-Niemelä, Oulasvirta-Niiranen ja Pietikäinen (toim.) 2016, 34.)

Tukeva- säätiön Kuopion Nuorten Starttipaja on tarkoitettu 15-29- vuotiaille nuorille, joilla on erinäisiä haasteita elämässään esim. arkirytmien ylläpitämisessä, aktivoitumisessa, kotoa lähtemisessä, opinnoista selviytymisessä ja tulevaisuuteen luottamisessa. Starttipajalla tarjotaan vapaaehtoisuuteen perustuvaa toiminnallista starttivalmennusta, jonka tavoitteena on auttaa nuorta omien voimavarojensa, kykyjensä löytämisessä, tahtotilan luomisessa ja tulevaisuuden suunnan hahmottamisessa. Nuoret ovat hakeutuneet Starttipajalle vaihtelevien syiden vuoksi esim. oppilaitoksen, TE-palveluiden, sosiaalityöntekijän tai hoitotahon ohjaamana. Starttipajalle voi hakeutua myös itsenäisesti. Varsinaista lähetettä ei tarvita, starttipajan valmentajat auttavat pajatoimintaan haluavaa nuorta oikean palvelun löytämisessä.

Pajalla nuori työskentelee yksilövalmentajan tukemana suunnitellusti ja tavoitteellisesti. Toiminta on vahvasti käytännön tekemiseen, toimintaan painottuvaa, yksilön oma tilanne ja mielenkiinto huomioiden. Tekemistä löytyy paljon mm. puutöiden, kuvataiteen, ompelun, maalaamisen, piirtämisen ja

liikunnan tai esim. opiskeluun kytkeytyvien tehtävien muodossa. Starttipajan palvelu keskittyy toiminnalliseen valmennukseen, sosiaaliseen kuntoutukseen ja koulutusorientaatioon. Pajalla nuorten tukena työskentelee neljä yksilövalmentajaa. Nuorten työpajatoiminnan, kuten Kuopion Starttipajan kin tehtävänä on valmennuksen myötä edesauttaa nuoren edellytyksiä opiskelupaikan saamisessa, opintojen loppuun saattamisessa ja työmarkkinoille pääsemisessä, sekä ohjautumisessa muuhun tarkoituksenmukaiseen palveluun. (Tukeva- säätiö s.a.b.; Valtakunnallinen työpajayhdistys ry s.a.b.)

Starttivalmennuksen kohderyhmän nuorilla on tavallisesti haasteita useilla elämän osa-alueilla. He tarvitsevat tukea vallitsevassa elämäntilanteessa ja tulevaisuuteen suuntaamisessa. Puutteet sosiaalisessa verkostossa ovat myös yleisiä. Kohderyhmän nuorilla voi olla päivärytmi hukassa, haasteita voivat aiheuttaa myös esim. mielenterveydelliset ongelmat ja arjenhallinnan puutteet, taloudelliset ongelmat tai oppimisvaikeudet. Yhtenä merkittävänä kohderyhmänä ovat henkilöt, jotka eristäytyvät kotiinsa. Joillakin on vähän tai jopa ei ollenkaan sosiaalisia kontakteja, etenkin kodin ulkopuolella. Vaikka starttivalmennus soveltuu monenlaisiin haastaviin tilanteisiin, sillä ei pystytä korvaamaan henkilön tarvitsemia muita palveluita kuntoutuksen ja terveydenhuollon saralla. Akuutista päihdeongelmasta kärsivälle tai akuuttia hoitoa vaativan mielenterveysongelman omaaville henkilöille starttivalmennus ei ole ajankohtainen palvelu. (Hilpinen, Huumonen, Kivirinta ja Välimaa 2012, 13-14.)

3 RYHMÄTOIMINTA

Työpajoilla käytetään yksilövalmennuksen lisäksi myös ryhmävalmennusta. Työpajojen starttivalmennuksessa nuori voi saada positiivisia osallisuuden kokemuksia tullessaan osaksi yhteisöä. Toimiminen yhdessä muiden valmentautujien kanssa ja tunne siitä, että on hyväksytty ryhmässä ovat useille pajojen asiakkaille voimauttavia ja tärkeitä kokemuksia. Starttivalmennuksen yhtenä mainittavana vaikutuksena on valmentautujan vuorovaikutustaitojen paraneminen, jota voi edesauttaa toimiminen pajayhteisössä muiden kanssa. (Hannila-Niemelä, Oulasvirta-Niiranen ja Pietikäinen 2015, 23-24, 46.) Starttivalmennuksessa nuori voi oppia hyödyllisiä taitoja muilta nuorilta. Valmentajien näkemysten mukaan on yleistä, että vertaisryhmä innoittaa nuorta ja synnyttää oppimishalua ja muutostavoitetta. Valtakunnallisen työpajayhdistys ry:n julkaisussa Starttivalmennuksen menetelmiä ja työskentelytapoja (2016) esitellään starttivalmennuksessa käytettyjen menetelmien ohella erilaisia ryhmätoiminnan muotoja, joita voi hyödyntää työpajoilla. Toimiminen yhdessä inspiroi valmennuksessa olevia osallistumaan. (Hannila-Niemelä, Oulasvirta-Niiranen ja Pietikäinen (toim.) 2016, 6, 12, 34.)

Käytettyinä ryhmätoimintoina työpajoilla on ollut esimerkiksi toiminnallisuuteen ja keskusteluun painottuvia ryhmiä, kuvataideryhmä, seikkailuaktiiviteetteja ja avoimien ovien iltatoimintaa (Hannila-Niemelä, ym. 2016, 16, 20, 24, 43). Ryhmätoimintoja on monen muotoisia, kuin myös niihin kytkeytyneitä tavoitteitakin. Esimerkiksi ryhmässä tapahtuvien keskustelujen kautta yhteistoiminnan harjoittelun lisäksi nuoret voivat saada toisilta ryhmäläisiltä uusia näkökulmia ja herätä pohtimaan, arvioimaan omaa tilannettaan liittyen ryhmän aiheeseen. Esitellyissä ryhmätoiminnoissa tavoitteina mainitaan mm. osallisuuden lisääminen, luottamuksen kasvattaminen ja sosiaalisten taitojen parantaminen. (Hannila-Niemelä, ym. 2016, 16-17, 26, 28, 35.) Koska starttivalmennuksessa voidaan hyödyntää monenlaisia ryhmätoiminnan muotoja ja kehittämistyössäni osallisuus pyritään pitämään vahvasti mukana, näimme yksilövalmentajien kanssa tärkeänä, että valmentautajat pääsevät itse vaikuttamaan ryhmätoimintojen valintaan.

Ryhmiä on olemassa monenlaisia, kuin myös määritelmiä millaista ihmisjoukkoa voidaan kutsua ryhmäksi. Ryhmän tunnusmerkkeinä pidetään esimerkiksi ryhmän kokoa, tarkoitusta, vuorovaikutusta, sääntöjä, rajoja, työnjakoa, sekä rooleja ja johtajuutta. Ihmisjoukon sijaan voidaan puhua ryhmästä, kun sen jäsenet omaavat lähestulkoon yhteisen tavoitteen, heillä on keskinäistä vuorovaikutusta tai mahdollisuus vuorovaikutukseen, sekä käsitys ryhmään kuuluvista henkilöistä. (Kopakkala 2011, 32-33, 36.) Kehittämistyössäni käsitän ryhmään kuuluviksi jäseniksi, ne valmentautajat, jotka ottavat osaa johonkin kehittämistyön ryhmätoimintahetkeen.

Ajatellen järjestettävää ryhmätoimintaa ja siihen liitettäviä tavoitteita on ryhmän koolla merkitystä. Pienryhmän sosiaalipsykologian tarkastelun kannalta Pennington (2005) rajaa pienryhmän koon kahden ja 30:n henkilön välille. Maksimihenkilömäärää on hankala määrittää tarkasti, mutta mahdollisesti jo 20:n henkilön yli menevää ryhmää on hankalaa johtaa. (Pennington 2005, 9.) Pienryhmäohjausta suunniteltaessa sopiva ryhmäkoko riippuu mm. ryhmätoimintaan liittyvistä tavoitteista ja työ-

tavoista, sekä ohjaajien määrästä. Oleellinen asia Ståhlbergin (2019) mukaan ryhmän henkilömäärää pohtiessa on vuorovaikutuksen määrä ryhmäläisten välillä. Ryhmässä, jossa on tarkoitus jakaa ajatuksia, pyrkii tasapuolisesti kuuntelemaan muita ryhmäläisiä ja mahdollisesti toteuttaa toiminnallisia harjoitteita, on 4–10 sopiva ryhmän henkilömäärä. (Ståhlberg 2019, 61.) Sosiaalista kuntoutusta ajatellen suotuisan ryhmäkoon arvioidaan olevan noin viidestä kymmeneen jäsentä. Tarkoituksen mukaan ryhmässä voi olla vähemminkin henkilöitä. Ryhmäläisten määrää ei kannata nostaa paljoo yli kymmentä, koska isot ryhmät voivat tuntua osallistujista vaikeille. (Juntunen 2016, 17.)

Sopivaan ryhmäkokoon vaikuttaa se, mitä ryhmässä on tarkoitus tehdä. Ryhmän koko tulee ottaa huomioon myös kehittämistyön ryhmätoiminnoissa. Järjestettävän toiminnan muodosta riippuu, mikä on riittävä ja toisaalta mahdollisesti liian suuri osallistujamäärä. Esim. keskusteluryhmä voidaan saada toimivaksi pienellä osallistujamäärällä, kun taas jonkin pelin läpiviemiseen voidaan tarvita isompaa joukkoa. Sopivaa osallistujien lukumäärää pohtiessani tulee kehittämistyössäni pitää mielessä se, että valmentautujien osallisuuden vahvistamisen, osallistumismahdollisuuden näkökulmasta olisi tärkeää mahdollistaa kaikkien halukkaiden mahdollisuus osallistua, vaikka kasvava ryhmäkohti voisi heikentää toiminnan muita tavoiteltuja hyötyjä. Toisaalta keskusteluryhmässä liian suuri osallistujien määrä voi myös heikentää osallisuuden kokemusta, jos vuorovaikutus ja yksilön ääneen pääseminen vaikeutuu liiaksi. Kehittämistyössäni ryhmän kokoa tuleekin pohtia useammalta kantilta ja olla ohjaajana valmis mukautumaan myös mm. mahdollisten peruutusten myötä.

3.1 Ryhmän muodostuminen

Suosittu tapa sosiaalipsykologien ja muiden ryhmän toimintaa pohtivien keskuudessa on tarkastella ryhmän muodostumisen kehitystä yhdysvaltalaisen Bruce Tuckmanin vuonna 1965 julkaiseman eri vaiheista koostuvan mallin mukaan. Sekä Pennington (2005, 72), että Kopakkala (2011, 49, 51) tuovat ilmi näkemyksen, jonka mukaan osaltaan Tuckmanin mallin suosioon vaikuttivat sen tarttuvat alkuperäiset nimet: forming, storming, norming, performing ja myöhemmin lisätty lopetusvaihe adjourning. Jotkut ryhmistä kokevat kaikki viisi vaihetta, joissain ryhmässä puolestaan ei edistytäkään tietystä vaiheesta tai palataan kertaamaan aiempaa vaihetta. (Juntunen 2016, 13; Pennington 2005, 72-74.)

Ensimmäinen vaihe on muodostuminen (forming), siinä ryhmän jäsenet vasta tutustuvat toisiinsa, yhteenkuuluvuutta ei vielä tunneta. Epävarmuuden tunteet ovat tavallisia. Tässä vaiheessa ryhmän ohjaaja on isossa roolissa ryhmän kulussa, ryhmän tavoitteen, rakenteen, sekä sääntöjen luomisessa, ja auttaessaan jokaista löytämään oma paikkansa ryhmässä. Sosiaalisen kuntoutuksen ryhmässä muodostumisvaiheessa viivytään mahdollisesti tavallista pidempään. (Juntunen 2016, 13; Pennington 2005, 72.) Ohjaajana minulla on suuri merkitys rohkaisemisessa jokaista ryhmän valmentautujaa itsensä ilmaisemisessa ja paikkansa löytämisessä, sekä auttaessani ryhmää saavuttamaan tarkoituksensa. Ohjaajan roolini korostuu etenkin suurinta sanallista vuorovaikutusta edellyttävissä toimintahetkissä, eli ryhmähaastattelussa ja toiminnan yhteisessä suunnittelussa. Koska kehittämistyössäni valmentautujien ryhmä kokoontuu vain neljä kertaa, sekä osallistujat voivat vielä vaihdella jokaisella toimintahetkellä, on todennäköistä, ettei ryhmäprosessi etene muodostumisvaihetta

pidemmälle. Näin ollen myös ohjaajan roolini säilyy melko suurena kaikissa toimintahetkissä ryhmän elinkaaren ajan.

3.2 Roolit ryhmässä

Ryhmä koostuu useammista erilaisista yksilöistä, jolloin ryhmään myös muodostuu erilaisia rooleja jäsenten ominaisuuksien perusteella. Ryhmän rooleilla käsitetään ryhmän yksittäiseen henkilöön suuntautuvia odotuksia ja normeja. Rooleja voi olla yhdellä jäsenellä useampia kytkeytyen sosiaaliin asemaan ryhmässä, tai tehtävään. (Kataja, Jaakkola ja Liukkonen 2011, 18; Vänskä, Laitinen-Väänänen, Kettunen ja Mäkelä 2011, 93.) Ryhmän alkuvaiheessa esiintyy epävarmuutta ja henkilöt mahdollisesti hakeutuvat rooleihin, joissa ovat aiemmin kokeneet onnistuneensa ja saaneet hyväksyntää. Ryhmän ollessa tarpeeksi turvallinen tulee rooleihin lisää joustavuutta ja persoonallisuutta. (Kopakkala 2011, 108.)

Sosiaaliseen asemaan liittyvien roolien muodostumiseen vaikuttavat henkilökohtaiset piirteet. Joillekin on luontaista puhua paljon, ilmaista itseään ja ottaa vastuuta, kun taas jollakin toisella ei ole tapana tuoda näkemyksiään julki, ottaa asioihin kantaa. Toisilla on tapana kannustaa muita, suhtautua uusiin asioihin positiivisesti. Joillekin on tyypillistä epäileväisyys muutoksia kohtaan, jotkut saattavat jopa häiritä toisten tekemistä ryhmässä. Erilaisia rooleja tarvitaan, joskaan yhdenkään ei tulisi estää muiden toimintaa ryhmässä tai vahingoittaa ryhmän tavoitteen saavuttamista. Huomionarvoista on, että roolit voivat vaihdella ryhmän toiminnan aikana ja muutosta yksilön toiminnassa voi tapahtua. Hyvin ohjatussa ryhmässä yksilö voi mahdollisesti intoutua kokeilemaan uusia rooleja. Tavallisesti passiivisempi henkilö voi ollakin enemmän äänessä ja ottaa vastuuta, dominoivampi tyyppi taas voi antaa muiden näkemyksille enemmän tilaa vastuuta jakamalla. (Kataja, ym. 2011, 18; Vänskä, ym. 2011, 93.)

Ryhmään muotoutuvat roolit ja ryhmän jäsenten välinen vuorovaikutus ovat merkityksellisiä ryhmän toimivuuden kannalta. Ohjaajan onkin tarpeellista havainnoida ryhmän vuorovaikutusta ja toimivuutta. Ryhmässä vallitsee myös monesti rooleihin liittyviä, mahdollisesti epätasaisia valtasuhteita. Valta voi kummuta esimerkiksi asemasta ryhmässä, osaamisesta/ tietämyksestä tai henkilön viehätysvoimasta. Tiettyjen ryhmän yksilöiden mielipiteille annetaan mahdollisesti enemmän arvoa, kun taas joidenkin näkemykset voivat jäädä huomioimatta. Ryhmän toimivuuden näkökulmasta olisi hyvä, ettei valta ei ole keskittynyt pelkästään yhdelle tai kahdelle henkilölle ja, että valtaa käytettäisiin vastuullisesti. (Juntunen 2016, 27; Kataja, ym. 2011, 19.) Ohjaajan on havaintojensa perusteella tarpeen mukaan huolehdittava kaikkien ryhmäläisten mahdollisuudesta saada puheenvuoroja ja tulla kuulluksi, esimerkiksi kysymällä muidenkin, kuin paljon äänessä olevien ryhmäläisten näkemyksiä. Ohjaajan täytyy puuttua etenkin, jos ryhmätilanteessa ilmenee kiusaamista tai ulkopuolelle jättämistä. (Juntunen 2016, 27.)

Ryhmätoimintoja ohjatessani minun tulee kunnioittaa jokaisen valmentautujan henkilökohtaisia ominaisuuksia ja yksilöllistä tapaa ottaa osaa ryhmätoimintoihin, oli sitten kyse keskustelusta tai muusta

toiminnasta. Kannustuksella ja omalla esimerkillä voin mahdollisesti rohkaista ujompija valmentautujia poikkeamaan heille mahdollisesti tavanomaisesta passiivisemmasta roolista ryhmässä. Ryhmäkeskusteluissa minulla on mahdollisuus jakaa puheenvuoroja, kysyä hiljaisempien mielipiteitä. Aktiviteeteissa voin näyttää itse esimerkkiä heittäytymällä toimintaan mukaan, jakamalla avustavia tehtäviä halukkaille ja pyytämällä mahdollisia sivusta seuraajia osallistumaan. Kuitenkaan minkäänlaista painostamista tulee välttää ja lopulta valmentautuja itse päättää millä intensiteetillä hän haluaa osallistua. Tärkeää on pyrkiä toimimaan ohjaajana ilmapiirin luomisessa niin, että jokainen kokee olevansa arvostettu ryhmässä, huolimatta esim. aktiivisuudestaan tai sen puutteesta. Etenkin ryhmähaastattelussa minun tulee kuitenkin ohjaajana puuttua mahdolliseen häiritsevään, epäasialliseen, toista loukkaavaan käytökseen ryhmässä. Positiivisuuden, rohkaisun ja kannustavan palautteen kautta pyrin luomaan turvallista ilmapiiriä ja parhaani mukaan mahdollistamaan jokaisen mielipiteen ilmaisun keskusteluissa ja varmistamaan osallistumisen mahdollisuus aktiviteeteissa jokaiselle sopivalla tavalla.

3.3 Ryhmätoiminnan suunnittelu

Ennen ryhmätoiminnan aloittamista tulee pohtia, millaiseen tarpeeseen ryhmätoimintaa ollaan järjestämässä ja edelleen mitkä ovat toiminnan tavoitteet. Yleisesti sosiaalisen kuntoutuksen ryhmässä, sekä myös kehittämistyöni ryhmätoiminnassa, ryhmään osallistuvien asiakkaiden erityispiirteitä ja mahdollisia tuen tarpeita tulee tarpeen mukaan ottaa huomioon. Vaikka ryhmän toimintoja suunnitellaan osallistujien kanssa yhdessä, on ohjaajan järkevä puntaroida ryhmän toimintaan liittyviä seikkoja jo etukäteen. Ennakkoon on ryhmätoiminnan tarkoituksen ja tavoitteiden lisäksi tarpeen miettiä mm. missä tilassa ja milloin ryhmä kokoontuu, kuka ryhmään saa osallistua, mikä on ryhmäkoko, kuinka pitkiä/ pitkäni ryhmätoimintoja järjestetään, millaiset käytettävissä olevat resurssit ovat, sekä millaiset ovat toiminnan kustannukset ja kenen vastuulla ne ovat. (Juntunen 2016, 17- 20.) Kehittämistyössäni ennen ryhmätoimintojen käynnistämistä on tärkeää käydä riittävän selkeästi toimeksiantajan kanssa läpi esim. taloudelliset resurssit mitä ryhmäaktiviteetteihin on mahdollista panna, miten ryhmätoiminnan aikataulut sovitetaan yhteen muun toiminnan kanssa, sekä millaisia mahdollisia muita seikkoja tulee ottaa huomioon ajatellen esimerkiksi turvallisuutta.

Jo suunnitteluvaiheessa ohjaajan on oleellista säilyttää kaiken aikaa ajatus siitä, kenelle ryhmätoiminta on suunnattu, mitä tavoitteita toiminnalla on ja mitä halutaan saada aikaan. Ryhmätoiminnan suunnitelmallisuus tuo ohjaajan omaan toimintaan varmuutta ja selkeyttä. Koska pienryhmäohjaus on kuitenkin prosessina eläväinen, on ohjaajan myös pystyttävä joustamaan ja muokkaamaan suunnitelmia tarpeen vaatiessa. Vaikka mukauttamiskykyä vaaditaan, on ryhmän kokoontumisille hyödyllistä luoda runko. Ryhmätoimintojen rungosta tulisi ilmetä ainakin kokonaistavoite ryhmätoiminnalle ja keskeiset aiheet, yksittäisen ryhmäkerran tavoite ja aiheet, käytettävät menetelmät/ harjoitteet/ toiminnot, sekä ajankäyttö. (Ståhlberg 2019, 53-54.) Ennen jokaista kehittämistyöni ryhmätoimintoa laadin toimintahetkelle suunnitelman, josta ilmenevät edellä mainitut seikat. Mielessä on pidettävä, että peruuntumiset ovat mahdollisia myös viime hetkellä.

Myös ryhmätoiminnan järjestämiseen valitulla tilalla, sekä siihen asettautumisella on väliä. Merkitys korostuu pyrittäessä vuorovaikutukseen ja kokemusten, ajatusten jakamiseen. Ståhlberg (2019, 56) kertoo kokemustensa perusteella parhaan tilan 4-10 hengen ryhmälle olevan pienehkö huone, jossa ryhmäläiset istuvat saman pöydän äärellä tai tuoliringissä. Kehämäisessä muodostelmassa ryhmän viestinnän on huomattu lisääntyvän, ringissä jokaisen esiin nostama asia tulee paremmin kuulluksi. Pöytätilaa voidaan tarvita esim. kirjoittamisen tukena, mutta toisaalta ryhmäläisten välinen yhteys ja tunnelma voi muodostua intensiivisemmäksi jättämällä pöydät pois. (Ståhlberg 2019, 56.) Kehittämistyössäni ryhmähaastattelussa ja yhteisessä suunnittelussa käytettävällä tilalla on merkitystä ja siihen sijoittumisessa. Ennen kaikkia toimintahetkiä tutustun käytettävissä oleviin tiloihin ja teen tarvittavia järjestelyjä esim. huonekalujen, istumajärjestyksen suhteen. Koronavirusepidemia tuo oman haasteensa pyrittäessä parhaaseen mahdolliseen vuorovaikutukseen osallistujien turvallisuus huomioiden.

Jäsenten ohjautuminen ryhmään on merkittävä vaihe suunniteltaessa, jotta ryhmätoimintaa ylipäättään saadaan aikaiseksi. Etenkin haasteita elämässään, arjessaan kokevia henkilöitä voi olla hankala houkuttaa mukaan ryhmään. Pelkän kutsun lähettämisen sijaan ryhmästä on puhuttava asiakkaiden kanssa ennakkoon henkilökohtaisesti jo hyvissä ajoin, mahdollisesti useita kertoja ja motivoitava, tuotava esiin ryhmätoiminnan hyötyjä. Konkreettinen esite ryhmän toiminnasta auttaa asiakkaiden parissa työskenteleviä keskustelemaan ryhmätoiminnasta etukäteen ja ohjaamaan asiakkaita osallistumaan ryhmään. Tarpeellista voi myös olla muistuttaa ryhmästä esim. viestillä vielä edellisenä päivänä. (Juntunen 2016, 20-21.) Starttipajan yksilövalmentajien kanssa käytyjen keskustelujen ja aiemmin pajalla suorittamani harjoittelun kokemuksen perusteella näin kehittämistyöni onnistumisen kannalta ryhmätoimintaan ohjautumisen ja houkuttelun merkittävänä vaiheena työn onnistumisen kannalta.

Ryhmän ensimmäinen kerta voi olla monelle osanottajalle jännittävä tapahtuma ja osa mieltii, onko ryhmä minulle sopiva ja uskaltaako toimintaan osallistua. Ensivaikutelma ryhmän toiminnasta ja muista ryhmän jäsenistä muotoutuu ensimmäisellä ryhmätapaamisella. Ohjaajan on yritettävä saada ilmapiiri myönteiseksi, avoimeksi ja turvallisen tuntuiseksi heti ensimmäisestä ryhmäkerrasta lähtien. Ensimmäisellä ryhmäkerralla on hyvä käydä tarkemmin läpi ryhmän tavoitteita, miksi ryhmä kokoontuu ja sopia toimintaperiaatteista, sekä mahdollisista säännöistä. Tutustuminen on isossa roolissa ja apuna voi käyttää suunnitellusti erilaisia tutustumisharjoituksia. (Juntunen 2016, 29-30; Ståhlberg 2019, 67-68.) Ensimmäinen kehittämistyöni toimintahetki on ryhmähaastattelu. Ryhmähaastattelussa ilmapiirin saaminen mahdollisimman turvalliseksi ja rennoksi on oleellisen tärkeää, jotta osallistujat rohkaistuvat olemaan vuorovaikutuksessa, ilmaisemaan näkemyksiään ja toimintahetki saavuttaa tarkoituksensa. Suunnitelmallinen toiminta, ns. pelisääntöjen läpikäyminen toimintahetken alussa ja positiivisen vireen luominen, rohkaisu ja esimerkin näyttäminen vuorovaikutuksessa ovat ohjaajana toimiessani isossa roolissa kuitenkin kaikissa ryhmätoimintahetkissä. Kehittämistyössä jokaisella toimintakerralla voi olla mukana valmentautuja, jolle ryhmäkerta on ensimmäinen. Edelliseen kappaleeseen viitaten myös sillä, miten kehittämistyön ryhmätoimintoja ja ryhmähaastattelua etukäteen markkinoin valmentautujille on merkitystä toimintahetkien onnistumisen kannalta.

3.4 Ryhmän ohjaajana toimiminen

Sosiaalisen kuntoutuksen ryhmätoiminnan käsikirjassa, Vahvistu (Juntunen 2016, 11) ryhmätoiminnan keskeisiksi periaatteiksi nostetaan kohtaaminen, osallisuus ja toiminnallisuus, voimaantuminen, sekä vertaistuki. Kohtaamisella tarkoitetaan jokaisen ryhmäläisen kuulluksi, nähdyksi ja hyväksytyksi tulemistä sellaisena kuin on, omana itsenään. Ryhmää ohjatessaan voi hellittää mahdollisesta viranomaisroolistaan, unohtamatta kuitenkaan vastuutaan ohjaajana. Ohjaajan ei tarvitse olla kaikkietävä asiantuntija vaihtelevissa ryhmätoiminnoissa, vaan olla läsnä ihmisenä ihmiselle. Pyrkimyksenä ryhmätoiminnassa on monesti ryhmäläisten toiminnallisuuden ja osallisuuden vahvistaminen. Osallisuus voi tarkoittaa joillakin yksilöillä uskaltautumista tulla mukaan muuhunkin ryhmään, kuin tuttuun kaveriporukkaan. Olennaista yksilöiden osallisuuden ja toiminnallisuuden lujittamiseen pyrkiessä on, että ryhmäläisevät pääsevät suunnittelemaan ja vaikuttamaan ryhmän toimintoihin. Yhteisessä suunnittelussa tulee olla kärsivällinen ja tiedostaa, että sosiaalisen kuntoutuksen asiakkaille tällainen vaikuttamismahdollisuus voi tuntua epätavalliselle. Voimaantumista ajatellen ohjaajan tehtävänä on auttaa yksilöä tunnistamaan itse omia vahvuuksiaan, sekä voimavarojaan. Vaikka voimaantuminen on yksilön sisäinen prosessi, tukee ryhmän luottamuksellinen ja avoin ilmapiiri, sekä ryhmästä saatava arvostetuksi tulemisen tunne voimaantumista. Ryhmäläisiä saattavat yhdistää kokemukset samankaltaisista haasteista elämän eri osa-alueilla. Suotuisassa ilmapiirissä yksilöt voivat uskaltautua jakamaan kokemuksiaan ja saada muilta vertaistukea, esim. vinkkeinä tiettyyn tilanteeseen toimivista apukeinoista perustuen omakohtaisiin kokemuksiin. (Juntunen 2016, 11.) Nämä periaatteet, edellä kuvattujen seikkojen huomioiminen sopivat näkemykseni mukaan hyvin ohjaamaan myös omaa toimintaani ohjaajana kehittämistyön ryhmätoiminnoissa Starttipajalla.

Kehittyäkseen taitavaksi ryhmänohjaajaksi tarvitaan Ståhlbergin (2019, 28) mukaan harjoitusta käytännössä, sekä kokemusta vaihtelevista ryhmistä ja oman ryhmänohjaajuuden aspekteista. Ståhlbergiä (2019, 34) itseään viitoittaa pienryhmäohjauksessa kohtaamisen kuusikohtainen teesistö:

- Kuuntele
- Ole oma itsesi
- Huomioi
- Tue ja kannusta
- Asetu toisen asemaan
- Arvosta

Ohjaaminen kytkeytyy vahvasti ihmisten väliseen vuorovaikutukseen ja kohtaamisen taitoihin, ja tämän pyrin myös itse pitämään jatkuvasti mielessä toimiessani valmentautujien kanssa eri vaiheissa (Ståhlberg 2019, 28, 34.)

Kuuntelemisella ei tarkoiteta vain hiljaa olemista, vaan aitoa läsnäoloa ja pyrkimystä keskittyä toisen näkökulman ymmärtämiseen. Ohjaajan tulisi osoittaa olevansa oikeasti kiinnostunut kuulemastaan ja kyetä esittämään tarkentavia ja kannustavia kysymyksiä. Omien tuntemustensa lisäksi ryhmänohjaajan on huomioitava mitä mahdollisia tuntemuksia yksilön puheenvuoro herättää muissa ryhmäläisissä. Aktiivinen kuuntelu ohjausmenetelmänä vaatii ohjaajalta tiedostamista ja tietoista harjoittelua.

Pyrittäessä ryhmäläisten väliseen dialogiin, ohjaajan tärkeänä tehtävänä on huolehtia tarpeen mukaan keskustelun jakautumisesta tasavertaisesti. Oleellista ohjaajana on pitää kaikkia ryhmäläisten jakamia ajatuksia lähtökohtaisesti tärkeinä, merkityksellisinä ja aikaansaada kuunteleva ja salliva ilmapiiri, jossa kaikki ryhmäläiset voivat kokea tulevansa kuulluksi ja uskaltavat osallistua. (Ståhlberg 2019, 35-37.) Tämän kappaleen asiat linkittyvät kehittämistyössäni toimintahetkistä erityisesti ryhmähaastatteluun ja yhteiseen suunnitteluun.

Ståhlberg (2019, 40) pitää tärkeänä, ettei ohjaaja ryhmää ohjattaessaan esitä muuta, kuin mitä hän todella on ja tähän näkemykseen pohjaan myös omaa toimintaani. Vaikka tulee toimia ammatillisesti, ohjaajan ei pidä nostaa itseään tietämyksellään tarpeettomasti ryhmän yläpuolelle. Rentous ja ohjaajan rooliin sopiva avoimuus ovat suotavia. Virheiden tekeminen on sallittua myös ohjaajalle ja omiin taitoihin tulisi pyrkiä luottamaan. Ohjaaja luo omalla esimerkillään pohjaa ryhmän vuorovaikutukselle. (Ståhlberg 2019, 39-40.)

Huomioimisella tarkoitetaan ohjaajan kykyä havainnoida ja huomioida ryhmäläisten sanatonta ja sanallista viestintää ja niiden perusteella ohjaajana tarpeellista reagoitua. Esimerkiksi ryhmän alkuvaiheessa joku ryhmän jäsen voi kaivata enemmän huomioita, kannustusta, jotta ei jäisi syrjään ryhmän toiminnasta. (Ståhlberg 2019, 41-42.) Tämänkaltaista huomiointia on tarpeellista tehdä kaikissa kehittämistyöni toimintahetkissä ja tarpeen mukaan rohkaista osallistumaan, kuitenkin painostamatta.

Keskeisenä tehtävänä pienryhmäohjaajalla on tuoda kannustaen esiin niin ryhmätoiminnassa, kuin yksittäisen ryhmäläisen toiminnassa havaittavat vahvuudet ja mahdollisuudet. Ohjaajan omaan tietämykseen, sekä ammattitaitoon pohjautuvien ideoiden ja näkemysten esittäminen voi auttaa ohjattavia tekemään elämäänsä liittyviä ratkaisuja tai saamaan uusia oivalluksia omista kyvyistään. Positiivisten asioiden huomiointi ja myös ryhmäläisten ääneen kehuminen ohjaajan taholta luo osaltaan kannustavaa, toisia tukevaa ilmapiiriä ryhmässä. (Ståhlberg 2019, 45-46.)

Asettuminen toisen asemaan ja empatiakyky kohtaamisessa luo pohjaa ymmärrykselle ohjaustyössä. Ohjaajan empaattinen suhtautuminen, pienet hyväksyvät eleet rohkaisevat ja osoittavat hyväksyntää. Myös ryhmäläisten tarjoamaa vertaistukea kannattaa hyödyntää. Toisten kokemusten kuuleminen vastaavista tilanteista voi kannustaa muita ryhmäläisiä, auttaa löytämään ratkaisuja omaan tilanteeseensa. (Ståhlberg 2019, 47, 49.) Arvostetuksi tunteminen on tärkeää monelle. Ohjaajana on muistettava kunnioittaa ohjattavien, myös mahdollisesti omasta ajattelusta poikkeavaa arvomaailmaa ja kohdeltava ryhmäläisiä tasavertaisesti. Ohjaajan arvostava ja kunnioittava suhtautuminen edesauttaa turvallisen, avoimen ja hyväksyvän ilmapiirin muodostumista ryhmässä. (Ståhlberg 2019, 49-51.) Nämä seikat ovat nähdäkseni merkityksellisiä etenkin toimintahetkissä, joissa vaaditaan suurinta vuorovaikutusta ja kaivataan suullisia näkemyksiä valmentautujilta. Arvostamisen käsitän tarkoittavan myös sitä, että arvostan ohjaajana jokaisen valmentautujan tapaa osallistua ryhmätoimintaan, myös hiljaisempien ja vähemmän aktiivisempien.

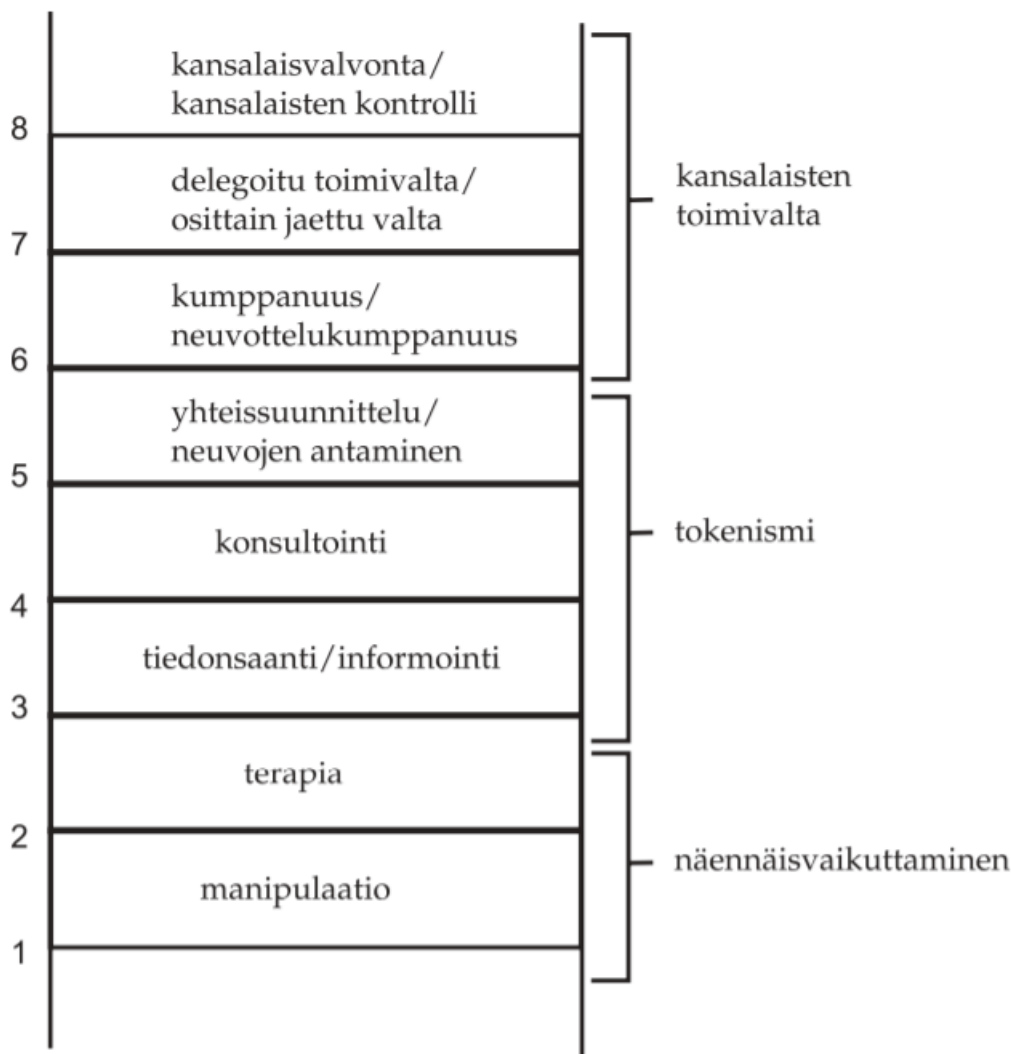
Ajatellen keskusteluryhmiä, kuten myös opinnäytetyön ryhmähaastattelu ja laavuretken yhteinen suunnittelu, on keskustelun vetäjällä vastuu huolehtia dialogin ohjaamisesta ja luottamuksellisen, tasavertaisen ilmapiirin aikaan saannista. Valmistautumalla hyvin lisää vetäjä omaa itsevarmuuttaan ja edesauttaa kykyään syventää keskustelua, sekä tarpeen mukaan hallita mahdollisia nousevia ristiriitoja. (SITRA 2017.) Ohjaajan tulee silti muistaa, että pyrittäessä tukemaan ryhmän autonomiaa, keskustelua tulisi käydä ensisijaisesti ryhmäläisten välillä ja välttää ohjaajana liian hallitsevaa roolia. Tästä huolimatta ohjaajan tehtävä on pitää huolta, että myös ryhmän vähemmän aktiiviset jäsenet saavat äänensä tarvittaessa kuuluviin. Vähemmän esillä olevia kannustetaan osallistumaan keskusteluun ja varmistetaan, että ryhmä kiinnittää heihin huomiota. Positiivinen ja rohkaiseva palaute on tärkeä asia hiljaisemmille, kuten toki muillekin ryhmäläisille. Myös minun ohjatessani toimintahetkiä pitää loppujen lopuksi hyväksyä jokaisen yksilön erilaisuus ja kunnioittaa jokaisen ominaista tapaa osallistua, olla ryhmässä mukana omana itsenään. Toiset ovat puheliaampia ja toiset hiljaisempia. (Vänskä, ym. 2011, 96-97.)

4 OSALLISUUS

Jo useampien vuosien ajan osallisuus ja sen edistäminen on ollut esillä puheenaiheena yhteiskunnan eri toimijoilla kansallisella, sekä kansainväliselläkin tasolla. Osallisuudesta puhutaan mm. syrjäytymisen, köyhyyden ehkäisyn ja ihmisten hyvinvoinnin eri osa-alueiden kehittämisen yhteydessä. Osallisuuden edistämisen sanotaan vähentävän eriarvoisuutta ja osallisuutta pidetään yhtenä edellytyksenä tasa-arvolle. (THL 2019a.) Osallisuus on kuitenkin käsitteenä hyvin monimuotoinen ja sitä voidaan tarkastella eri tavoin riippuen tarkastelukulmasta. Osallisuudesta ei ole olemassa yhtä yksiselitteistä määritelmää. Raivio ja Karjalainen (2013, 12) toteavat osallisuuden olevan ikään kuin kattomääritelmä, jonka alle kasautuu erilaisia lähestymistapoja ja näkökulmia käsitteeseen. (Raivio ja Karjalainen 2013, 12.)

Osallisuutta voidaan tarkastella mm. yksilö-, yhteisö- ja yhteiskuntatasolla. Osallisuus ilmenee yksilötasolla kokemuksena kuulumisesta itselle merkitykselliseen ryhmään tai yhteisöön. Yhteisössä osallisuus näyttäytyy ihmisten välisenä arvostuksena, luottamuksena ja vaikuttamismahdollisuutena. Yhteiskunnassa osallisuuden nähdään käsittävän mahdollisuuksien ja oikeuksien toteutumista, kuin myös yksilöiden vastavuoroisuutta. Lisäksi politiikkatasolla osallisuus merkitsee ihmisten osallistumista ja osallisuutta yhteiskunnassa kasvattavia toimia. (THL 2019b.) Sosiaali- ja terveysministeriön internetsivulla (STM s.a.) osallisuuden kerrotaan tarkoittavan mukanaoloa ja vaikuttamista, kuin myös huolenpitoa ja osalliseksi pääsemistä yhteiskunnan yhdessä aikaansaadusta hyvinvoinnista.

Ihmisen yhteiskunnallisen osallisuuden tasojen määrittämiseen on vuosien saatossa eri yhteyksissä sovellettu Arnsteinin (1969) luomia osallisuuden tikapuita. Osallisuuden tikapuut ovat kahdeksan tasoiset, joiden kaksi alinta tasoa koostuu ei- osallisuudesta ja vaikutusmahdollisuudet kasvavat portaittain. Viitaten Arnsteinin (1969) osallisuuden tikapuihin pyrin kehittämistyöni vapaaehtoisen ryhmätoiminnan osalta nostamaan Starttipajan nuoria kohti osallisuuden ylimpiä tasoja jakamalla suunnitteluvastuuta ja antamalla nuorille päätösvaltaa toteutettavista ryhmätoiminnoista. (Arnstein 1969.)

KUVA 1. Osallisuuden tikapuut (Arnstein 1969; suomennokset Sainio 1994, 26; Sutela 200, 18).

Osallisuus merkitsee yksilölle vaikutusmahdollisuutta omaan elämään sen eri osa-alueilla. Se on yhteisöihin kuulumista ja mahdollisuutta päästä osaksi hyvinvoinnista, niin aineellisella (esim. toimeentulo, asuminen), kuin aineettomalla tasolla (esim. luovuus, turvallisuus). Osallisuus on myös mm. äänensä kuuluviin saamista ja mahdollisuutta hyödyntää erilaisia palveluita, toimintamahdollisuuksia. (Isola, Kaartinen, Leeman, Lääperi, Schneider, Valtari ja Keto-Tokoi 2017, 3, 5.) Starttipaja voidaan nähdä valmentautujan elämässä yhtenä yhteisönä, jossa pyrin kehittämistyön myötä vahvistamaan nuorten osallisuutta tarjoamalla mahdollisuuden saada äänensä kuuluviin, sekä ottaa osaa ryhmätöihin.

Kuuluminen johonkin esim. yhteiskunnalliseen yhteisöön ei vielä itsessään tarkoita ihmisen osallisuutta. Osallisuutta tai osallistumista voidaan tarkastella eri tavoin sen mukaan mikä yksilöä motivoi ottamaan osaa johonkin, onko hän itse ollut kiinnostunut osallistumaan vai onko taustalla painetta/pakkoa osallistua. Yksilön roolia voi tarkastella myös aktiivisuuden ja passiivisuuden kautta. (Siisiäinen 2014, 31-32.) Vaikuttamisen ja osallistumisen nähdään joka tapauksessa olevan yksi reitti kokea osallisuutta (THL 2019a). Tärkeänä seikkana kehittämistyöni aidon osallisuuden vahvistamisen pyrki- myksessä näen ryhmätöihin liittyvän vapaaehtoisuuden. Vapaaehtoisuutta korostetaan niin

toimintoihin osallistumisessa, kuin myös toisaalta palautteen antamisessa ja pyrin välttämään minikäänlaista painostamista. Starttipajan valmentautujilla ei ole miltään suunnalta tulevaa veloitetta osallistua järjestämiini ryhmätoimintoihin, vaan toivon kaikkien osallistuvan puhtaasta omasta halusta ja mielenkiinnosta.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen internetsivuilla todetaan yhteiskunnan palveluiden (esim. sosiaali- ja terveystyö, työllisyyspalvelut) lisäksi myös muilla toimijoilla olevan merkittävä rooli osallisuuden edistämiseksi. Esimerkkeinä mainitaan mm. oppilaitokset, työpaikat, järjestöt, yhdistykset, harrastusseurat, sekä seurakunnat. Osallisuuden vahvistamisen keinoina mainitaan osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien tukeminen, oikeanlaisen ja riittävän tuen tarjoaminen (mm. sosiaalityö, toimeentulo, asuminen), sekä työelämään pääsyn ja työssä pysymisen tukeminen. (THL 2019a.; THL 2019b.) Tukevan Starttipaja on yksi toimija, jossa yksilön osallisuutta pyritään vahvistamaan starttivalmennuksen keinoin (Hannila-Niemelä, ym. 2015, 11; Hilpinen, ym. 2012, 24). Ryhmätoiminnan kautta on mahdollista vahvistaa yksilön osallisuutta. Kun sosiaaliseen kuntoutukseen kytkeytyvässä, kuten myös kehittämistyöni ryhmätoiminta, pyrkimyksenä on tukea ryhmäläisten osallisuutta ja toiminnallisuutta, on oleellista, että toteutettavaa ryhmätoimintaa myös suunniteltaisiin yhdessä (Juntunen 2016, 11). Ryhmähaastattelu ja toiminnan suunnittelu yhdessä valmentautujien kanssa on erityisen merkityksellinen vaikuttamismahdollisuuden tarjoavana, keskusteluun painottuvana toimintatieteenä osallisuuden vahvistamisen ja myös sosiaalisten taitojen harjoittamista ajatellen.

Teoriaan tutustuessani huomasin osallisuuden määritelmien vaihtelevan eri yhteyksissä, ja siitä on vaikea muodostaa selkeää kuvaa. Myös Isola ym. (2017) ovat ilmaisseet tietynlaisen määrittelemättömyyden hajauttavan osallisuutta käsittelevää keskustelua ja sen vuoksi pyrkivät jäsentämään osallisuuden teoriaa, sekä havainnollistamaan osallisuutta edistävää työtä. Käyttämiensä teorioiden pohjalta he ovat jäsentäneet erityisesti heikommassa asemassa olevien osallisuuden seuraavaan kolmeen osa-alueeseen:

- 1) Osallisuus omassa elämässä.
- 2) Osallisuus vaikuttamisprosesseihin palveluissa, lähipiirissä, elinympäristössä, sekä yhteiskunnassa.
- 3) Paikallinen osallisuus, yhteinen hyvä: mahdollisuus liittyä erilaisiin hyvinvoinnin lähteisiin, sekä elämän merkityksellisyyttä ja arvokkuutta kasvattaviin vuorovaikutussuhteisiin, mahdollisuus vaikuttaa resurssien jakamiseen. (Isola, ym. 2017, 23, 38.)

Osallisuus kuuluu kaikille, Innokylän innovaatiokatsauksessa (Koivisto, Isola ja Lyytikäinen 2018) käsitellään erilaisia käytettyjä konkreettisia toimintamalleja, joilla on mahdollista edistää osallisuutta. Katsauksessa toimintamalleja tarkastellaan jakamalla osallisuus edellä kuvatuksi kolmeen eri osa-alueeseen. (Koivisto, ym. 2018, 3-4.)

Ihmisen oman elämän osallisuutta edistetään esitellyissä toimintamalleissa etenkin yksilöllisesti voimavaroja kasvattamalla. Muita keinoja ovat mm. ihmisten välisen luottamuksen ja yhteenkuuluvuuden tunteen tukeminen. Myös merkityksellisen tekemisen mahdollistaminen, uusien potentiaalien

esiin nostaminen ja käytettävien toimintaedellytysten lisääminen tukevat osallisuuden vahvistumista omassa elämässä. (Koivisto, ym. 2018, 4.)

Luomalla tiloja (fyysisiä tai virtuaalisia) ja olosuhteita, joissa ihmisten osallisuus ja vaikuttamismahdollisuus on eri tavoin toteutettavissa, voidaan edistää osallisuutta vaikuttamisprosesseissa. Tästä yhtenä esimerkkinä ovat keskustelut, joilla kerätään esim. asiakkaiden kokemuksia, näkemyksiä palveluiden kehittämistä varten. (Koivisto, ym. 2018, 4.)

Paikallisessa osallisuudessa keskitytään edesauttamaan osallisuutta paikallisesti niissä arjen ympäristöissä, joissa ihmiset kohtaavat ja ovat toistensa kanssa vuorovaikutuksessa. Esimerkkinä toimii järjestettävä maksuton toiminta ja avoimet tilat, joissa ihmisten tasavertainen kohtaaminen ja merkityksellinen vuorovaikutus mahdollistuvat. Tapahtumapaikat voivat vaihdella ulkoilmasta julkisiin tiloihin, tai erinäisiin toimitiloihin riippuen toiminnan luonteesta ja järjestäjätahosta. Toimintaa voidaan järjestää kaikille avoimena tai rajatummalle kohderyhmälle. Mikäli osallistujat pääsevät vaikuttamaan, muokkaamaan toiminnasta omanlaistaan, niin yksilön toimijuus, yhdenvertaisuus ja ”ei palvelun kohteena oleminen” nousee vahvemmin pintaan. (Koivisto, ym. 2018, 4, 9, 18.)

Starttipajan nuorten osallisuuden vahvistamista kehittämistyöni eri vaiheissa voidaan näkemykseni mukaan myös tarkastella Isolan ym. (2017, 23) jäsentämän kolmen eri osallisuuden osa-alueen kautta. Etukäteen arvioiden kehittämistyöstäni löytyy piirteitä jokaisesta kolmesta osallisuuden edistämisen osa-alueesta. Osallisuutta omassa elämässä voidaan edistää mm. parantamalla yksilöllisiä toimintavalmiuksia, kuten vahvistamalla vuorovaikutustaitoja (Koivisto, ym. 2018, 11). Vuorovaikutustaitoja pääsee toimintahetkiin osallistuva valmentautuja harjoittamaan lähtökohtaisesti kaikissa toiminnoissa, mutta etenkin ryhmähaastattelussa ja laavuretken yhteisessä suunnittelussa. Osallisuus vaikuttamisen prosesseissa tulee esiin työssäni valmentautujien mahdollisuutena vaikuttaa toteutettavaan ryhmätoimintaan ryhmähaastattelun ja toiminnan yhteisen suunnittelun myötä, kuin myös nuorten kokemustiedon, palautteen keräämisessä toimintojen jälkeen jatkokehitystä ajatellen. Koiviston ym. (2018) innovaatiokatsauksessa tarkastelluissa osallisuus paikallisesta hyvästä osa-alueeseen kuuluvissa toimintamalleissa keskiössä on elämän merkityksellisyyttä voimistavat vuorovaikutussuhteet paikallisesti. Kehittämistyöni ryhmätoiminnassa tavoitellaan edellä mainitun osa-alueen piirteiden mukaisesti toiminnan myötä Starttipajan nuorille maksutonta, omannäköistä merkityksellistä tekemistä, sekä osallisuutta Starttipajan yhteisön arvostettuna jäsenenä. (Isola, ym. 2017, 23; Koivisto, ym. 2018, 11, 14- 15, 18.)

5 KEHITTÄMISTYÖN TARKOITUS JA TAVOITE

Tavanomaisen Starttipajan toiminnan ohella kehittämistyöni ryhmätoiminnan myötä Starttipajan nuorille tarjoutuu mahdollisuus harjoittaa sosiaalisia taitoja, sekä saada mielihyvää tuottavia elämyksiä turvallisessa ympäristössä yhdessä muiden valmentautujien kanssa. Pääsemällä mahdollisesti ryhmätoiminnan myötä vahvemmin osaksi Starttipajan yhteisöä ja saadessa positiivisia kokemuksia vuorovaikutuksesta toisten valmentautujien kanssa, voi nuoren kynnys uskaltautua sosiaaliseen kanssakäymiseen jatkossa myös muissa ympäristöissä helpottua. Turvallisessa ilmapiirissä valmentautuja voi kokea olevansa ryhmässä arvostettu omana itsenään ja parhaimmillaan saada itsetunnon vahvistumisen kannalta tärkeitä positiivisia kokemuksia. Kehittämistyön ryhmätoiminnan myönteiset kokemukset voivat mahdollisesti tukea nuoren Starttivalmennuksen yksilöllisiä tavoitteita. Myös ryhmätoimintojen yhteinen suunnittelu, valmentautujien näkemysten huomioiminen ja palautteen pyytäminen toivoakseni vahvistavat valmentautujien tunnetta siitä, että heidän mielipiteillään on merkitystä ja niitä arvostetaan. Vaikuttamismahdollisuuksien tarjoaminen ja arvostetuksi tuleminen voi edesauttaa osallisuuden vahvistumista.

Sosiaalisen kuntoutuksen ryhmämuotoisen toiminnan tavoitteiksi on määritelty sosiaalisten suhteiden vahvistuminen, osallisuuden lisääntyminen, kuin myös vertaistuen saaminen kokemuksia jakamalla ja vaihtamalla. Toiminnallisia menetelmiä hyödyntämällä osallistujien roolia pyritään muuttamaan aktiivisemmaksi. Positiivisia kokemuksia on aiemmin saatu sosiaalisen kuntoutuksen ryhmätoiminnasta, jota osallistujat ovat itse ohjanneet. Koska Starttipajan toiminta kytkeytyy sosiaaliseen kuntoutukseen, on suotavaa, että kehittämistyön ryhmätoiminta on perusteltua ja lähtökohtaisesti sopivaa myös sosiaalisen kuntoutuksen ryhmätoiminnan tavoitteiden osalta. Osallistujien aktiivisuutta, osallisuutta lisätään kehittämistyössäni etenkin ryhmätoimintojen valintavaiheessa ja edellä kuvatut tavoitteet osuivat ennakkoon arvioiden hyvin toimintahetkestä ryhmähaastatteluun ja toiminnan yhteiseen suunnitteluun. Lähtökohtana oli, että kehittämistyön ryhmätoiminnot tarjoavat Starttipajan nuorille sosiaalisen kuntoutuksen ryhmätoimintojen tapaan muodosta riippumatta ainakin jossain määrin sosiaalisia kontakteja, mahdollisuuden vahvistaa sosiaalisia taitoja ja pyrkimyksenä kaikkiaan oli mielekkään tekemisen mahdollistaminen nuorten toiveita kuunnellen. (THL 2020b.)

Starttivalmennuksessa yleisinä tavoitteina on mm. nuorten omien voimavarojen, vaikutusmahdollisuuksien ja muutostarpeen tunnistaminen. Lisäksi tavoitteina mainitaan esimerkiksi voimautuminen ja luottamuksen syntyminen, sosiaalisten- ja ongelmanratkaisutaitojen opetteleminen, sekä osallisuuden vahvistuminen. (Hannila-Niemelä, ym. 2015, 11; Hilpinen, ym. 2012, 24.) Starttipajan toiminnallisessa valmennuksessa nuori ja hänen oman halunsa, lahjakkuuden, kykyjen löytäminen on keskiössä ja toiminta muotoutuu nuoren oman mielenkiinnon, tavoitteiden ja vahvuuksien pohjalta (Tukeva- säätiö s.a.b.). Starttipajan nuorilla on jokaisella omat henkilökohtaiset valmennuksen tavoitteet, joihin yksilövalmentajien tuella pyritään omaan tahtiin. Pyrkimys on, että kehittämistyön ryhmätoiminnot toiminnan muodosta riippumatta sopivat mahdollisimman hyvin Starttivalmennuksen tavoitteisiin.

Kehittämistyössäni huomionarvoista on, että ryhmätoiminnot toimivat kuitenkin vain vapaaehtoisena lisänä, joihin valmentautuja niin halutessaan ottaa osaa. Nuoren omaa mielenkiintoa osallistua ryhmätoimintoihin itselleen sopivalla tavalla, tai olla osallistumatta ollenkaan tulee kunnioittaa. Ryhmätoimintojen järjestämisessä pyrin luomaan olosuhteita, joissa positiiviset voimauttavat kokemukset mahdollistuvat turvallisessa vuorovaikutuksessa toisten valmentautujien kanssa ja nuorille tarjoutuu mahdollisuus ottaa osaa ryhmätoimintaan omilla edellytyksillään, omana itsenään. Parhaimmillaan kehittämistyön ryhmätoiminta voi sosiaalisten taitojen harjoittamismahdollisuuden lisäksi tarjota tilaisuuksia huomata omia voimavaroja, sekä innostua mahdollisesti itselle uudesta tekemisestä. Todellinen vaikuttamismahdollisuus ryhmätoimintojen valitsemisessa ja suunnittelussa voi uskoakseni osaltaan vahvistaa yksilön osallisuutta. Havaitsemaani Starttipajan yksilövalmentajien toimintatapaa mukaillen ryhmää ohjatessani kannustava palaute ja turvalliseen, toisia kunnioittavaan ja jokaisen yksilöllisyyden hyväksyvään ilmapiiriin tähtääminen ohjaa Starttivalmennuksen tavoitteiden lisäksi omaa toimintaani kehittämistyön kaikissa vaiheissa.

Starttipajalla ei opinnäytetyön aloittamisen aikaan ollut käynnissä aktiivista ryhmätoimintaa. Ryhmätoiminta oltiin kuitenkin aiempien kokemusten perusteella todettu Starttipajan yksilövalmentajien taholta, toiminnan muodosta riippumatta onnistuessaan positiiviseksi ja muuta toimintaa tukevaksi. Starttipaja oli lisäksi vuoden 2019 lopulla saanut rahallisen lahjoituksen, jonka toivottiin kohdentuvan esim. nuorten haluamaan harrastamiseen, aktiviteettien kokeiluun, elämykselliseen toimintaan, kulttuuriin, liikuntaan ym. mieltä virkistävään toimintaan. Ryhmätoiminnan järjestäminen Starttipajalla, kehittämistyön toteuttaminen oli tältäkin osin ajankohtainen ja merkityksellinen vielä syksyllä 2020, koska lahjoituksen kohdentuminen vaati vielä työstämistä nuorten toiveiden selvittämisen, toiminnan suunnittelun ja toteutuksen osalta. Näin ollen kehittämistyön idea nousi toimeksiantajan tarpeesta.

Kehittämistyöni tarkoituksena oli kehittää valmentautujia osallistavaa ryhmätoimintaa Starttipajalla. Kehitetyn nuorten toiveisiin pohjautuvan ryhmätoiminnan tavoitteena oli edistää nuorten osallisuutta, kehittää sosiaalisia taitoja, sekä tarjota positiivisia kokemuksia ja vertaistukea. Toimeksiantaja toivoi lisäksi kartoitettavan nuorten toiveita ryhmätoiminnoista. Opinnäytetyössäni pyrin vastamaan myös kysymyksiin:

1. sopiiko kehittämistyössä kokeiltavat ryhmätoiminnot Starttipajan toimintaan?
2. saatiinko ryhmähaastattelulla, toiminnan yhteisellä suunnittelulla luotua osallisuutta vahvistavia elementtejä?

6 KEHITTÄMISTYÖN TOTEUTUS STARTTIPAJALLA

Opinnäytetyöni on tyypiltään toiminnallinen kehittämistyö. Vilkan (2006, 76) mukaan toiminnallisessa opinnäytetyössä opiskelija valmistaa opinnäytteenä jonkin fyysisen tuotoksen tai kehittää jostain toiminnallista osa-alueita. Opinnäytetyöni tuotoksena toimii kehittämistyön prosessikuvaus, joka avataan vaihe vaiheelta luvussa seitsemän (Salonen 2013, 25-26). Toiminnallista opinnäytetyötä tehdään tutkimuksellisella otteella ja tarpeen mukaan erilaisia tutkimusmetodeita hyödyntäen. (Vilka 2006, 76.) Kehittämistutkimus lähentelee eri organisaatioissa tehtävää parempaan toimintaan tähtäävää kehittämistyötä. Esimerkiksi toiminnot ja palvelut voivat olla työelämässä kehittämistutkimuksen kohteita. (Kananen 2012, 20.)

Opinnäytetyössäni kehitän nuoria osallistavaa ryhmätoimintaa Starttipajalla. Koska ryhmätoimintaa ei opinnäytetyön tekemisen hetkellä Starttipajalla järjestetty, voidaan kehittämistyössä kokeiltava osallistava ryhmätoiminta nähdä uuden toiminnan kehittämisenä. Kehittämistyössäni ryhmätoiminnasta suunnitellaan osallistava prosessi, jossa toimintaa toteutetaan nuorten toiveiden pohjalta, ja valmentautujat osallistuvat myös toiminnan suunnitteluun. Toimimista nuorten kanssa arvioidaan prosessin aikana ryhmähaastattelun ja kyselyiden avulla kerätyn tiedon ja toiminnasta saatujen havaintojen, sekä nuorten ja yksilövalmentajien suullisen palautteen pohjalta. Kirjasin työskentelyn aikana päiväkirjamaisesti ylös toimintaani, tekemiäni havaintoja ja yksilövalmentajilta, sekä valmentautujilta saatuja palautteita ja ehdotuksia.

Työssäni on piirteitä toimintatutkimuksesta esimerkiksi siltä osin, että olen itse tutkijan ominaisuudessa vahvasti osallistumassa kehittämiskohteen toimintaan (Kananen 2012, 41). Vilka (2006, 76) korostaa kuitenkin varsinaisen toimintatutkimuksen ja toiminnallisen opinnäytetyön eroa, vaikka opinnäytetyön tarkoituksena voi olla toiminnan kehittäminen. Opinnäytetyö ei kuitenkaan täytä toimintatutkimuksen tieteellisiä kriteereitä ja Vilkan (2006, 77) mukaan myöskään opinnäytetyön laajuus ei anna ajallista mahdollisuutta toimintatutkimuksen tekemiseen. Opinnäytetyön toiminnallisen osuuden ohessa opiskelija laatii raportin, joka on lähinnä opiskelijan ammatillisen tiedon, taidon ja sivistyksen näyte kehittämistään toiminnasta. (Vilka 2006, 76-77.) Toteuttamani osallistavan ryhmätoiminnan kehittämisprosessi mallinnetaan raportissa. Raportin kehittämisprosessin arvioinnin perusteella mallinnettua ryhmätoimintaa voidaan jatkokehittää Starttipajan tulevaa ryhmätoimintaa ajatellen.

Kehittämistyössäni toimijoita ovat Starttipajan valmentautujat, jotka ottavat osaa ryhmätoimintoihin, sekä neljän pajan yksilövalmentajaa, joiden kanssa toimin tiiviissä vuorovaikutuksessa etenkin käytännön toiminnan aikana. Kehittämismenetelminä työssäni voidaan nähdä kokeiltavat osallistavat menetelmät ja ryhmätoimintamuodot, ryhmähaastattelu ja toiminnan yhteinen suunnittelu valmentautujien kanssa, sekä käymäni keskustelut ja reflektointi yhdessä yksilövalmentajien kanssa. Kehittämistyön tiedohankintamenetelminä käytettiin kyselyä, sekä päiväkirjamaisesti tekemiäni muistiinpanoja mm. toimintojen aikana tehdyistä havainnoista, valmentautujilta saaduista suorista palaut-

teista ja yksilövalmentajien kanssa käydyistä pohdinnoista. Ryhmähaastattelu on monimerkityksellinen, sillä se toimii kehittämismenetelmän lisäksi myös tiedonhankintamenetelmänä. (Salonen 2013, 21-23.)

Ryhmätoimintahetkiä kehittämistyössäni oli yhteensä neljä, joista kaksi liittyi ryhmätoiminnan suunnitteluun ja kaksi oli varsinaista ryhmäaktiiviteettia. Ryhmätoiminta käynnistyi valmentautujien ryhmähaastattelusta, josta saadun tiedon perusteella päätettiin myöhemmät toteuttavat toimintahetket. Toisena toimintahetkenä toteutettiin ryhmähaastattelun toiveiden perusteella laserpelit Kuopion Megazonessa. Kolmas toimintahetki oli toivotun laavuretken yhteinen suunnittelu ja viimeisenä toimintahetkenä tehtiin laavuretki Pöhlön grillikatokselle.

Koska kahta toteutettavaa ryhmäaktiiviteettia ei päätetty opinnäytetyöntekijän tai yksilövalmentajien taholta etukäteen, ei ennakoon voinut tietää, miten hyvin ryhmähaastattelun toiveiden pohjalta valittavat aktiiviteetit sopisivat Starttipajan tavoitteelliseen toimintaan. Ennen aktiiviteettien valintaa valmentautujille oli kuitenkin määritelty tietyt puitteet ja raamit (mm. turvallisuus, kustannukset, koronatilanne), joiden rajoissa ryhmätoimintaa pyrittäisiin toiveiden mukaan järjestämään. Osallisuuden edistämisen vuoksi nähtiin tärkeänä, että toteutettavat ryhmäaktiiviteetit olisivat tällä kertaa nimenomaan valmentautujien toivomia, eikä ennalta päätettyjä. Tämä toimintatapa nähtiin osallisuuden edistämisen näkökulmasta minun ja yksilövalmentajien puolelta oleellisena huolimatta siitä, etteivät toteutuvat aktiiviteetit välttämättä tukisi sisällöltään parhaalla tapaa tavoitteellista ryhmätoimintaa. Näin ollen ryhmäaktiiviteetteihin liittyviä tavoitteita ei voinut ennen valintaa yksityiskohtaisesti määritellä, vaan suunnitellusti tarkemmat tavoitteet kahdelle ryhmäaktiiviteetille määriteltiin vasta toimintahetkien ohjaussuunnitelmissa. Toteutettujen ryhmäaktiiviteettien soveltuvuutta arvioidaan jälkeinpäin toimintahetkistä tehtyjen havaintojen ja kyselyiden, valmentautujien suullisen palautteen, sekä yksilövalmentajien näkemysten perusteella.

7 KEHITTÄMISTYÖN PROSESSI VAIHE VAIHEELTA

Kehittämisen prosessin käsitetään koostuvan erilaisista tehtäväkokonaisuuksista, joita ovat perustelu, organisointi, toteutus, arviointi, sekä levittäminen. Opinnäytetyössäni vaiheista on lähtökohtaisesti selkeästi tunnistettavissa ainakin neljä ensimmäistä tehtävää. Perusteluna kehittämistehtävälleni toimii yksinkertaistettuna tarve ryhmätoiminnan järjestämiselle, koska ryhmätoimintaa ei opinnäytetyön tekemisen aikaan Starttipajalla järjestetty. Työn tekemisen tarve nousi esiin myös valmentautujien ryhmätoimintatoiveiden selvittämisen muodossa ja kytkeytyi Starttipajan 2019 vuoden lopulla saaman lahjoituksen kohdentamiseen.

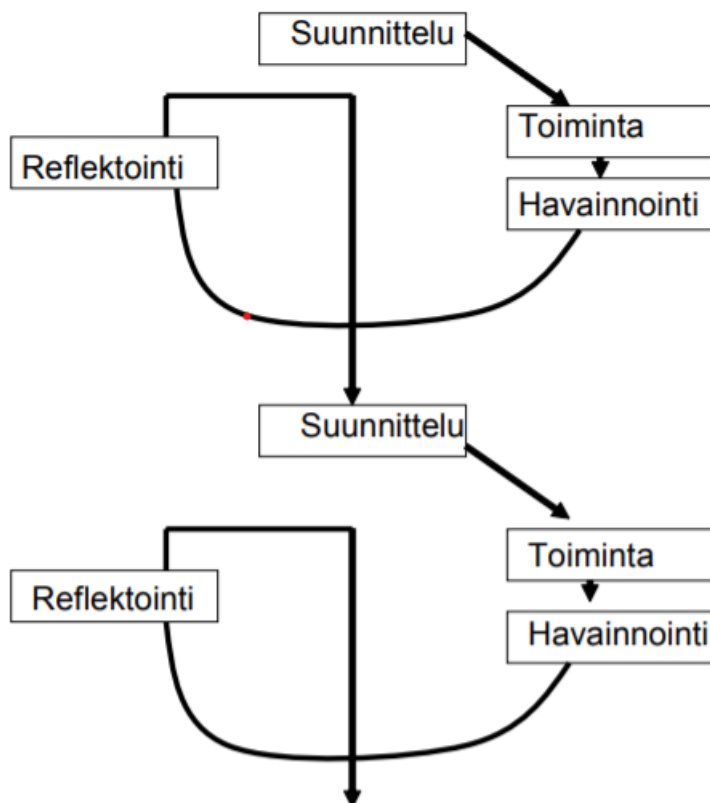
Kehittämistyön organisointi käsittää opinnäytetyössäni mm. ryhmätoiminnan käytännön suunnittelua ja valmistelua, vastuunjakoja toimeksiantajan kanssa. Toteutus pitää sisällään käytännön konkreettista toimintaa, työssäni nämä ovat toimimista nuorten kanssa, ryhmätoimintoja ja niiden suunnittelua, sekä valmistelua Starttipajalla. Toteutukseen kuuluu konkreettisen toiminnan ohella myös edelleen suunnittelua, ideointia ja pohdintaa vuorovaikutuksessa yksilövalmentajien ja opinnäytetyötäni ohjaavan opettajan kanssa eri vaiheissa. Arvioinnin avulla saadaan tietoa, jonka myötä pystytään ohjaamaan kehittämissuunnitelmia. Arvioinnissa yksinkertaistettuna analysoidaan kehittämistoiminnan tarkoituksen saavuttamista. Opinnäytetyöni aikana arviointia tapahtuu jokaisessa vaiheessa, jotta eri asioita voitaisiin huomioida paremmin tulevissa vaiheissa ja toiminnoissa. Ryhmätoimintojen jälkeisen arvioinnin tarkoituksena on selvittää, miten hyvin kehittämistyöni on saavuttanut tarkoituksensa ja tavoitteensa. Tulosten levittämistoimintaa kutsutaan myös juurruttamiseksi ja valtavirtaistamiseksi. Levittäminen vaatii monesti oman erillisen prosessinsa. Opinnäytetyöni viimeistely, esittely ja julkaiseminen, sekä mahdollisesti onnistuneiden toimintatapojen käyttö jatkossa Starttipajalla voidaan nähdäkseni käsittää kuuluvan levittämisen tehtäväkokonaisuuteen. (Toikko ja Rantanen 56-63.)

Kehittämissuunnitelman tehtävistä koostuvan prosessin kuvailemiseen on olemassa erilaisia malleja. Koen selkeimmäksi hahmottaa kehittämistyöni koko prosessia Salosen (2013, 16) konstruktivistista mallia mukaillen. Salonen (2013, 16) on luonut konstruktivistiseksi kutsumansa mallin lineaarisesta ja spiraalimallia hyödyntämällä. Konstruktivistisessa mallissa tunnistetut vaiheet ovat: aloitusvaihe, suunnitteluvaihe, esivaihe, työstövaihe, tarkistusvaihe, viimeistelyvaihe ja valmis tuotos. (Salonen 2013, 16-19.)

Kehittämistyössäni ovat spiraalimallille ominaisesti vuorovaikutus ja arviointi mukana käytännön toiminnassa kaikissa vaiheissa. Jatkuvana syklinä kuvatussa spiraalimallissa kehittämissuunnitelman eri tehtävät seuraavat toisiaan ja prosessi jatkuu edelleen ensimmäisestä kehästä seuraaviin kehiin. Toiminnan tuloksia arvioidaan spiraalimallissa uudelleen ja uudelleen. Tehdyn arvioinnin kautta toiminnan perusteluita, organisointia ja toteutusta pyritään kehittämään prosessin aikana. Toimintatutkimuksen spiraalimallia (kuva 2.) mukaillen pyrin kehittämisympäristöön Starttipajalle siirryttyäni kehittämään ja muokkaamaan omaa toimintaani mm. tekemieni havaintojen, valmentautujilta ja yksilövalmentajilta saatujen palautteiden ja oman reflektoinnin myötä. (Toikko ja Rantanen 2009, 66-67.)

Spiraalimallille on tyypillistä, että reflektiivisyys, arviointi ja vuorovaikutus toimijoiden kanssa näyttelevät tärkeää roolia toiminnassa (Salonen, 2013, 15). Nämä spiraalimallille tyypilliset ominaisuudet näkyivät käytännön kehittämistyössäni siten, että olen pyytänyt yksilövalmentajilta alusta saakka palautetta esimerkiksi vuorovaikutuksestani valmentautujien kanssa, sekä kysynyt ennakkoon näkemyksiä tekemistäni esitteistä, kyselylomakkeista, sekä suunnitelmista ja tehnyt palautteiden pohjalta tarvittavia muutoksia. Jokaista toimintahetkeä ennen kävin toimintahetkeen laatimani suunnitelman läpi yksilövalmentajan kanssa ja tein palautteen perusteella tarvittavia tarkennuksia. Havainnoin nuorten toimimista Starttipajalla, tein huomioita, sekä muistiinpanoja päivittäisellä tasolla kaikissa vaiheissa, ja kysyin suullista palautetta myös nuorilta eri asioista. Jokaisen toimintahetken jälkeen vedimme yhteen yksilövalmentajien kanssa toiminnan kulun, tehdyt havainnot, sekä välittömästi nuorilta saadut palautteet, joita pyrin hyödyntämään seuraavassa vaiheessa.

Näiden käytännöstä kumpuavien tietojen, sekä ohjaavalta opettajalta saadun ohjeistuksen, kuin myös starttivalmennusta, ryhmätoimintaa ja osallisuutta koskevan teorian pohjalta olen analysoinut omaa toimintaani, muokannut tarpeellisesti suunnitelmia ja toimintatapojani tavoitellen kehittymistä. Vaiheittainen suunnittelu vuorovaikutuksessa valmentautujien ja yksilövalmentajien kanssa kuvaa käytännön toimintaani Starttipajalla. Koska spiraalimallin kuvioon verraten omassa toiminnassani eri vaiheet eivät ole niin selkeästi erotettavissa toisistaan ja tehtävien (perustelu, organisointi, toteutus, arviointi) järjestys ajoittain vaihteli tarpeen mukaan, voidaan toiminnassani kehittämistyön käytännön toiminnan aikana nähdä myös spagettimaisen prosessin piirteitä. (Toikko ja Rantanen 2009, 69, 71).

Kuva 2. Toimintatutkimuksen spiraalimalli. (Toikko ja Rantanen 2009, 67).

Seuraavissa alaluvuissa selvennän kehittämistyöni koko prosessia vaihe vaiheelta Salosen (2013, 16) luomaan konstruktivistiseen malliin pohjaten.

7.1 Aloitusvaihe

Aloitusvaihe sisältää ilmaistun kehittämistarpeen, sekä idean mitä ja miten lähdetään tekemään (Salonen 2013, 17). Suoritin sosionomin opintoihin kuuluvan syventävän harjoittelun Tukevan Starttipajalla loka- joulukuussa 2019. Kävimme ensimmäisiä keskusteluja harjoitteluni työelämän ohjaajani ja muiden yksilövalmentajien kanssa mahdollisesta opinnäytetyön aiheesta jo hyvissä ajoin harjoitteluni aikana. Starttipajan saamista asiakaspalautteissa, sekä vuosittain Tukevalla toteutettavassa asiakasraadissa on aiemmin asiakkailta noussut toiveena esiin ryhmätoiminta. Starttipajalla on toiminut välillä ohjattuja ryhmiä vaihteleviin teemoihin liittyen. Yksilövalmentajien kanssa asiasta puhuessani selvisi, että hyvin järjestetty ryhmätoiminta on poikkeuksetta nähty hyvänä lisänä Starttipajan toimintaan.

Harjoitteluni päätyttyä keskusteluja opinnäytetyön tekemisestä jatkettiin kevättalvella 2020 ja ryhmätoiminnan järjestämisestä sovittiin alustavasti Starttipajan yksilövalmentajien kanssa. Pohdinoissa yksilövalmentajien kanssa syntyi ajatus, että opinnäytetyössäni selvittäisin valmentautujien toiveita ryhmätoiminnasta ja järjestäisin vapaaehtoista ryhmätoimintaa näiden toiveiden pohjalta. Osallisuus nousi esiin erityisenä huomioitavana seikkana yksilövalmentajien taholta ja on itsessään tärkeä asia Starttipajan toiminnassa. Ryhmätoimintojen järjestäminen valmentautujien osallisuus

vahvasti mukana pitäen tuntui myös henkilökohtaisesti kiinnostavalle ja ammatillista kehittymistä ajatellen sopivalle opinnäytetyön aiheelle. Opinnäytetyön myötä tarjoamani työpanos ryhmätoimintatoiveiden selvittämisessä ja ryhmätoiminnan järjestämisessä nähtiin yksilövalmentajien taholta merkittävänä, sillä aikataululliset resurssit eivät siinä kohtaa mahdollistaneet yksilövalmentajien pannotamista ryhmätoimintojen kehittämiseen. Aloitusvaiheessa ideointi jatkui keskustelujen jälkeen itsenäisesti teoriaan tutustumalla ja myös useamman Starttipajalla yksilövalmentajien kanssa käydyn ajatuksia edelleen kirkastaneen keskustelun myötä. Aloitusvaiheessa sovimme myös suullisesti toimeksiantajan edustajan, yksilövalmentajien päällikön kanssa työn tekemisestä ja hyväksyitin myös opinnäytetyön aihekuvauksen oppilaitoksen käytänteen mukaisesti helmikuussa 2020.

7.2 Suunnitteluvaihe

Suunnitteluvaiheessa ideaa kirkastetaan ja tehdään kirjallinen kehittämissuunnitelma, jossa mm. määritellään tarkemmin tavoitteet, toimintatavat ja menetelmät (Salonen 2013, 17). Suunnitteluvaihe käynnistyi aihekuvauksen hyväksymisen jälkeen keväällä 2020. Henkilökohtaisten ajankäyttölistien ongelmien ja myös koronapandemian aiheuttaman poikkeustilanteen vuoksi suunnitteluvaiheessa opinnäytetyön tekeminen ajoittain seisahtui täysin. Työsuunnitelman laatimisessa pidin taukoa kesän aikaan. Yhteys Starttipajalle kuitenkin säilyi ja pidin yhteyttä yhteyshenkilönä toimivaan yksilövalmentajaan puhelimitse.

Opinnäytetyön ajatus pidettiin mielessä ja suunnittelua jatkettiin yksilövalmentajien kanssa sovituksi syksyllä 2020. Syksyllä myös opinnäytetyöni ohjaava opettaja vaihtui ja opinnäytetyöni muoto tarkentui uuden ohjaavan opettajan ohjaamana kehittämistyöksi. Suunnitteluvaiheeseen sisältyi keskusteluja elo-syyskuussa 2020 yksilövalmentajien kanssa puhelimitse ja kasvotusten Starttipajalla. Vaiheeseen kuuluu myös työhön liittyvään teoriatietoon perehtymistä, työsuunnitelman kirjoitusta ja ohjauskeskusteluja opinnäytetyötä ohjaavan opettajani kanssa. Tässä vaiheessa mm. opinnäytetyön tarkoitus, muotoutuminen toiminnalliseksi kehittämistyöksi, menetelmät ja käytännön toteutus, sekä toimijoiden vastuut selkiytyivät alustavasti suunnitelmatasolla.

Opinnäytetyösuunnitelmani hyväksyttiin syyskuussa 2020 ja ohjaus- ja hankkeistamissopimus tehtiin 2.10. Tukevan yhteyshenkilön kanssa. Etukäteen oli selvää, että työsuunnitelman tasolla mietityt asiat tulisivat tarkentumaan ja muuttumaan itse käytännön toiminnassa, tiedon lisääntyessä vaihe vaiheelta ja myös sosiaalisessa vuorovaikutuksessa usein väistämättä esiintyvien muutostarpeiden vuoksi. Suunnitteluvaiheessa työtäni leimasi kuitenkin epämääräisyys ja täsmällisyyden puute työsuunnitelman osalta. Koska olin työstänyt asioita omassa päässäni kirjallista työsuunnitelmaa yksityiskohtaisemmin, eivät puutteet suunnitteluvaiheessa kuitenkaan heijastuneet juuri käytännön toimintaan nuorten kanssa. Tarkkuuden puute työsuunnitelman osalta hidasti ja vaikeutti kuitenkin toimimista merkittävästi työstövaiheen jälkeen.

7.3 Esivaihe

Työsuunnitelman hyväksymisen jälkeen pääsin siirtymään ”kentälle”, eli kehittämissympäristöön Starttipajalle ja alkoi esivaihe ennen ryhmätoimintojen toteutusta. Esivaiheessa työsuunnitelman asioita selkiytettiin ja esimerkiksi työnjakoa organisoitiin tarkemmin yhteistyössä Starttipajan yksilövalmentajien kanssa. (Salonen 2013, 17.) Osa ennakkoon kaavailuista toimista muutti muotoaan ja yleisesti suunnitelmat tarkentuivat myös opinnäytetyötä ohjaavan opettajan neuvojen myötä. Esivaiheessa tärkeässä osassa oli kehittämistyön toimintojen markkinointi Starttipajan valmentautujille, itseni tutuksi tekeminen olemalla fyysisesti läsnä Starttipajalla ja ennakkomateriaalien valmistaminen. Yksilövalmentajat korostivat minulle etukäteen ryhmätoimintojen henkilökohtaisen markkinoinnin ja itsensä tutuksi tekemisen tärkeyttä, jotta valmentautajat rohkaistuisivat ottamaan osaa toimintoihin. Syventävän harjoittelun kokemuksen ja teorian tiedon tuoman ymmärryksen myötä näin toiminnoista etukäteen puhumisen myös itse merkittävänä asiana ja käytinkin tähän vaiheeseen melko paljon aikaa. Mahdollisesti hankalan elämänvaiheen läpikäyviä ihmisiä ei ole välttämättä helppoa saada mukaan ryhmään ja pelkkä esitteen laatiminen ja kutsun lähettäminen eivät ole tarpeeksi. Kuten myös sosiaalisen kuntoutuksen ryhmätoiminnan oppaassa ilmaistaan, on ohjautuminen jopa tärkein vaihe ryhmän suunnittelussa ja ryhmään houkutellessa siitä tulisi keskustella asiakkaan kanssa ennakkoon kasvokkain useamman kerran (Juntunen 2016, 20.)

Starttipajan valmentautujien työskentelypäivät sijoittuivat kehittämistyön toiminnan aikaan loka- ja marraskuussa arkipäiviin välille 9-15. Nuoret kävivät Starttipajalla tuolloin kahdessa vuorossa: aamuvuoro välillä 9-12 ja päivävuoro välillä 12-15. Nuorella saattoi yksilöllisen valmennussopimuksen mukaan olla esim. 1-3 työpäivää viikossa. Jotta pääsin kasvotusten kertomaan ryhmätoiminnoista valmentautujille, minun tuli olla pajalla useina eri viikon päivinä, sekä aamu- että päivävuoron aikaan. Vierailin perjantain 2. lokakuuta ja tiistain 20. lokakuuta välisenä aikana Starttipajalla yhteensä kymmenen kertaa ja kerroin kasvotusten kehittämistyöstä, ryhmätoiminnoista noin kahdellekymmenelle valmentautujalle. Näiden päivien aikana esittäydyin nuorille, kerroin opinnäytetyöstä ja nostin esiin esimerkkejä mahdollisista toteuttamiskelpoisista ryhmätoiminnoista. Toin kuitenkin selkeästi ilmi osallistumisen olevan vapaaehtoista. Yksilövalmentajien ohjeistuksen perusteella kerroin järjestettävästä ryhmähaastattelusta ja korostin vaikuttamis- ja suunnitteluun osallistumisen mahdollisuutta toteutettaviin ryhmätoimintoihin, etenkin niille nuorille, joiden yksilölliseen tilanteeseen ja valmennustavoitteisiin ryhmähaastattelu nähtiin sopivana toimintana.

Tapasin nuoria Starttipajalla ilman ennalta sovittuja tapaamisia. Ensi kohtaamisella, kysyin aluksi aina nuorelta, saanko häiritä hetken. Mikäli nuorelle tämä sopi, niin esittäydyin, kerroin lyhyesti mitä opiskelen, mainitsin aiemmin suoritetusta harjoittelusta, sekä kerroin opinnäytetyön merkeissä järjestäväni ryhmätoimintaa Starttipajalla. Jos nuori ilmaisi olevansa kiinnostunut kuulemaan lisää, niin kerroin jo ensi tapaamisella tarkemmin kehittämistyöstä, ryhmähaastattelusta ja mahdollisista ryhmätoiminnoista. Mikäli nuori vaikutti esim. hyvin jännittyneelle tavatessaan minut ensi kertaa, niin ilmaisin asiat vain lyhyesti ja sovin palaavani uudelleen asiaan toisena päivänä.

Useampi nuori ilmaisi jännittävänsä ryhmässä toimimista. Puhuin nuorten kanssa siitä, että he eivät ole jännittämisen tunteiden kanssa yksin, vaan samoja tunteita on muillakin ja jännittämistä on jos-

sain määrin myös minulla ryhmän ohjaajana. Pyrin madaltamaan osallistumisen kynnystä korostamalla, että toimintoihin ja myös ryhmähaastatteluun on mahdollista osallistua itselleen sopivalla tavalla. Osallistua voi myös vähemmän aktiivisena. Toin lisäksi esiin, että kehittämistyön ryhmätoimintojen myötä olisi hyvä tilaisuus myös harjoitella ryhmässä toimimista turvallisessa ilmapiirissä.

Esittäytymisessä minulla oli tukena laatimani paperinen esite, jossa, kerrotaan lyhyesti minusta ja opinnäytetyöstä (liite 1). Näitä esitteitä jätin nuorten luettavaksi Starttipajalle ja myös yksilövalmentajien tueksi heidän puhuessaan ryhmätoiminnasta nuorille. Käydessäni pajalla jututin myös vaihtelevista muista aiheista mahdollisuuksien mukaan etenkin ennalta tuttuja nuoria, sekä saatoin pelata heidän kanssaan esim. pingistä tai Uuno-korteilla. Tämän vapaamuotoisen vuorovaikutuksen kautta pyrin jättämään itsestäni rennon, helposti lähestyttävän kuvan myös ennalta tuntemattomille nuorille, jotta kanssakäyminen helpottuisi. Pidin jo tässä vaiheessa mielessä Juntusen (2016, 11) näkemyksen, että ryhmänohjaajan roolissani yhtenä tehtävänä on myös olla läsnä ihmisenä ihmiselle. Jo näissä lähinnä yksilötasolla tapahtuneissa kohtaamisissa toimintaani ohjasi myös Ståhlbergin (2019, 34) aiemmin esittelemäni kohtaamisen kuusikohtainen teesistö ja vuorovaikutuksen suuri merkitys ohjaamisessa (Ståhlberg 2019, 28, 34).

Esivaiheessa valmistelin myös ryhmähaastattelun ohjaussuunnitelman (liite 2) ja ideointia tukevan lomakkeen (liite 3), sekä laadin alustavat kyselylomakkeet aineiston keräämistä varten. Sekä kyselyyn, että ideointilomakkeen lopullisen muodon hakemisessa hyödynsin yksilövalmentajilta, ja nuorilta pyytämiäni näkemyksiä. Esivaiheen aikana kävimme yhdessä yksilövalmentajien kanssa läpi vastuunjako, miten ryhmätoimintaa on mahdollista järjestää koronatilanne huomioiden ja hahmottelimme raameja budjetin ja aikataulujen suhteen, sekä teimme linjausta mahdollisesta ryhmätoiminnasta ja rajoitteista. Tilan valinta ja nauhoituslaitteen testaus ryhmähaastatteluun sisältyivät esivaiheeseen.

7.4 Työstövaihe (käytännön toteutus)

Salonen (2013, 18) näkee työstövaiheen tekijöille vaativana, sekä raskaana, mutta luonnollisesti kehittämishankkeen ja ammatillisen oppimisen kannalta tärkeänä vaiheena. Työstövaiheessa eri osatekijät realisoituvat. (Salonen 2013, 18.) Kehittämistyössäni työstövaihe käsittää ryhmätoiminnat, ryhmähaastattelun jälkeisen toimintojen valmistelun ja suunnittelun vuorovaikutuksessa valmentautujien ja yksilövalmentajien kanssa, sekä tiedonhankinnan.

Tässä vaiheessa olin paljon läsnä Starttipajalla järjestämässä toimintoja, kuin myös edelleen suunnittelemassa seuraavia vaiheita yhteistyössä yksilövalmentajien kanssa. Käytännön toimiin kuului myös valittuihin ryhmätoimintoihin tarvittavien tilojen, välineiden ja tarvikkeiden järjestäminen. Työstövaiheessa vuorovaikutus ja yhteistyö nuorten lisäksi myös yksilövalmentajien kanssa, oman toiminnan reflektointi ja arviointi olivat onnistumisen kannalta tärkeässä osassa. Toimimista nuorten kanssa arvioitiin yksilövalmentajien kanssa keskustelemalla ja käytännöstä saatua oppia, tietoa pyrin hyödyntämään aina seuraavassa vaiheessa. Pyrkimyksenä oli käydä aktiivista keskustelua yksilövalmentajien kanssa työn eri vaiheissa ja pyytää palautetta toiminnastani. Työstövaiheeseen, kuten

myös jo esivaiheeseen kuului kehittämistyöni dokumentointi henkilökohtaisesti päiväkirjamaisesti: miksi ja mitä tehty päivittäisellä tasolla. Tässä vaiheessa käytännön toiminnan ohella tapahtui päällikkäin suunnittelua, dokumentointia, aineiston hankintaa ja arviointia. Työstövaiheessa ennakkoon laaditut suunnitelmat saattoivat muuttua eri vaiheissa ja mukautumista tarvitaan aina, kun on kyse ihmisten kanssa toimimisesta ja elävästä vuorovaikutuksesta.

7.4.1 Ryhmähaastattelu 21.10.

Ryhmähaastattelu pohjautui menetelmänä lähinnä täsmäryhmähaastatteluun ja mukaili sen periaatteita. Täsmäryhmähaastattelussa keskusteluun kutsutaan tarkasti valikoiden muutamia ihmisiä. Tavallisesti tutkittavan ilmiön asiantuntijoista koostuvassa ryhmässä on 6-8 henkilöä. Ryhmälle on selvästi määritetty tavoite, joka on myös ilmoitettu ryhmäläisille. Ryhmän puheenjohtajana toimiva haastattelija tekee selväksi ryhmän tarkoituksen ja edesauttaa ryhmän ideointia. Puheenjohtaja pyrkii mm. aikaansaamaan vapaata keskustelua, johon hiljaisetkin osallistuvat, puuttumatta kuitenkaan liialti keskustelun kulkuun ja sisältöön. Täsmäryhmähaastattelun istunnot kestävät tavanomaisesti 45 minuutista tuntiin. Täsmäryhmähaastattelu voidaan mahdollisesti nauhoittaa tai videoida. (Hirsjärvi ja Hurme 2010, 62.)

Toimin ryhmähaastattelussa ikään kuin puheenjohtajan roolissa, ohjaten ja rohkaisten osallistujia keskinäiseen keskusteluun. Valmentautujat olivat asiantuntijoita ja ryhmä toimi ennalta määritellyn tavoitteen mukaan. Ryhmähaastattelussa ryhmälle asetettu ja osallistujille etukäteen selvitetty tavoite oli valita kaksi myöhemmin toteutettavaa ryhmätoimintaa. Ryhmähaastattelun teemoina toimi nuoria kiinnostava toiminta/ ryhmätoiminta mm. liikunnan, kulttuurin, ulkoilun ja yhdessä tekemisen saralta, esim. millaista toimintaa nuoret ovat aiemmin halunneet kokeilla, tai haluaisivat nyt Starttipajan nuorten kanssa kokeilla. Koska toimintahetkessä haettiin valmentautujien keskinäistä vuorovaikutusta, haastattelijana minun tehtävänäni oli varsinaisen haastattelemisen sijaan enemmänkin saada aikaan ja helpottaa keskustelua ryhmän nuorten välillä. (Hirsjärvi ja Hurme 2010, 61-62.)

Tavoite toimintahetkessä oli saada aikaan vuorovaikutusta, keskustelua mahdollisista ryhmätoimintavaihtoehdoista. Taustalla oli myös pyrkimys saada mahdollisimman paljon erilaisia ryhmätoimintaideoita nuorilta selville Starttipajalla jatkossa järjestettävää toimintaa silmällä pitäen. Yksilötasolla haetuja tavoitteita ryhmähaastatteluun osallistuville valmentautujille olivat kuulluksi tulemisen mahdollistaminen, vaikuttamismahdollisuuden tarjoaminen, sekä vuorovaikutustaitojen ja sosiaalisen kanssakäymisen harjoittaminen ryhmässä. Tavoitteena oli aikaansaada vuorovaikutukselle mahdollisimman turvallinen ilmapiiri, jossa nuori voisi saada merkityksellisen tunteen ryhmään kuulumisesta omana itsenään. Kaikkien edellä mainittujen seikkojen myötävaikutuksena tavoiteltiin osallisuuden edistämistä. Määritellyt tavoitteet mukailivat sosiaalisen kuntoutuksen ryhmätoiminnan tavoitteita, sekä starttivalmennuksen teemoja ja haetuja vaikutuksia. (Hannila-Niemelä, ym. 2015, 46; Hilpinen, Huuromonen, Kivirinta ja Välimaa 2012, 24; THL 2020b.)

Käytin ryhmähaastattelua menetelmänä ryhmätoiminnan toiveiden kartoittamiseksi esim. kyselyn sijaan, koska ryhmähaastattelu vaikuttamismahdollisuuden tarjoavana toimintahetkenä voi itsessään

vahvistaa osallisuuden kokemusta, tukea nuorten starttivalmennuksen tavoitteita, ja on sopiva tapa myös sosiaalisen kuntoutuksen näkökulmasta. Pelkän tiedonhankinnan sijaan ryhmähaastattelu nähtiin myös yksilövalmentajien taholta monella tapaa merkityksellisenä.

Ryhmähaastattelu toteutui 21.10. keskiviikkona klo. 12:00. Ajankohta oli sovittu nuorten kanssa niin, että mahdollisimman moni pääsisi paikalle huomioituna mahdollinen heräämisen vaikeus ja muut menot myöhemmin päivällä. Muistutin nuoria henkilökohtaisesti ryhmähaastattelun ajankohdasta joko edellisenä pajapäivänä tai samana aamuna, ja yhtä nuorta tekstiviestillä yksilövalmentajan puolelta. Ryhmähaastatteluun otti osaa alun perin yhdestätoista halukkaasta lopulta kahdeksan valmentautujaa. Tilan valinnassa pyrin miettimään Ståhlbergin ((2019, 56) esiin nostamia seikkoja. Alkuperäisestä suunnitelmasta poiketen kaavailemani ryhmätyötila oli harmillisesti ryhmähaastattelun aikaan luovutettu muuhun käyttöön. Uudessa tilassa emme päässeet asettautumaan yhden pöydän ääreen, mutta suunnittelin istumapaikat parhaani mukaan tukemaan avointa vuorovaikutusta myös koronatilanteen turvavälit huomioiden.

Tilaan asettauduttuamme esittelin vielä kertaalleen itseni ja kiitin kaikkia paikalle tulleita. Tämän jälkeen kävin läpi täsmäryhmähaastattelulle tyypillisesti (Hirsjärvi ja Hurme 2010, 62) ryhmähaastattelun tarkoituksen, tavoitteen ja miten toimintahetki etenee. Lisäksi varmistin vielä, että äänittäminen sopii edelleen jokaiselle. Ehdotin valmentautujille ainoana ryhmähaastattelun sääntönä, että keneenkään esittämiä näkemyksiä, ehdotuksia ja mielipiteitä ei väheksytä, vaan kaikkien näkemyksiä kunnioitetaan. Tähän näkemykseen osallistujat yksimielisesti yhtyivät. Koska nuoret eivät olleet aiemmin tutustuneet toisiinsa, ehdotin, että nuoret esittäytyisivät toisilleen kertomalla aluksi nimensä. Isompaa tutustumista tai esim. minkäänlaista tutustumisleikkiä emme nähneet yksilövalmentajien kanssa asiaa etukäteen miettiessä lopulta sopivaksi, jottei tilanne muodostuisi kenellekään liian painostavaksi. Nuorten esittäytyttyä sovimme vielä yhdessä ehdotukseni pohjalta, että nuoret tekevät tarvittaessa suljetun lippuäänestyksen eri toimintaehdotuksista, joiden perusteella valikoituu kaksi toteutettavaa ryhmätoimintaa. Sovimme, että mikäli äänestyksen kahta voittanutta vaihtoehtoa ei lopulta olisi mahdollista toteuttaa, toteutetaan seuraavaksi eniten ääniä saaneet vaihtoehdot. Koska ryhmä kokoontui ensimmäistä kertaa näin tarpeelliseksi ottaa aluksi melko isoa roolia, auttaessani ryhmää toimimaan tarkoituksenmukaisesti. (Juntunen 2016, 13; Pennington 2005, 72.)

Tarpeellisen selvityksen jälkeen pyrin minulle luonnolliseen tapaan keventämään huumorin avulla ryhmän tunnelmaa. Vitsailin tekemästäni kömmähdyksestä liittyen suunnitelmaani kahvien ja suklaan nauttimisesta ryhmähaastattelun lomassa. Kerroin tajunneeni vasta sillä hetkellä, että kasvomaskien käyttämisen vuoksi tarjolle hankitut kahvit ja suklaat saisi kuitenkin nautittavaksi vasta ryhmähaastattelun jälkeen mukaan ottamalla. Tämä aiheutti nuorten keskuudessa naurua ja hymyjä. Edellä mainittu toimii esimerkkinä, kuinka pyrin olemaan aidosti oma itseni ja tekemään selväksi, että virheet ovat sallittuja ja luomaan omalla esimerkillä rentoa ilmapiiriä vuorovaikutukselle koko toimintahetken ajan (Ståhlberg 2019, 39-40).

Varsinaisen keskustelun alkajaisiksi jaoin kaikille osallistujalle laatimani mahdollisia toimintaideoita esittelevän lomakkeen ideoinnin tueksi. Jo välittömästi toimintaidea-lomakkeen jaettuani nuoret alkoivat spontaanisti kommentoida, mitkä lomakkeen esimerkeistä vaikuttivat mielenkiintoiselle. Ohjeistin ja kannustin nuoria käymään keskustelua keskenään ja erään valmentautujan ehdotuksesta nuoret päätyivät kertomaan vuorotellen omista kiinnostuksen kohteistaan. Tämän jälkeen monet valmentautajat ottivat hyvin oma-aloitteisesti puheenvuoroja ja alkoivat kertoa itseään kiinnostavista aktiviteeteista, toiminnoista hyödyntäen myös toimintaidea-lomaketta.

Pyrin oman rennon olemuksen ja hyväksyvän suhtautumisen myötä luomaan vapautunutta ja turvallista ilmapiiriä. Ryhmähaastattelun aikana annoin paljon positiivista palautetta ja kiitoksia, kehuja nuorten ehdotuksista. Kysyin tarkentavia kysymyksiä liittyen valmentautujien toimintaideoihin, rohkaisin myös mahdollisten eriävien mielipiteiden ilmaisuun hyvässä hengessä ja pyysin näkemyksiä keskustelussa esiin nousseisiin asioihin myös hiljaisemmilta osallistujilta. Kannustavalla palautteella, ideoiden kehumisella ja myös sanattomilla hyväksyvillä eleilläni, kuten nyökkäyksillä pyrin viestittämään, että osallistujien näkemyksiä arvostetaan. Ryhmähaastattelun osallistujista yksi ei oma-aloitteisesti osallistunut keskusteluun. Hän kuitenkin otti osaa, ilmaisi toiveensa eri toiminnoista, kun erikseen ohjasin puheenvuoron ja kysymyksiä myös hänelle. Edellä mainituin keinoin pyrin luomaan turvallista ilmapiiriä, edistämään keskustelua ja osallisuuden kokemuksen vahvistamiseen pyrkimiseksi varmistamaan, että kaikki osallistajat saavat äänensä kuuluviin ja tunsivat olevansa arvostettuja.

Erilaisia toimintaehdotuksia esitettiin paljon ja myös uusia toimintaidea-lomakkeesta uupuneita ideoita. Kun nuoret olivat mielestään valmiita ideoinnin suhteen, niin suoritettiin äänestys toteuttavista toiminnoista. Äänestyksessä jokaisella valmentautujalla oli täysi vapaus äänestää mitä vaan kahta haluamaansa toimintaa, vaihtoehtoja ei rajattu. Äänestyksen myötä myös hiljaisemmat osallistajat saivat vielä ilmaista mielipiteensä ja vaikuttaa valintaan. Äänestys suoritettiin suljettuna lippuäänestyksenä, jossa jokaisen valmentautujan ensimmäinen toive sai 2 pistettä ja toinen vaihtoehto 1 pisteen. Äänestyksen voitti paintball/lasersota seitsemällä pisteellä, toiseksi tuli teatteri- käynti kuudella pisteellä, kolmanneksi laavuretki pisteitä neljä ja neljänneksi tähtitorni- vierailu pisteitä kolme. Keskustellessa äänestyksen tuloksista valmentautujista yksi empi osallistumista mahdolliseen lasersotaan, muut kertoivat lähtökohtaisesti osallistuvansa mihin tahansa neljästä vaihtoehdosta järjestettävään toimintaan. Äänestyksen päätteeksi kerroin nuorille aloittavani selvityksen ja mietinnän yksilövalmentajien kanssa, mitkä kaksi toimintaa voidaan opinnäytetyön puitteissa toteuttaa ja kerroin palaavani asiaan.

Äänestyksen jälkeen kiitin kaikkia nuoria rohkeudesta osallistua ja lukuisista hyvistä ideoista. Tässä kohtaa halukkaat valmentautajat pääsivät vielä kertomaan tuntemuksiaan ryhmähaastattelusta. Toimintahetken päätteeksi jaoin vielä ryhmähaastattelua koskevat kyselyt (liite 4), selventäen kysymykset ja ohjeistaen vapaaehtoisessa vastaamisessa, sekä muistutin huumoria käyttäen takeaway- kahveista ja suklaakonvehdeista. Aikaa toimintahetkeen kului yhteensä noin 75 minuuttia. Osa nuorista halusi jäädä vielä vastaamaan kyselyyn saman tien, kun kokoustilan varausta oli vielä jäljellä. Toi-

mintahetki sisälsi paljon vuorovaikutusta valmentautujien välillä ja omia näkemyksiä, sekä toimintatavoitteita ilmaistiin ryhmässä mielestäni yllättävänkin rohkeasti. Pari osallistujaa oli vähemmän äänessä, mutta ilmaisivat kuitenkin mielipiteensä. Ensituntumalta pidin toimintahetkeä onnistuneena, joskin olisin voinut olla ohjaajana ilmaisussani hieman selkeämpi ja miettiä äänestystapaa tarkemmin valmiiksi. Ryhmähaastattelusta poistui havaintojeni ja osallistujien välittömän sanallisen palautteen perusteella hyväntuulisia nuoria odottaen tulevia ryhmätoimintoja.

Ryhmähaastattelun jälkeen teimme lyhyen yhteenvedon paikan päällä osan aikaa olleen yksilövalmentajan kanssa ja sain myös palautetta. Seuraavana päivänä kerroin myös kolmelle muulle yksilövalmentajalle toimintahetken kulun ja kävimme ryhmähaastattelun antia alustavasti yhdessä läpi. Toimintahetken yhteenvedon ja äänestystulokset läpi käytyämme sain yksilövalmentajilta ohjeistusta jatkoon suhteen. Laavuretken näimme yhtä mielisesti tarkoituksenmukaiseksi toteuttaa, sen sopiessa lähtökohtaisesti hyvin Starttipajan toimintaan ja olevan taloudellisesti, sekä myös koronatilanne huomioiden toteutettavissa. Laavuretki oli myös ryhmähaastattelussa suosituimpia ehdotuksia ja se sai ääniä neljältä ryhmähaastatteluun osallistuneesta valmentautujalta kahdeksasta. Laavuretkä voitaisiin myös hyvin suunnitella yhdessä valmentautujien kanssa, mikä sopii kehittämistyön luonteeseen.

Palautteen saatua tein seuraavina päivinä selvityksiä ja pyysin tarjouksia eri tahoilta muista toimintavaihtoehtoista. Tarjousten ja selvitysten tekemisen jälkeen pidimme yksilövalmentajien kesken palaverin, jossa kerroin saamistani tarjouksista, sekä huomioitavista seikoista eri toimintojen järjestämisessä. Yhteisen pohdinnan jälkeen päädyimme toteuttamaan laserpelit laavuretken lisäksi. Toimintojen lopulliseen valitsemiseen vaikuttivat mm. koronatilanteen huomioiminen, toiminnan turvallisuus, syksyn vaihtelevat sääolosuhteet, toiminnan ennakoitu soveltuvuus Starttivalmennuksen ja kehittämistyön tarkoituksen kannalta, valmentautujien kulkeminen toimintapaikalle, budjetti, sekä valmentautujien oletettu osallistumishalukkuus. Päätöksen tehtyämme kerroin henkilökohtaisesti ryhmähaastatteluun osallistuneille valmentautujille, mitkä ryhmätoiminnot tullaan järjestämään.

7.4.2 Laserpeli Megazonessa 4.11.

Megazonelle ryhmävarauksen tehtyäni laadin laserpeleistä Starttipajalle paperisen esitteen (liite 5), joka toimi peleistä kertomisen ja toimintaan houkuttelun tukena. Esitteeseen kerättiin myös nimilista halukkaista osallistujista. Ryhmähaastattelun jälkeen jatkoin ryhmätoimintojen markkinointia nuorille henkilökohtaisesti Starttipajalla ja ennen laserpelejä kävin kertomassa valmentautujille tulevasta laserpelistä ja myös jo hieman laavuretkestä kahdeksana eri päivänä yli kahdellekymmenelle nuorelle. Pyrin madaltamaan valmentautujien osallistumiskynnystä ja rohkaisemaan osallistumaan tuomalla esiin, ettei pelaaminen vaadi erityisiä ominaisuuksia, eikä aiempaa kokemusta. Kerroin, että toimintaa voi tulla kokeilemaan ja tarvittaessa jättää kesken, mikäli se ei tunnu mieleiselle. Ryhmään ohjautumisen, pelien onnistumisen kannalta ”markkinointi” oli edelleen tärkeässä roolissa. (Juntunen 2016, 20.)

Tein toimintahetkeä varten ohjaussuunnitelman (liite 6), jonka kävimme ennakkoon läpi laserpeliin paikalle saapuvan yksilövalmentajan kanssa. Laserpeleistä kiinnostuneita valmentautujia oli aluksi

18, pari päivää toimintaa ennen ilmoittautuneita tulijoita oli 15. Kaksi ilmoittautunutta nuorta joutui jäämään pois korona-altistumisen vuoksi ja kolme ei osallistunut muusta syystä. Lopulta valmentautujia laserpeleissä oli 10, joista kuusi oli mukana ryhmähaastattelussa ja neljä uutta osallistujaa.

Toimintahetken tavoitteina laserpeleissä osallistuville valmentautujille olivat mielekkään tekemisen, mielihyvän ja elämysten tarjoaminen, kodin ja Starttipajan ulkopuolella tapahtuvaan toimintaan aktivoituminen, vuorovaikutus muiden osallistujien kanssa, sekä sosiaalisen toimintakyvyn kehittäminen kiinnostavan toiminnan kautta. Toiveena oli, että valmentautajat saisivat laserpelistä positiivisen osallisuuden kokemuksen ja tunteen, että on hyväksytty ryhmään omana itsenään. Osallisuuden vahvistumisen kannalta laserpelien toteutuksen toivottiin myös lisäävän ryhmähaastatteluun osallistuneiden ja lasersotaa toivoneiden nuorten kokemusta siitä, että tarjottu vaikuttamismahdollisuus oli todellinen ja heidän mielipiteillään on merkitystä.

Toimintahetki toteutui keskiviikkona 4.11. klo. 11:45 alkaen kokoontumisesta. Pelivuoro alkoi kahdeltatoista ja oli tunnin mittainen. Megazonen tiloihin siirtymistä ennen otin nuoret sovitus vastaan pelipaikan ulkopuolella. Pyrin olemaan positiivinen ja kannustava jo vastaanotossa. Kiitin nuoria paikalle saapumisesta, kyselin tuntemuksia ym. Tarkoitus oli tukea etenkin ensi kertaa laserpeliä kokeileviä. (Ståhlberg 2019, 44-45.) Lisäksi muistutin vielä, että mikäli kesken pelien siltä tuntuu, on toiminnasta mahdollisuus poistua. Mukana olevan Starttipajan yksilövalmentajan kanssa varmistelimme, että kaikki ilmoittautuneet osallistajat olivat löytäneet paikalle, ennekuin siirryimme Megazonen tiloihin. Yksilövalmentajan kanssa sovimme vastuunjaon niin, että hän ei ota osaa peliin, vaan on valmentautujien saatavilla taukotilassa pelaamisen aikana.

Ennen pelien aloittamista Megazonen työntekijä piti osallistujille koulutuksen, kävi läpi säännöt ja kertoi pelaamiseen liittyvistä asioista, sekä ohjeisti välineiden käytössä. Tässä kohtaa esitin työntekijälle tarkentavia kysymyksiä pelaamiseen, tiloihin ym. liittyen, rohkaisin myös valmentautujia esittämään tarpeellisia lisäkysymyksiä, ja varmistelin osallistujilta, ettei osallistumisen suhteen askarruttavia asioita olisi. Ohjaajana annoin valmentautujille täydentäviä ohjeita, sekä varmistelin, että kaikki saavat puettua varusteet oikein ja toiminnan kulku on osallistujille riittävän selvä. Toin kuitenkin juuri ennen pelialueelle siirtymistä julki, että esim. pisteidenlasku, työntekijän vinkit tähtäämisestä ja osa muistakin ohjeista unohtui itseltäni saman tien. Tarkoitus oli tämän myötä viestittää ryhmäläisille, ettei pelaaminen ole vakavaa, vaan pääasia olisi pitää hauskaa ja osallistua omien taitojen mukaan. Omalla rennolla ja hyväntuulisella olemuksella pyrin vapauttamaan ilmapiiriä. (Ståhlberg 2019, 39-40.)

Pelimuotojen valinnasta ja joukkueiden muodostamisesta päätösvalta tarjottiin nuorille ja he saivat tehtyä päätökset, sekä joukkuejaot sujuvasti yhteistyössä. Itse toiminta sisälsi kolme eri peliä, joiden tauoilla pelimuotoa ja joukkueita vaihdettiin valmentautujien mieltymysten mukaan. Osallisuuden vahvistamisen kannalta myös tässä toiminnassa oli tärkeää, että ryhmäläiset pääsivät vaikuttamaan ja hieman muokkaamaan pelien kulkua toiveidensa mukaan. Vaikka pari ryhmäläisistä oli käynyt Megazonessa pelaamassa jo aiemmin, näin osallisuuden edistämisen kannalta merkittäväksi myös sen,

että he ja etenkin ensikertalaiset uskaltautuivat pelaamaan myös ei tutussa kaveriporukassa. (Juntunen 2016, 11.)

Vaikka osallistuin itse peliin, pyrin huomioimaan kaikkia ryhmäläisiä ja havainnoimaan ryhmäläisten toimintaa myös pelien ollessa käynnissä, sekä tukemaan kannustamalla vähemmän esillä olevia pelaajia kuitenkin painostamatta. Pelien välillä olevien taukojen aikana kyselin tuntemuksia yhteisesti valmentautujilta ja varmistelin, että kaikki on kunnossa. (Ståhlberg 2019, 41-42.) Positiivisen palautteen ja kannustuksen, innostamisen myötä niin tauoilla, kuin myös pelin aikana tarkoitukseni oli aikaansaada kaikille osallistujille miellyttävä tuntemus osallistumisesta. Heittäytymällä myös itse mukaan peliin pyrin innostamaan nuoria omalla esimerkillä. (Ståhlberg 2019, 39-40.)

Pelien päätyttyä jäimme suunnitellusti yhdessä valmentautujien kanssa keskinäiseen pelien yhteenvetoon meille varattuun Megazonen tilaan. Valmentautajat jakoivat vapaaehtoisesti tuntemuksiaan pelaamisesta ja ohjaajana kiitin, kehuin kaikkia osallistumisesta, sekä rohkeasta heittäytymisestä. Laserpelin yhteenveto ja tuntemusten läpikäynti mahdollistivat osallistujien kuulluksi tulemisen, sekä kokemusten jakamisen ja vaihtamisen vertaisryhmässä. (THL 2020b.) Ennen paikalta poistumista kävin vielä läpi laserpeliin liittyvän vapaaehtoisen kyselyn (liite 7) valmentautujien kanssa ja ohjeistin vastaamisessa. Kaikki osallistuneet olivat halukkaita vastaamaan kyselyyn. Kyselyn myötä valmentautujille tarjoutui myös anonyymi mahdollisuus kertoa tuntemuksista ja antaa palautetta jatkoa varten.

Välittömänä havaintona laserpeli vaikutti olevan useimpien osallistujien mielestä mielekästä toimintaa. Nuoret heittäytyivät peliin ennakkoon olettamaani rohkeammin, olivat aktiivisia ja peli oli ryhmätoimintana myös minulle yllättävän vuorovaikutuksellista toimintaa. Toimintana laserpeli mahdollisti myös sanattoman vuorovaikutuksen käyttämisen (eleet, suunnan näyttäminen, ym.) pelaajien välillä. Valmentautujista kaksi toi puheissa ja eleissä vähemmän esille innostustaan toiminnasta, mutta suurin osa nuorista vaikutti välittömien suullisten palautteiden, juttelun, hymyjen ja myös yksilövalmentajan havaintojen perusteella tykänneen toiminnasta. Mieleenpainuvia olivat valmentautujien kommentit pelaamisen jälkeen: ” sujui hyvin, vaikkei tuttuja oltukaan”, ”kiitos kun tällaista järjestettiin”.

Toimintahetken jälkeen teimme mukana olleen yksilövalmentajan kanssa Starttipajalla lyhyen yhteenvedon. Seuraavana päivänä kävimme Starttipajalla yhdessä muidenkin yksilövalmentajien kanssa tarkemmin läpi laserpelin kulun ja nuorilta siihen mennessä saatuja palautteita. Toimintahetken läpikäynnissä sain jälleen yksilövalmentajilta jatkoa varten hyödyllistä palautetta eri vaiheista. Selkeänä yhteisenä huomiona nousi esiin, että turhan epävarmuuden välttämisen kannalta on jatkoa varten mietittävä ja sovittava selkeämmin, miten valmentautajat saapuvat paikalle ja keneen ottavat yhteyttä, jos tulee este tms. Toiminnan läpikäynnin jälkeen sekä minulle, että yksilövalmentajille jäi yhteinen tuntemus, että laserpeli ryhmätoimintana soveltui odotettua paremmin Starttipajan tavoitteelliseen toimintaan ja tuotti mielihyvää osallistujille.

7.4.3 Laavuretken yhteissuunnittelu 11.11.

Laserpelien jälkeen kävin Starttipajalla kertomassa laavuretken yhteisestä suunnittelumahdollisuudesta ja myös jo tulevan laavuretken ajankohdasta aiempaan tapaan henkilökohtaisesti valmentautujille neljänä eri päivänä ennen suunnittelutapaamista. Yhteistä suunnittelua, sen myötä vaikuttamismahdollisuutta markkinoin ryhmähaastatteluun osallistuneille ja siihen aikoneille osallistujille, sekä tarjosin mahdollisuuden tulla mukaan toimintahetkeen myös laserpelin uusille osallistujille. Kokonaan uusia valmentautujia en mietinnän jälkeen houkuttellut mukaan, jotta ryhmän sisäinen vuorovaikutus ei olisi täysin uusien kasvojen vuoksi vaikeutunut. Päätökseeni olla houkuttelematta kaikkia valmentautujia mukaan vaikutti myös mm. Ståhlbergin (2019) esittämä näkemys, että ryhmätöiminnassa, jossa on tarkoitus jakaa ajatuksia ja kuunnella toisia tasapuolisesti on toimiva ryhmäkoko 4-10 henkilöä (Ståhlberg 2019, 61).

Valmentautujien kanssa toteutuvasta yhteisestä suunnittelusta huolimatta kävimme toimintahetkeä ennen yksilövalmentajien kanssa läpi laavuretken toteuttamiseen liittyvät oleelliset asiat. Selvitimme mahdollista aikataulua toiminnan suhteen ja sovimme yhden yksilövalmentajan lähtevän mukaan laavulle. Kävimme myös läpi mitkä seikat olisi hyvä tuoda esiin valmentautujille laavun valinnassa esimerkiksi siirtymistä ajatellen, sekä raamit ruokailuun liittyvään budjettiin. Laadin myös toimintahetkeen ohjaussuunnitelman (liite 8). Pysin ottamaan oppia aiemmasta, toteutuneesta ryhmähaastattelusta ja olemaan suunnitelmallisempi ja selkeämpi ilmaisussani. Lisäksi ohjaavan opettajan vinkkien perusteella tein itselleni ”haastattelurungon”, johon kirjasin selkeästi ylös laavuretkeen liittyvät asiat, jotka olisi käytävä läpi valmentautujien kanssa toimintaa suunnitellessa. Ideoinnin ja keskustelun tueksi tein valmentautujia varten toimintahetkeen kolmesta retkelle soveltuvasta laavusta yksinkertaiset esitteet, sekä valmistauduin näyttämään kuvia tietokoneeltani ja kertomaan myös muista Kuopion alueen laavuista. (Juntunen 2016, 17- 20; Ståhlberg 2019, 53-54.) Koska ryhmähaastattelusta poiketen en hakenut tästä toimintahetkestä niin syvällistä tietoa, päädyin äänittämisen sijaan dokumentoimaan yhteisen suunnittelun ainoastaan tekemällä yhteenvedon välittömistä havainnoistani ja nuorten toiveista. Havaintojen, sekä yhteenvedon teon tueksi olin laatinut itselleni lomakkeen, johon pystyin toimintahetken aikana ja sen päätteeksi kirjaamaan mielestäni oleelliset asiat ylös.

Halukkaita osallistujia laavuretken yhteiseen suunnitteluun jo ryhmähaastatteluun osallistuneista valmentautujista oli alun perin seitsemän. Yksi ryhmähaastattelusta myöhästynyt valmentautuja oli myös halukas osallistumaan laavuretken suunnitteluun, sekä kaksi laserpeleihin uutena osallistujana mukaan tullutta nuorta. Ennakkoon halukkaita osallistujia oli yhteensä kymmenen. Edeltävänä päivänä odotettuja osallistujia toimintahetkeen oli vielä kahdeksan. Toimintahetkeä ennen pajalla paikalla olleet kaksi nuorta päättivät eri syistä olla osallistumatta suunnitteluun, mutta välittivät henkilökohtaisesti kysyttäessä toiveensa liittyen laavuretkeen. Yksi valmentautuja myöhästyi toimintahetkestä kokonaan ja kysyin toiveet henkilökohtaisesti myös häneltä jälkikäteen. Halusin tiedustella ja mahdollisuuksien mukaan toteuttaa toiveita myös yhteisestä suunnittelusta poisjääneiden valmentautujien osalta, sillä Juntusen (2016) Sosiaalisen kuntoutuksen ryhmätöiminnan käsikirjassa maini-

taan, että yhdeksi keskeisimmäksi osallisuutta vahvistavaksi seikaksi on käytännön piloteissa osoittautunut ryhmäläisten kokemus siitä, että he ovat pystyneet vaikuttamaan ryhmätoiminnan sisältöihin (Juntunen 2016, 17). Erinäisten syiden takia tulleiden peruuntumisten vuoksi lopulta vain kolme valmentautujaa otti osaa suunnittelutapaamiseen. Osallistujista kaikki olivat mukana jo ryhmähaastattelussa.

Toimintahetkessä pyrittiin opinnäytetyön tarkoituksen mukaisesti osallistamaan nuoria ryhmätoimintaan jo toiminnan suunnitteluvaiheessa. Yleinen tavoite yhteiselle suunnittelulle oli päättää mille laavulle tuleva retki toteutuu ja kuulla valmentautujien toiveet liittyen toiminnan kulkuun ja retkieväisiin. Valmentautujien kannalta tavoitteet olivat samankaltaiset, kuin ryhmähaastattelussa, sekä myös laserpelissä. Tavoitteina yksilötasolla olivat vaikuttamismahdollisuuden ja kuulluksi tulemisen mahdollistaminen, vuorovaikutustaitojen ja sosiaalisen kanssakäymisen harjoittaminen vertaisryhmässä. Lisäksi pyrin toimintahetken kautta muuttamaan valmentautujien roolia aktiivisemmaksi, heidän vaikuttaessa järjestettävään retkeen. Osallisuuden edistämisen näkökulmasta oli oleellista, että toimintahetki mahdollisti valmentautujille jälleen ryhmätoiminnan suunnitteluun osallistumisen. Toiveena oli, että yhteisen suunnittelun myötä laavuretkestä tulisi enemmän valmentautujien näköinen, eikä pelkästään minun tai yksilövalmentajien ideoihin pohjautuva. Myös tämän toimintahetken tavoitteet sopivat sosiaalisen kuntoutuksen ryhmätoiminnan tavoitteisiin ja starttivalmennuksen teemoihin, haettuihin vaikutuksiin. (Hannila-Niemelä, ym. 2015, 46; Hilpinen, Huuromonen, Kivirinta ja Välimaa 2012, 24; Juntunen 2016, 11; THL 2020b.)

Ajankohdaksi valikoitui aiemman kokemuksen perusteella keskiviikko 12:00, jotta mahdollisimman moni halukas pääsisi jälleen osallistumaan. Tilana toimi toimintahetken varattu riittävän avara ryhmätyötila mahdollistaen koronatilanteessa huomioitavien turvavälien pitämisen, kuin myös rinkiin asettautumisen osallistujien välisen toimivan vuorovaikutuksen mahdollistamiseksi (Ståhlberg 2019, 56).

Tässäkin toimintahetkessä keskiössä ohjaajana toimiessani oli vuorovaikutus ja pyrin pitämään mielessäni Ståhlbergin (2019, 34) kuusi kohtaisen teesistön. Käytin menetelminä aktiivista kuuntelua, kannustamista ja rohkaisua. Yritin painostamatta varmistaa, että jokainen valmentautuja sai kerrottua toiveensa. Näytin vuorovaikutuksessa esimerkkiä, pyrkien olemaan nostamatta itseäni asiantuntijan asemaan. Käytin hieman huumoria tunnelman keventämiseksi. (Ståhlberg 2019, 35-37, 39.) Sanattomilla eleillä, kuten hymyllä ja nyökkäyksillä pyrin osoittamaan hyväksyntää ja rohkaisemaan osallistujia. (Ståhlberg 2019, 49).

Pajan muun ohjelman vuoksi kukaan yksilövalmentajista ei päässyt seuraamaan yhteistä suunnittelua. Toimintahetken alussa kävin läpi tapaamisen tarkoituksen, ja nuoret vielä ehdotuksestani esittäytyivät toisilleen, kun ilmaisin etteivät kaikki aiemmasta toiminnasta huolimatta nimiä välttämättä muista. Tämän jälkeen kävimme valmentautujien kanssa heidän toiveestaan ensimmäisenä läpi valmistelemiani laavuvaihtoehdot, jonka jälkeen valmentautajat tekivät asioita yhdessä pohdittuaan yhteisen päätöksen laavuretken kohteesta. Paikallaolleet valmentautajat pohtivat laavun valintaa sekä omasta, että myös muiden mahdollisten osallistujien näkökulmasta huomioiden mm. viihtyvyyden,

saapumisen vaivattomuuden, vaihtelevat sääolosuhteet ja retkipaikan varustuksen. Laavuretken kohteeksi valikoitui Pölhön grillikatokselle. Kohteen valinnan jälkeen keskustelua käytiin ideoista liittyen muuhun vapaaehtoiseen yhteiseen toimintaan vapaan oleilun ja eväiden valmistuksen lisäksi. Seuraava oleellinen asia käsittelyssä olivat retkievää. Retkievästoiveiden pohdinnan jälkeen mietittiin yhdessä toiminnan kulkua retkipaikalla, missä järjestyksessä mitään tehdään, sekä vastuunjako esim. tulien teon, muun toiminnan ohjaamisen ja jälkien siistimisen suhteen. Asioita läpikäydessä ilmaisain toimintahetkestä poisjääneiden valmentautujien esittämät toiveet ja näkemykset laavuihin ja eväisiin liittyen. Viimeisenä tehtävänä valmentautajat miettivät ehdotuksestani yhteistyössä listaa tarvittavista välineistä laavuretkelle. Toimintahetken päätteeksi yhteisymmärryksen varmistamiseksi kävin läpi valmentautujille ja kirjoitin ylös sovitut asiat: valitun laavun, toivotut retkievää ja yhteisen toiminnan, sekä ohjeet ja aikataulu saapumiseen liittyen. Lopuksi kyselin vielä osallistujien tunnelmia yhteisestä suunnittelusta ja kiitin osallistumisesta ja siitä, että he antoivat tärkeän panoksen laavuretken toteuttamiseen.

Vuorovaikutus ei ollut tässä toimintahetkessä aiempaan ryhmähaastatteluun verraten niin vaihtelevaa, oletetusti verrattain pienen ryhmän vuoksi. Tällä kertaa kaikki osallistujat olivat lähes tasavertaisesti äänessä ja päätökset syntyivät ilman äänestystarvetta. Valmentautujista jokainen sai uskoakseni kerrottua mielipiteensä ja ainakin esitettyä ideoita, toiveita käsitellyistä aiheista. Valmentautajat ottivat itsenäisesti puheenvuoroja, minun esittäessä täydentäviä kysymyksiä, antaessa tietoa ja tehdessä yhteenvetoa sovitusta asioista. Valmentautajat kuuntelivat toisten puheenvuoroja ja ilmapiiri vaikutti olevan hyväksyvä. Jokainen osallistuja oli aktiivinen. Toimintahetkessä käytiin läpi kaikki tarvittavat suunnitellut asiat. Oma toimintaani ohjaajana ajatellen toimintani oli selkeämpää. Ennakoon itseäni varten tehty selkeämpi ”haastattelurunko” auttoi asiaa. Loppuyhteenvedon jälkeen valmentautujista yksi totesi palautetta ja tunnelmia kysyttäessä yhteisen suunnittelun menneen hyvin ja sujuvasti, jonka näkemystä muut myötäilivät. Toimintahetken kului aikaa noin 45 minuuttia.

Toimintahetkeä seuraavana päivänä kävin suunnittelutapaamisen annin tiivistetysti läpi yksilövalmentajien kanssa. Yhteenvedon tehtyänä sain toimintaohjeet yksilövalmentajilta tarvittavien tarvikkeiden hankintaan, ym. ja aloitin laavuretkin suunnittelun, sekä valmistelun.

7.4.4 Laavuretki Pölhön grillikatokselle 18.11.

Laavuretkin yhteisen suunnittelun jälkeen laadin Pölhön grillikatokselle suuntautuvaa retkeä koskevan esitteen (liite 9). Valmentautujille myös lähetettiin laatimani infoviesti tekstiviestinä yksilövalmentajien puhelimesta, kun retkeen liittyvät seikat olivat tarkentuneet. Suunnittelutapaamisen jälkeen kävin muun valmistelun ohella jälleen neljänä päivänä Starttipajalla houkuttelemassa henkilökohtaisesti valmentautujia mukaan retkelle. Toimintaan houkuttelun koin edelleen tärkeänä osana, jotta laavuretkestä tulisi onnistunut ja saataisiin hyvä määrä osallistujia. Ryhmään ohjautumiseen panostaminen ja itseni tutuksi tekeminen olivat tarpeellista jokaisessa vaiheessa, koska kehittämistyön edetessä ja ryhmätoimintojen välissä Starttipajalle oli tullut uusia valmentautujia, joille haluttiin tarjota mahdollisuus ottaa osaa ryhmätoimintaan. (Juntunen 2016, 20.)

Ennen retkeä tehtävänäni oli miettiä, listata ja kasata tarvittavat välineet ja tarvikkeet mitä toimintaan tarvitsemme. Suurimman osan toivotuista evästarvikkeista hankimme yhdessä yksilövalmentajan kanssa asioimalla Tukeva-säätiön käyttämässä tukussa ja kaupassa.

Aiempaan tapaan laadin toimintahetkeä varten ohjaussuunnitelman (liite 10), jonka kävimme yhdessä läpi etukäteen retkelle lähtevän yksilövalmentajan kanssa. Tavoitteina laavuretkelle olivat:

- valmentautujien aktivoituminen kodin ja myös pajan ulkopuoliseen toimintaan
- sosiaalisten kontaktien mahdollistaminen ja yksilötasolla sosiaalisen toimintakyvyn, vuorovaikutustaitojen kehittäminen vapaamuotoisessa, rennossa ilmapiirissä
- mielihyvää tuova toiminta
- tunne jokaiselle valmentautujalle, että on hyväksytty ryhmään omana itsenään
- yhteisöllisyyden tunteen vahvistaminen
- ulkoilu virkistävänä ja yleistä hyvinvointia edistävänä toimintana.

Toimintahetken tavoitteet mukailivat tälläkin kertaa Starttivalmennuksen haettuja vaikutuksia ja ryhmämuotoisen sosiaalisen kuntoutuksen tavoitteita. (Hannila-Niemelä, Oulasvirta-Niiranen ja Pietikäinen 2015, 23-24, 46; THL 2020b.) Lisäksi osallisuuden edistämiseen tähdätessä oli mielestäni ja tutustumaani teoriaan pohjaten oleellista, että ryhmähaastatteluun ja laavuretken suunnittelutapaamiseen osallistuneiden valmentautujien näkemyksiä oli kuunneltu ja ne näkyisivät konkreettisesti laavuretken aikana sekä toiminnassa, että tarjottavissa eväissä (Juntunen 2016, 17).

Laavuretkelle lähtemiseen oli kiinnostusta etukäteen jututtaessa noin kahdellakymmenellä nuorella. Lopulta toimintahetkeen ilmoittautui 15 valmentautujaa, jotka kaikki myös osallistuivat retkipäivään. Retki toteutui keskiviikkona 18.11. klo. 12:15- 15:00 välisenä aikana. Mukana oli minun lisäksi ns. apuohjaajana yksi pajan yksilövalmentajista. Suodatinkahvia lukuun ottamatta muut evästoiveet makkarat, vegemakkarat, mehut, juomavesi, lihapiirakat, vihikset, nokipannukahvit, teetä ja vaahtokarkit tarjottiin retkellä. Yhteinen toiminta koostui valmentautujien toiveiden mukaisesti retkieväiden valmistuksesta, kahvinkeitosta ja vapaasta oleilusta nuotion äärellä, jutustelusta, sekä petankin ja mölkyn pelaamisesta. Lisäksi olin varannut mukaan tikkataulun, jolle oli myös käyttöä. Eräs valmentautuja toimi suunnitellusti omasta toiveestaan laavuretkellä kuvaajan roolissa ja dokumentoi Starttipajan kameralla toimintaa ikuistaen sekä ympäristöä, että kuvaukseen luvan antaneita muita osallistujia. Tausta-ajatuksena retken dokumentoinnissa halukkuuden mukaan myös omilla puhelimilla otettujen kuvien kautta oli, että valmentautajat voisivat halutessaan koostaa laavuretkestä myöhemminä pajapäivinä joko oman tai yhteisen tuotoksen Starttipajalle.

Valmentautijat ottivat toimintahetken aikana osaa peleihin ja vapaamuotoisiin keskusteluihin oman mieltymyksen mukaan ja mitään velvoitetta ei ollut. Tulien ylläpidosta, ympäristön siisteydestä retken aikana ja pois lähtiessä huolehdittiin valmentautujien kanssa sovitusyhteisesti. Jokainen valmisti itselleen sopivaan aikaan ja mieluisaan tapaan eväät nuotiolla. Nokipannukahvien keitosta ei kannustuksesta huolimatta kukaan valmentautuja innostunut, joten vastuu jäi minulle ja yksilövalmentajalle.

Vaikka varsinaisia erillisiä ohjattuja toimintoja ei laavuretken aikana valmentautujien toiveiden mukaisesti järjestetty, toimin ohjaajan roolissa koko ajan melko aktiivisena selventäen alussa osallistujille aikataulua ja toiminnan kulkua, sekä retken tarkoitusta. Pyrin oman esimerkin ja sopivan rennon vuorovaikutuksen myötä ohjaajana edesauttamaan turvallisen ja miellyttävän ilmapiirin syntymistä. Ehdotin ja käynnistelin yhteisiä pelejä, sekä näytin esimerkkiä ottaessani itse osaa mm. mөлky- ja petankkipeleihin. Pyrin huomioimaan hieman syrjään vetäytyviä tunnelmien kyselemisellä, rohkaisemalla ja kannustamalla mukaan toimintaan, sekä ottamalla mukaan yhteisiin keskusteluihin, kuitenkin painostamista välttämällä. Yhteistä naurun ja vitsailun aihetta löydettiin jälleen omasta kömmähdyksestäni liittyen tällä kertaa kahvin keiton epäonnistumiseen. (Ståhlberg 2019, 39-46.)

Yksi osallistujista halusi lähteä vain lyhyen aikaa paikalla oltuaan, sovittuaan asiasta yksilövalmentajan kanssa. Muut osallistujat vaikuttivat ajoittaisesta kylmyydestä huolimatta viihtyvän ja viipyivät paikalla pidempään, viimeisten osallistujien poistuessa vasta kolmen jälkeen. Osa valmentautujista oli keskenään paljonkin suorassa vuorovaikutuksessa jutustellen vaihtelevista aiheista pelien ja nuotion äärellä, toisten seuraillessa vähemmän aktiivisena. Ennen jokaisen nuoren pois lähtöä pyrin kiittämään henkilökohtaisesti osallistumisesta laavuretkeen, sekä mahdollisesti muihinkin ryhmätoimintoihin. Halukkaille vastaajille jaoin jo kotiinlähtöä tehdessä laavuretkä koskevan kyselyn (liite 11), sekä ohjeistin vapaaehtoisessa vastaamisessa ja kyselyn palautuksessa.

Teimme laavuretken päätteeksi lyhyen yhteenvedon paikallaolleen yksilövalmentajan kanssa. Välittömänä yhteisenä näkemyksenä koimme laavuretken yleisesti ottaen onnistuneena ja yhtenäisten havaintojen, sekä osallistujien suullisen palautteen perusteella moni valmentautuja viihtyi näkemyksemme mukaan retkellä. Koimme molemmat, että nuotiolla oleilun lisäksi oli hyvä olla tarjolla muuta ohjelmaa ja sitä oli sopivasti. Yksilövalmentaja arvioi toimintahetken tavoitteiden täyttyneen joidenkin osallistujien kohdalla ainakin oletetusti, joskin sosiaalisten kontaktien mahdollistamisesta huolimatta sosiaalisen toimintakyvyn ja vuorovaikutustaitojen kehittämistä ei pystytty arvioimaan. Tavoitteista valmentautujien aktivoituminen kodin ja pajan ulkopuoliseen toimintaan, sekä ulkoilu virkistävänä ja yleistä hyvinvointia edistävänä, ja koko laavuretki mielihyvää tuovana toimintana nähtiin iloisten ilmeiden ja valmentautujien positiivisten kommenttien perusteella täyttyneen. Toteutunut laavuretki nähtiin sopivan hyvin Starttipajan toimintaan.

7.5 Tarkistusvaihe

Kehittämishankkeissa tarkistusvaihe voidaan käsittää sisältyvän kaikkiin vaiheisiin. Kuten todettua myös omassa kehittämistyössäni tarkistusvaiheeseen sisältyvää arviointia on tapahtunut jokaisessa prosessin vaiheessa. Vaikka tarkistusvaihe voi olla kertaluontoinen ja lyhyt ajallisesti, sen käsitteleminen erillisenä vaiheena kuitenkin nostaa sen arvoa osana kehittämishanketta. (Salonen 2013, 18.) Tässä kehittämistyössä erilliseksi tarkistusvaiheeksi miellän käytännön toimintani ja ryhmätoimintojen eri vaiheiden läpikäymisen ja arvioinnin tiivistetysti yhdessä yksilövalmentajien kanssa, kun kaikki neljä toimintahetkeä olivat pidetty. Tämä toteutui kahtena eri päivänä toteutuneen keskusteluhetken kautta ilman kerätyn tiedon syvempää analyysia.

Ensimmäinen tarkistusvaiheeseen kuulunut keskustelu käytiin opinnäytetyöni yhteyshenkilönä toimineen yksilövalmentajan kanssa jo laavuretkä seuraavana päivänä. Tässä keskustelussa kävimme läpi ja arvioimme sekä minun, yksilövalmentajien näkemysten, että nuorilta kuultujen palautteiden pohjalta toimintaa eri vaiheissa. Yksilövalmentaja antoi toteutusvaiheen toiminnastani palautetta ja kertoi näkemyksiään ryhmätoiminnoista, sekä niiden soveltuvuudesta Starttipajalle. Toinen keskustelu käytiin 27.11. perjantaina. Tällä kertaa kävimme samankaltaista palautekeskustelua ja toteutusvaiheen yhteenvetoa ja arviointia kahden muun yksilövalmentajan kanssa. Yhteenvedon ja niin sanotun ”väliarvioinnin” tueksi olin laatinut karkean ja pelkistetyn yhteenvetolomakkeen toteutusvaiheen toiminnastani. Yhteenvetolomake sisälsi mm. tiedot kuinka monta valmentautujaa on osallistunut toimintoihin eri vaiheissa, kuinka monena päivänä ja miten monta nuorta olen henkilökohtaisesti kohdannut kehittämistyön merkeissä. Yksilövalmentajille koostamani yhteenvedo käsitti myös karkean koonnin jo saaduista valmentautujien palautteista eri ryhmätoiminnoista, kyselyistä, sekä kaikki eri vaiheissa esitetyt ryhmätoimintaideat.

7.6 Viimeistelyvaihe

Viimeisessä vaiheessa kehittämistyöni prosessissa yhdistyvät Salosen mallista hieman poiketen (Salonen 2013, 18-19) opinnäytetyöni viimeistely, kehittämistyön esittäminen toimeksiantajalle ja levittäminen. Viimeistelyvaihe käsitti kehittämistyöni aikana kerätyn tiedon kokoamisen, täsmäryhmähaastattelun ja kyselyjen avulla kerätyn aineiston analysoinnin, ja koko opinnäytetyön kirjallisen raportin kasaamisen.

Viimeistelyvaiheessa tarkastelen kehittämistyön tarkoituksen ja tavoitteiden toteutumista ja koko prosessia arvioidaan tämän raportin pohdinta- luvussa. Levittäminen tarkoittaa lähinnä valmiin opinnäytetyön julkaisemista oppilaitoksen käytänteiden mukaan ja mahdollisesti kehittämistyön tuoman tiedon käyttöä myöhemmin Starttipajalla.

7.6.1 Ryhmähaastattelun analyysi

Tutkimusmielessä järjestetyille ryhmäkeskusteluille tavanomaiseen tapaan, myös kehittämistyöni ryhmähaastattelu tallennettiin, jotta saisin toimintahetkestä myöhemmin tehtyä työni kannalta tarvittavia johtopäätöksiä (Hirsjärvi ja Hurme 2010, 61-62). Ryhmähaastattelu tallennettiin äänitteeksi kahdella matkapuhelimella, joiden äänitystoimintoa testattiin etukäteen yhdessä yksilövalmentajan kanssa. Vaikka tiedon keräämisen keinot ovat toiminnallisissa opinnäytetöissä samat kuin tutkimuksellisissa opinnäytetöissä, niin tutkimuskäytäntöjä voi Vilkan ja Airaksisen (2003, 57) mukaan käyttää hieman väljemmässä merkityksessä. Koska toiminnallisissa opinnäytetöissä laadullisella menetelmällä kerättyä aineistoa koskien voi suuntaakin antava tieto olla riittävää, niin haastattelun puhtaaksi kirjoittaminen, litterointi ei myöskään ole välttämättä tarpeen. (Vilka ja Airaksinen 2003, 57, 63-64.) Haastatteluaineiston purkamisessa tavanomaista on, että joko koko haastattelun tallenne tai osia siitä litteroidaan, mutta litteroinnin sijaan on mahdollista myös tehdä päätelmiä suoraan tallenteelta (Hirsjärvi ja Hurme 2010, 138).

Huolimatta siitä, ettei opinnäytetyöni ole luonteeltaan tutkimustyö sovellan päätelmien tekemisessä löyhästi laadullisen aineiston analyysin piirteitä. Sisällönanalyysi on laadullisen tutkimuksen perusanalyysimenetelmä, sekä myös väljä teoreettinen kehys, jota voidaan hyödyntää monenlaisessa tutkimuksessa. Yhtenä oleellisena seikkana laadullisessa analyysissa voidaan nähdä rajaamisen ja päätöksen teon tarve sen suhteen mikä aineistossa kiinnostaa ja mitä aineistosta on kyseessä olevan tutkimuksen tarkoituksen kannalta tarpeellista saada selville. Luokittelu, teemoittelu ja tyyppittely ovat tavanomaisia tapoja käsitellä laadullista aineistoa. Sisällönanalyysin muodostamistapoja on erilaisia. Yksi analyysin tapa on teoriaohjaava sisällönanalyysi, jossa teoria toimii apuna analyysin teossa. Teoriaohjaavassa tavassa analyysi etenee alussa aineistolähtöisesti, mutta loppua kohden teoria ohjaa enemmän analyysia. (Tuomi ja Sarajärvi 2018, 103-105, 109-110.)

Tavassani muodostaa johtopäätöksiä ryhmähaastattelun tallenteelta näen piirteitä teoriaohjaavasta sisällönanalyysistä siltä osin, että pyrin tekemään äänitteestä päätelmiä aineistoa kunnioittaen, mutta osallisuutta ilmentäviin seikkoihin huomion kiinnittämisessä minua ohjasi osallisuuteen liittyvä teoria. Ryhmähaastattelun analyysissa haen vastauksia seuraaviin kysymyksiin:

1. Mitä eri toimintaideoita ryhmähaastattelussa esitettiin?
2. Millä tavoin toimintahetki tuki valmentautujien osallisuutta/ mitä osallisuutta tukevia seikkoja ilmeni?

Starttipajan yksilövalmentajien toiveena oli kehittämistyöni yhteydessä saada selville mahdollisimman paljon erilaisia toimintaideoita jatkoa varten. Ryhmähaastattelussa, sekä kyselyiden myötä valmentautujilta esiin nousseita ideoita on mahdollista hyödyntää suunniteltaessa tulevaisuudessa ryhmätoimintaa Starttipajalla. Koko aineiston sanatarkan litteroinnin sijaan poimin äänitteeltä valmentautujien esittämät toimintaideat. Toiseen kysymykseen vastaamiseen riitti kehittämistyöni luonne ja tarkoitus huomioiden mielestäni päätelmien teko suoraan tallenteelta, peilaten esiin nousevia osallisuutta ilmentäviä seikkoja osallisuuden teoriaan. Osallisuutta koskevien päätelmien tueksi nostan esiin joitain kuvaavia ilmaisuja, sitaatteja valmentautujien puheesta.

Aloitin ryhmähaastattelun analyysin kuuntelemalla äänitteen kahteen kertaan läpi. Toisesta kuuntelukerrasta lähtien kiinnitin huomioni oman puheeni sijaan lähinnä valmentautujien puheeseen ja kirjasin ylös heidän esittämät toimintaideat. Kolmannella kuuntelukerralla tarkistin, että olin varmasti kirjannut ylös kaikki toimintaideat. Alkuperäinen ajatus oli esittää ideat lainausmerkeissä sellaisena, kuin valmentautajat ne ryhmähaastattelussa esittivät. Kuitenkin ymmärrettävyyden kannalta suorien lainauksien käyttämisen sijaan valmentautujien ilmaisuja oli lopulta välttämätöntä pelkistää tähän raporttiin, jotta lukijat ymmärtäisivät mistä kussakin toimintaideassa on kyse. Valmentautajat pohtivat ja nostivat esille hyvin erilaisia heitä kiinnostavia toimintavaihtoehtoja ryhmähaastattelun aikana. Osa esitetyistä vaihtoehtoista oli listattuna jo luomaani toimintaidealomakkeeseen ja osa oli kokonaan valmentautujien itse esiin nostamia ajatuksia. Seuraavana listattuna kaikki ryhmähaastattelussa nuorilta esiin nousseet toimintaideat:

- paintball
- lasersota
- teatteriesityksen seuraaminen

- laavuretki
- tähtitornivierailu
- sisäkiipeily
- jousiammunta
- pakohuonepeli
- trampoliinipuisto
- Kylpylähotelli Rauhalahteen vierailu, jossa valittavina aktiviteettivaihtoehtoina: keilaus, biljardi, minigolf, luontopolku
- biljardi
- elokuvateatterikäynti
- Kylpylä Kunnonpaikkaan vierailu, jossa valittavina aktiviteettivaihtoehtoina: laserpeli, kuntosali, kylpylä, lopuksi yhteinen ruokailu
- luonto/metsäretki
- taidenäyttelykäynti
- yhteinen projekti esim. valokuvausprojekti (yhteinen teema, mutta jokaisella valmentautujalla itsenäinen tekeminen)
- yhteinen projekti esimerkiksi muistelu/dokumentointi toteutetuista ryhmätoiminnoista (yhteinen teema, mutta jokaisella itsenäinen tekeminen)
- ympäristötaiteen tekeminen yhdessä muiden valmentautujien kanssa esim. laavuretken aikana
- laavuretki ja lisäksi vapaaehtoinen oheistoiminta retken aikana, kuten mölkyn pelaaminen
- musisointi kertaluontoisena toimintana (esimerkiksi rumpujen soittaminen ja laulaminen vaihtoehtoina oman mieltymyksen mukaan)

Ryhmätoimintaideat äänitteeltä poimittuani jatkoin äänitteen kuuntelua kiinnittäen huomioita osallisuuden muodostumista ajatellen valmentautujien puheenvuoroihin, ilmaisuihin, vuorovaikutukseen, yleiseen ilmapiiriin ja keskustelun etenemiseen. Äänitettä kuunnellessani tein muistiinpanoja, kirjasin ylös mielestäni ryhmähaastattelun tunnelmaa kuvaavia sanoja, sekä merkkasin ylös ääninauhalta kohtia, joihin palasin uudelleen ja kiinnitin erityistä huomioita. Pohtiessani mahdollisten osallisuutta tukevien elementtien ilmenemistä palasin välillä kehittämistyöni osallisuutta käsittelevään teoriaan. Useiden kuuntelukertojen ja huomioiden teon jälkeen päädyin seuraaviin johtopäätöksiin. Ryhmähaastattelun äänitteeltä poimin seuraavat osallisuutta ilmentävät seikat: vaikuttaminen, kuulluksi tuleminen, arvostus, ja luottamus. Kuten olen jo osallisuutta käsittelevässä luvussa tuonut esiin ovat vaikuttamismahdollisuudet ja kuulluksi tuleminen tärkeitä osallisuutta edistäviä tekijöitä. Edellä mainittujen lisäksi myös arvostetuksi tuleminen ja luottamus ovat osallisuutta ilmentäviä elementtejä. (Koivisto, ym. 2018, 4; THL 2019b; THL 2020a.)

Vaikuttamismahdollisuus ja myös kuulluksi tuleminen mahdollistaminen olivat jo etukäteen lähtökoh-
tia ja tavoiteltuja asioita osallisuuden edistämisen kannalta ryhmähaastattelun myötä. Vaikuttaminen
mahdollistui ja ilmeni ryhmähaastattelussa useammalla tavalla. Useimmat valmentautajat hyödynsi-
vät tarjottua vaikuttamismahdollisuutta esittämällä oma-aloitteisesti omia toimintaideoita, komment-
toimalla ja esittämällä mielipiteitä, näkemyksiä toisten valmentautujien ehdotuksista. Valmentautajat

saivat vaikuttaa myös äänestystapaan koskien toimintojen valintaa. Suljettu lippuäänestys varmisti jokaisen mahdollisuuden vaikuttaa ja tuoda mielipiteensä myös anonyymisti esille. Vaikuttamisen mahdollisuus ryhmätoimintojen valintaan oli ryhmähaastattelussa todellinen, kuten myöhemmin järjestetyt toiminnot osoittivat. Todellinen vaikuttamismahdollisuus ja toteutunut laserpeli kytkeytyvät yhteen tässä valmentautujan pohdinnassa kiinnostavasta toiminnasta: "lasersota tietenkin silleen, etku sitäki välillä on katellu niinku kavereiden kanssa, mutta ne on niin hirveen kalliita et jos sinne pääsis, ni vois olla ihan mielenkiintonen, mielenkiintonen juttu".

Valmentautujien kuulluksi tuleminen ilmeni ryhmähaastattelun äänitteen kautta niin, että mahdollisia ryhmätoimintaideoita esitettiin paljon ja vuorovaikutusta syntyi. Osallistujista suurin osa oli useamman kerran äänessä ja kertoi itseään kiinnostavista toiminnoista ja otti kantaa muiden ehdotuksiin, sekä äänestämisen tapaan. Eräs osallistuja otti ensimmäisen puheenvuoronsa toimintaideoihin liittyen oma-aloitteisesti seuraavalla tapaa: "saako tuota, sanoo vaikka, että mitkä niinku ittee kiinnostaa...". Myös passiivisemmat osallistujat saivat äänensä kuuluviin ja pääsivät myös ilmaisemaan mielipiteensä eri toiminnoista ja äänestystavasta, kun keskustelun vetäjänä ohjasin puheenvuoroja heille. Jokainen osallistuja sai minimissään sanottua ääneen mitkä toiminnot häntä kiinnostavat. Suljettu lippuäänestys tuki sekin jokaisen kuulluksi tulemistä toimintavaihtoehtojen suhteen.

Ryhmähaastattelussa arvostus tuli esiin valmentautujien keskinäisessä vuorovaikutuksessa, joka oli pääasiassa tukevaa ja toisia osallistujia kannustavaa. Toisten mielipiteitä ja näkemyksiä tunnuttiin arvostavan, mikä ilmeni siinä, että kannustavia kommentteja esitettiin, toisten puheenvuoroihin ja näkemyksiin kiinnitettiin huomiota ja niistä oltiin kiinnostuneita. Kiinnostusta osoitettiin mm. tarkentavilla kysymyksillä. Minkäänlaista arvostelua, epäkunnioittavia kommentteja tms. ei esiintynyt. Keskustelu vaikutti tasavertaiselle. Vaikka jotkut olivat enemmän äänessä, niin kaikkien ehdotuksiin suhtauduttiin kunnioittavasti. Ketään osallistujaa ei painostettu kertomaan mielipidettään, vaan hiljaisimpienkin tapaa osallistua tunnuttiin kunnioittavan. Osoituksena arvostavasta ja tukevasta vuorovaikutuksesta toimii esimerkiksi valmentautujan anteeksipyyntö toisen päälle puhumisesta, johon anteeksipyyntöä kohteena ollut totesi, että "ei mitään, sano vaan". Valmentautujien keskinäistä arvostusta ilmensi mielestäni myös osallistujien pohdinnat siitä, miten valittavat toiminnot olisi hyvä soveltaa mahdollisimman monelle. Esimerkkinä poiminta vaihtoehtojen pohdinnasta erään valmentautujan puheenvuorosta: "toinen (ryhmätoiminta) voisi olla semmoinen, missä ei tavallaan tarvii mitään taitoa kukaan mihinkään, just joku museo tai luontopolku tai semmonen, että kellekään ei tulis mitään paineita siinä sitten..."

Uskoakseni ryhmähaastattelun turvallisen ilmapiirin muodostuminen ja osallistujien toisia arvostava vuorovaikutus synnytti ryhmäläisten välille luottamusta. Näkemykseni mukaan luottamusta osoittaa mm. se, että valmentautijat uskaltautuivat kommentoimaan toisten ehdotuksia, esittämään toisille osallistujille, sekä minulle keskustelun vetäjänä tarkentavia kysymyksiä. Selkeimpänä osoituksena luottamuksesta toimi mielestäni eriävienkin mielipiteiden ilmaiseminen ja mahdollisten omien puutteellisten taitojen tai tietämyksen julkituominen muille osallistujille. Jotkut valmentautujat rohkaistuvat esimerkiksi ilmaisemaan, ettei kiipeily ole heille soveltuvaa toimintaa, tai että yhteinen projekti ei tunnu itseä kiinnostavalle.

Kuten aiemmin olen toimintahetken kuvauksessa luvussa 7.4.1 kertonut, valmentautujan suorittamassa äänestyksessä toiveista ensimmäiseksi sijoittui paintball/lasersota seitsemällä pisteellä, toisen sijan sai teatteri- käynti kuudella pisteellä, kolmanneksi tuli laavuretki neljällä pisteellä ja neljänneksi tähtitorni- vierailu kolmella pisteellä. Neljästä ensimmäisestä toiveesta oli ryhmähaastattelussa valmentautujien kanssa sovittu toteutettavan mahdollisuuksien mukaan kaksi. Vaihtoehtoista tekemieni selvitysten ja yhdessä yksilövalmentajien kanssa käytyjen pohdintojen jälkeen lasersota ja laavuretki päätettiin toteuttaa. Laavuretken koettiin sekä minun, että yksilövalmentajien taholta tarkoituksenmukaiseksi toteuttaa, sen soveltuessa hyvin Starttipajan toimintaan ja olevan niin budjetin, kuin myös koronatilanteen suhteen toteutettavissa. Laavuretki oli ryhmähaastattelun suosituimpia ehdotuksia ja se sai ääniä paintballin/lasersodan tapaan neljältä valmentautujalta kahdeksasta. Laavuretken yhteisen suunnittelun mahdollisuus yhdessä valmentautujien kanssa myös puolsi valintaa. Kolmelta nuorelta ääniä saanutta teatterikäyntiä ei tällä kertaa toteutettu mm. käynnissä olleiden esitysten rajoittavien aikataulujen, teatteriesitykseen sitovien ilmoittautumisten välttämättömyyden ja koronatilanteen vuoksi. Teatterikäyntiä ei olisi myöskään ollut mahdollista järjestää niin, että mahdolliset poisjäännit eivät olisi aiheuttaneet myös kustannuksia. Laserpelit valikoituivat toteutettaviksi paintballin sijaan laserpelin ollessa riippumaton sääolosuhteista ja toiminta nähtiin myös turvallisempana ja enemmän matalan kynnyksen toimintana, näin useammalle soveltuvana.

7.6.2 Kyselyt

Kyselyä voidaan käyttää sekä laadullisen, että määrällisen tutkimuksen aineistonkeruumenetelmänä. Kyselyssä ja haastattelussa voi ilmetä samankaltaisuuksia. Haastattelun ja kyselyn yksinkertainen perusajatus on pyrkimys saada kysymällä, selville mitä ihminen ajattelee, tai miksi hän toimii tietyllä tavalla. Tavanomaisesti kyselyssä tiedonantajat täyttävät itse heille osoitetun kyselylomakkeen, joko ryhmätilanteessa valvotusti tai omalla ajallaan. Haastattelussa puolestaan haastattelija kysyy haastateltavalta kysymykset suullisesti ja kirjaa vastaukset ylös. (Tuomi ja Sarajärvi 2018, 83-85.)

Informoidussa kyselyssä tutkija jakaa kyselylomakkeet vastaajille henkilökohtaisesti ja samalla selvittää kyselyä, tutkimuksen tarkoitusta. Vastaajat vastaavat kyselyyn omaan aikaansa ja palauttavat lomakkeet sovittuun paikkaan tai postitse. (Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara 2009, 196-197.) Heikkilä (2008, 18) näkee informoidun kyselyn välimuotona kirjekyselylle ja henkilökohtaiselle haastattelulle.

Ryhmähaastattelun, laserpelin ja laavuretken jälkeen valmentautujilta kerättiin tietoa ja palautetta paperisella kyselylomakkeella. Kehittämistyössäni toteutetut kyselyt vastaavat informoitua kyselyä, sillä jaoin kyselylomakkeet vastaajille henkilökohtaisesti ja selvensin kyselyä, vastaamista ja palautusta samalla. Koska kirjallinen ilmaisu olisi voinut olla osalle vastaajista haastavaa, tarjosin mahdollisuutta vastata kyselyihin myös suullisesti. Suullisesti vastattaessa kysely olisi ollut lähellä haastattelua. Osallisuuden näkökulmasta oli perusteltua, että pyrin minimoimaan mahdolliset esteet palautteen antamiseen/ näkemyksien ilmaisuun, kuulluksi tulemisen suhteen. Kyselyjen tarkoitus olikin tiedon hankinnan lisäksi mahdollistaa nuorille kuulluksi tuleminen myös toimintojen jälkeen.

Kyselylomakkeen kysymysten laadinnassa ja muotoilussa pyrin olemaan huolellinen ja työstämään niitä tarkoituksenmukaisesti kehittämistyön tavoitteiden ja tarkoituksen, sekä yksilövalmentajien näkemysten mukaan. Luetutin myös jokaisen toimintahetken lomakkeita etukäteen yksilövalmentajille, sekä testasin lomakkeita muutamilla valmentautujilla. Saatujen palautteiden perusteella pyrin tekemään parannuksia lomakkeisiin. Lomakkeessa kysymykset eivät saisi olla johdattelevia, eivätkä sanamuodot epämääräisiä. Lomakkeen pituutta on pohdittava, siltä kantilta, että vastaaja jaksaa pohdita ja paneutua vastaamiseen tarpeeksi huolellisesti. (Valli 2015, 85, 87.)

Kysymystyyppeinä kyselyssä ovat usein avoimet ja monivalintakysymykset. Avoimissa kysymyksissä esitetyn kysymyksen jälkeen on lomakkeelle jätetty tyhjä tila vastaamista varten. Monivalintakysymyksissä tarjotaan tutkijan laatimat valmiit vastausvaihtoehdot, joista vastaaja valitsee yhden tai useamman ohjeen mukaan. (Hirsjärvi ym. 2009, 198-199.) Laadullisen tutkimusmenetelmän tiedonintressin mukaisesti tutkimushaastatteluissa olisi vältettävä kysymyksiä, joihin on mahdollista antaa kyllä tai ei vastaus (Vilkka 2015, 128). Vaikka kehittämistyössäni kyselyiden tarkoitus oli tutkimuksen sijaan tuottaa lähinnä lisätietoa muun kehittämistyön tueksi, pyrin olemaan huolellinen kyselyiden luonnissa ja toteuttamisessa.

Toteutetuilla kyselyillä pyrittiin saamaan selville valmentautujien tuntemuksia toteutetuista ryhmätoiminnoista ja tarjoamaan osallisuuden edistämistä ajatellen myös toimintojen jälkeen nuorelle mahdollisuus saada äänensä kuuluviin ja antaa palautetta. Kyselyistä saatavan palautteen myötä Starttipajan toivottiin saavan tietoa, jota se voi hyödyntää järjestäessään ryhmätoimintoja tulevaisuudessa. Laserpelin ja laavuretken jälkeisessä kyselyssä haluttiin lisäksi kartoittaa toimeksiantajan toiveen mukaisesti muidenkin kuin ryhmähaastatteluun osallistuneiden valmentautujien toiveita tulevia kehittämistyön jälkeisiä ryhmätoimintoja varten. Luettavuuden ja selkeyden vuoksi olen jokaisen kyselyn antia kuvaillessani tiivistänyt paikoin valmentautujien avoimia vastauksia pyrkien olemaan väärin väärin vastauksen sisältöä. Lainausmerkeissä olevat ilmaisut ovat suoria lomakkeilta poimittuja nuorten vastauksia.

Ryhmähaastattelun kysely

Ryhmähaastattelun jälkeen toteutetulla avoimia ja monivalintakysymyksiä sisältäneellä kyselyllä pyrittiin selvittämään, millaisia tuntemuksia ryhmähaastattelu herätti ennakkoon ja millainen tuntemus, kokemus osallistujille jäi. Kyselyn toivottiin tuottavan lisätietoa siitä, missä asiassa onnistuttiin ja mitä tulisi tehdä paremmin jatkossa. Kyselyyn vastasi kuusi kahdeksasta ryhmähaastatteluun osallistuneesta.

Vastaajista neljä kuvasi ennen ryhmähaastattelua heränneitä tunnelmiaan selkeästi positiivisiksi, he kuvasivat ennakkoon syntyneen mm. mielenkiintoa ja uteliaisuutta, sekä ihan mukavia fiiliksiä. Yksi vastaaja kertoi ajatelleen ryhmähaastattelun olleen mahdollisuus päästä itse vaikuttamaan mitä myöhemmin ryhmässä tehdään. Kahdella vastaajasta tunnelmat olivat kyselyn vastausten perusteella ennakkoon epäileväisemmät. Eräs vastaaja kertoi tottuneensa uusissa ryhmissä hiljaisiin tai

ujoihin osallistujiin ja totesi toimintahetken menneen odotuksia paremmin ja ryhmähaastattelusta jääneen ”hyvä fiilis”. Yksi vastaaja kertoi olleensa ennen ryhmähaastattelua hermostunut/ ahdistunut. Pelkoa kyseiselle valmentautujalle aiheutti epäily siitä, että tilanne olisi hankala muiden osallistumisen puutteen vuoksi, pelkoa oli myös mahdollisesta struktuurin puutteesta ja siitä, ettei keskustelu etenisi. Ryhmähaastattelun jälkeisiä tunnelmia sama vastaaja kuvasi kuitenkin positiivisiksi todeten myös: ”Pelkoni osoittautuivat turhiksi”. Kaikki muutkin vastaajat kuvasivat jälkikäteisiä tunnelmiaan positiiviseen sävyyn, joskin vastaajista kaksi ilmaisi, että joku oma toimintatavoite olisi voinut saada enemmän ääniä. Seuraavassa vielä kahden eri vastaajan toimintahetken jälkeisten tuntemusten kuvausta:

- ”Tapaaminen oli mielestäni rento ja hyvin onnistunut”
- ”Sain ääneni ja oli mukava tehdä ottavaisessa ympäristössä”

Vastaajista viisi vastasi päässeensä vaikuttamaan ryhmätoiminnan valintaan kommentoimalla tai täydentämällä muiden ehdotuksia. Niin ikään viisi valmentautujaa kertoi tuoneensa ilmi tai ehdottaneensa omia ideoita. Äänestämisen lisäksi keskustelu yhdessä muiden nuorten kanssa ja eri vaihtoehtojen hyvien ja huonojen puolien pohdinta yhdessä muiden osallistujien kanssa mainittiin myös tapana vaikuttaa. Kaikki vastaajat kertoivat saaneensa tuotua omat näkemyksensä hyvin tai ihan hyvin esiin. Omien mielipiteiden esittämistä helpottaneina asioina mainittiin seuraavat seikat:

- ”Rento ilmapiiri”
- ”Rauhallinen, hyvä ja hyväksyvä ilmapiiri”
- ”Energinen ja idearikas porukka”
- ”Muut olivat avoimia ajatuksille”
- ”Muiden nuorten osallistuminen ja ohjaajan kannustus”
- ”Kaikki vaikuttivat mukavilta”

Kolme vastaajaa kertoi esiintyneen mielipiteensä esittämistä vaikeuttavia asioita. Mainittuja syitä, jotka vaikeuttivat mielipiteiden esittämistä olivat:

- ”En ole erityisen rohkea ryhmässä puhuja”
- ”Osallistujien puheliaisuus”
- ”Jos lähes kaikki muut vaikuttivat olevan kanssani eri mieltä. Kuitenkin äänestäessä sain vaikuttaa anonyymisti”.

Neljä vastaajaa kuvasi yhteistyön muiden nuorten kanssa sujuneen hyvin, ja yksi loistavasti. Yhden näkemys yhteistyön sujumisesta oli ”ihan ok”. Eräs vastaaja kuvasi yhteistyön sujuneen hyvin ja kertoi yllättyneensä ryhmän yksimielisyydestä vaihtoehtoista keskustellessa, todeten lisänä kuitenkin: ”Keskustelua vaikeutti omalta osaltani se, että osa ryhmästä istui takanani ja oli vaikea lukea, milloin he haluavat sanoa jotain”. Edellä mainittu palaute tuo ilmi seikan, että tilalla on merkitystä etenkin keskusteluryhmässä ja käytössä ollut tila ei ollut paras mahdollinen tukemaan ryhmän vuorovaikutusta.

Kaikki kuusi vastaajaa antoivat 1-5 asteikon monivalintakysymyksessä toiseksi parhaimman arvostuksen kysyttäessä tyytyväisyyttä toimintahetken valitun vastausvaihtoehdon 4. ”Olen tyytyväinen

suunnittelutapaamiseen”. Tiedusteltaessa tyytyväisyyttä asteikolla 1-5 valituista toteutettavista toiminnoista vastaajista kaksi ympyröi monivalintakysymyksen korkeimman vaihtoehdon 5. ”Olen erittäin tyytyväinen valittuihin toimintoihin”, kolmen vastaajan päätyessä vaihtoehtoon 4. ”Olen tyytyväinen valittuihin toimintoihin”. Yksi vastaajista ilmaisi tyytymättömyyttä ja ympyröi vaihtoehdon 2. ”En ole täysin tyytyväinen valittuihin toimintoihin”.

Neljällä vastanneella ei ollut ehdotusta kyselyn päättäneeseen avoimeen kysymykseen mitä tulisi huomioida jatkossa, jos vastaavaa järjestetään uudelleen. Yksi jätti vastaamatta kysymykseen kokonaan ja kolmen muun vastaukset olivat:

- ”En keksi mitään parannettavaa”
- ”Noinhan se meni mallikkaasti”
- ”En osaa sanoa. Mielestäni kaikki sujui nohevasti”.

Kaksi kehittämisen kohteita löytäneet olivat tyytyväisiä toimintahetkeen antaen seuraavanlaista palautetta

- ”Asiat esitettiin selvästi, mutta parannusta tarvitaan asioiden tauottomaan esitykseen (esittää lyhyemmin ja ilman taukoja), mutta tässä paranee tekemällä. Kaiken kaikkiaan 5/5”
- ”Mielestäni tapaaminen oli oikein onnistunut. Oikeastaan ainoa hieman epäselvä asia oli äänestystapa, mutta sekin saatiin suoritettua ihan hyvin.”

Laserpelin kysely

Laserpelin jälkeiseen kyselyyn vastasivat kaikki osallistujat, eli kymmenen valmentautujaa. Kyselyn avoimilla kysymyksillä haluttiin saada selville osallistujien tuntemuksia toimintahetkestä ja pyytää palautetta jatkoa ajatellen. Lisäksi osallistuneilta tiedusteltiin, onko kiinnostunut osallistumaan ryhmätoimintaan jatkossa ja mitä toimintaa toivoisi järjestettävän. Monivalintakysymyksillä tiedusteltiin, miten osallistuja koki yhteistyön/ ryhmätoiminnan onnistuneen ja mitä mieltä hän oli laserpelistä toimintana.

Kaikki osallistujat kuvasivat tunnelmiaan laserpelistä positiiviseen sävyyn. Toimintaa kuvattiin mm. hauskaksi, mielenkiintoiseksi ja mukavaksi. Seuraavana muutama esimerkki vastauksista kysymykseen ”Millaisia tuntemuksia ryhmätoiminnasta jäi sinulle?”.

- ”Ryhmätoiminta oli todella mukavaa, vaikka alkuun epäröin”
- ”Hyviä ja hikisiä”
- ”Aluksi oli epävarma tunne siitä, että onnistuuko tällainen joukkuepeli tuntemattomien kanssa, mutta onneksi sain yllättyä positiivisesti. Olisin voinut pelata vielä monta peliä.”
- ”Hyvä fiilis, eri taktikka ensi kerralle”
- ”Jännitti miten saadaan joukkueet jaettua, mutta saatiin hyvin jaettua ryhmät tuntematta toisiamme edes nimeltä. Osallistuisin mielelläni tällaisiin pelikokeiluihin uudelleen + innostuin laserpelistä.”
- ”Jännitystä ja energisyyttä”

Toiseen kysymykseen ”Mitä palautetta haluat antaa jatkoa varten, kun vastaavaa toimintaa järjestetään?” jätti vastaamatta kaksi osallistujaa. Viisi vastaajaa ei ilmaissut muutostoiveita, vaan toivoi uudestaan joko laserpelejä tai samankaltaista ryhmätoimintaa. Seuraavana kolmen muun vastaajan ehdotukset jatkoa varten:

- ”Voisi olla ihan hyvä nähdä kaikki osallistujat ennen ryhmätoimintapäivää”
- ”Kenties voisi painottaa vielä enemmän kaiken vapaaehtoisuutta ja mahdollisuutta vetäytyä tarpeen vaatiessa”
- ”Tällainen toiminta ryhmäyttää todella hyvin, yhteistä tekemistä voisi järjestää useammin.”

Monivalintakysymykseen vaihtoehtoista asteikolla 1-5 ”Miten yhteistyö/ ryhmätoiminta muiden osanottajien kanssa sinun mielestä sujui?” osallistuneista viisi ympyröi toiseksi parhaan vaihtoehdon 4. ”yhteistoiminta onnistui hyvin”. Viisi vastaajaa päätyi korkeimpaan arvioon 5. ”yhteistoiminta onnistui todella hyvin”. Laserpelin mielekkyyttä ryhmätoimintana arvioidessa yksi vastaaja valitsi 1-5 asteikolta vaihtoehdon 3. ”ryhmätoiminta oli ok”, ja yksi vaihtoehdon 4. ”tykkäsin ryhmätoiminnasta”. Kahdeksan osallistujaa ilmaisi täyden tyytyväisyyden ympyröiden vaihtoehdon 5. ”tykkäsin todella paljon”.

Kymmenestä osallistujasta yhdeksän vastasi olevansa kiinnostuneita osallistumaan Starttipajalaisille järjestettävään ryhmätoimintaan jatkossa ja yksi vastasi ”ehkä”. Kolmella osallistuneella ei ollut ehdotusta mitä toimintaa haluaisi Starttipajan ryhmässä kokeilla/ järjestettävän. Konkreettisina ehdotuksina esitettiin mm. yhdeltä vastanneelta ehdotuksina passiivisempaa tekemisenä elokuva tai teatteri, yksi vastaaja toivoi jousiammuntaa. Eräs vastaaja toivoi lasersotapelejä tai muita samankaltaisia pelejä mitä ei yksin tulisi lähdettyä kokeilemaan, mainiten esimerkkinä VR-pelit Virtuaalimaailma Warpissa. Yksi ilmaisi olevansa kiinnostunut kaikesta, ”missä ei hirveesti tarvihe juosta”, ja yksi toivoi ”samantyylistä, uudentyylistä kokeiltavaa”. Kaksi vastaajaa ilmaisi halunsa järjestettävästä ryhmätoiminnasta seuraavalla tapaa:

- ”Jotain samankaltaista, tiimityötä vaativaa tekemistä. Tässä sai hyvin kontaktia muihin pajan nuoriin.”
- ”Teemityötä, ”Luottamusharjoituksia”, sosiaalisten taitojen vahvistaminen, mielipiteen ilmaisu, rohkeuden perustat, oman pään käyttö. Nämä taidot löytyvät kaikilta, mutta niiden vahvistaminen voisi hyödyttää nuoria, jotka ovat samanlaisessa tilanteessa kuin minä/me. En tarkoita tällä, että pitäisi olla tällaisia harjoituksia suoraan, vaan että piilottaisi ja naamioisi tehtäviksi ja toiveiksi.”

Laavuretken kysely

Laavuretken kysely noudatti samaa muotoa, kuin laserpelin kysely. Myös laavuretken kyselyssä pyrittiin selvittämään osallistujien tuntemuksia toimintahetkestä ja pyydettiin palautetta toiminnasta. Lisäksi tiedusteltiin arvioita yhteistoiminnasta ja laavuretken mielekkyydestä, sekä kiinnostusta osallistua ryhmätoimintaan jatkossa ja ryhmätoimintatoiveita. Kyselyyn vastasi viidestätoista osallistujasta yksitoista.

Kaikki vastanneet kuvasivat tuntemuksiaan laavuretkestä myönteiseen sävyyn, vaikka parissa vastauksessa ilmaistiin olleen kylmä. Ohessa vastaajien kuvaukset tunnelmista:

- ”Hyvät oli meiningit. Kylmä oli ja ätääkää kahvia juotiin.”
- ”Positiivinen, epäilin ensin kykenenkö mutta kokemus oli erittäin mukava”
- ”erittäin mukavata”
- ”Hyvät tuntemukset. Tulin hyvin juttuun kaikkien kanssa ja tekeminen oli mukavaa. Voisin jatkossakin osallistua samanlaiseen tekemiseen”
- ”Hyvä fiilis ja tuntui että muilla oli samanlainen tunnelman perusteella”
- ”Oli todella mukavaa olla nuotiolla ja paistaa ruokia ja puhua muiden kanssa”
- ”Iloinen, energinen, väsynyt, oli kylmä”
- ”Oli ihan mukava osallistua/olla mukana
- ”Hyvät tuntemukset jäi”
- ”Laavuretki oli mukava kokemus pitkästä aikaa itselleni”

Yksi vastaaja kuvasi tunnelmiaan seuraavasti: ”Hyvä ilmapiiri, mutta yhteistä tekemistä olisi voinut olla enemmän”. Kyseinen vastaaja oli ainoa, joka palautteessaan toivoi enemmän oheistoimintaa jatkossa vastaavaa järjestettäessä: ”Voisi olla tutustumisleikkejä, jotta ryhmäläiset tuntisivat toisensa paremmin”.

Muista kyselyyn vastanneista ”Mitä palautetta haluat antaa jatkoa varten, kun vastaavaa toimintaa järjestetään”- kysymykseen jätti vastaamatta yksi. Yksi kylmyydestä tunnelmien yhteydessä maininnut vastaajaa ehdotti otettavan jatkossa viiltejä mukaan, yhdessä palautteessa mainittiin parannuksen tarve ainoastaan kahvinkeitossa ja yhdessä toivottiin uusia maisemia. Kolme vastaajaa totesi lyhyesti, ettei ole/ osaa antaa palautetta. Alla koottuna vielä muiden eri vastaajien palautteita jatkoa varten:

- ”Enemmän tämän kaltaisia retkiä!”
- ”Homma onnistui loistavasti, joten ei minkäänlaisia kehitys ehdotuksia”
- ”Olisihan se kiva lisä, että näitä järjestettäisiin jatkossakin. En oikein keksi mitään palautetta.”

Yhdestätoista vastaajasta kaksi arvioi 1-5 asteikolla toimimisen yhdessä muiden osanottajien kanssa onnistuneen 3. arvoisesti ”yhteistoiminta sujui riittävän hyvin”. Yksi vastaaja ympyröi vastaukseksi 4. ”yhteistoiminta onnistui hyvin” ja kahdeksan vastaajaa valitsi parhaan vaihtoehdon 5. ”yhteistoiminta onnistui todella hyvin”. Laavuretken mielekkyyttä kysyttäessä vastaajista neljä ympyröi 1-5 vaihtoehdoista 4. ”tykkäsin ryhmätoiminnasta”. Loput seitsemän kyselyn vastaajaa valitsivat vaihtoehdon 5. ”tykkäsin todella paljon”. Jokainen kyselyyn vastannut kertoi olevansa kiinnostunut osallistumaan pajalaisille järjestettävään ryhmätoimintaan jatkossa. Osa vastaajista painotti innokkuuttaan mm. seuraavin ilmaisin:

- ”Hell yeah!”
- ”Ehottomasti”
- ”Kyllä olen. Nämä 2 ryhmätoimintapäivää ovat olleet erittäin mukavia”.

Jatkossa Starttipajalla järjestettäviksi kyselyyn vastanneet halusivat seuraavanlaisia toimintoja:

- "Tähtitornireissua ja samanlaista toimintaa (reissuja erilaisille tiedepisteille)"
- "Jousiammuntaa, paintball"
- "Padel, teatteri"
- "luonto/metsäretki, leffapäivä herkkuihin"
- "Retkeily, lasersota uudestaan joskus"
- "Jotain samantapaista toimintaa, missä tehdään yhdessä ja samalla voi tutustua muihin pajalaisiin"
- "Liikuntapainotteista. Sähly, sulkapallo, tms."
- "Pesäpallo on ollut pitkään sellainen, jota tekis mieli pelata"
- "Kaikki käy"
- "Jousiammuntaa, kuntosali, leipominen"
- "Lasersotaa"

8 POHDINTA

8.1 Kehittämistyön prosessin ja tuotoksen arviointi

Kehittämistyön prosessin aikana omassa toiminnassani esiintyi epäloogisuutta erityisesti kirjallisen työsuunnitelman, sekä alkuperäisen teorian tiedon kokoamisen osalta. Etenin kehittämistyössäni osaltaan ajoittain liian kiireellä ja ”väärinpäin” siirtyessäni käytännön toimintaan, ennekuin olin miettinyt tarpeeksi selkeästi mitä teen ja minkä vuoksi. Suunnitelmallisuuden puute ei näkynyt juurikaan käytännön toiminnassani Starttipajalla. Suunnitelmataason puutteet heijastuivat opinnäytetyöhön vaadittavan tarkkuuden ja kokonaisuuden raportoinnin johdonmukaisuuden saavuttamisen haasteena myöhemmin. Kehittämistyön prosessissa olisi etenkin suunnitteluvaiheessa kaivattu täsmällisyyttä työn tavoitteiden ja tutkimusongelmien, tutkimuskysymysten, ja tiedon analysointitapojen määrittämisessä. Tällöin koko prosessin hallinta olisi ollut itselleni helpompaa. Ajatellen kehittämistyötä ulkopuolistenkin silmissä tavoitteellisenä, todennettavana ja jäljitettävänä prosessina, ei kirjallinen raporttini anna mielestäni täyttä oikeutta sille, mitä käytännön toiminnan tasolla kehittämistyössä tehtiin.

Työstövaiheen toimintaan olen suurimmilta osin tyytyväinen. Vaikka sain tukea ja apua käytännön toimiin Starttipajan yksilövalmentajilta, oli työmäärä melko suuri yhdelle ihmiselle niin käytännön toiminnan, kuin koko opinnäytetyön prosessin aikana. Sain yksilövalmentajilta positiivista palautetta nuorten kohtaamisesta ja vuorovaikutuksesta, sekä läsnäolosta toimiessani Starttipajalla. Opinnäytetyöni yhteyshenkilönä toimineen yksilövalmentajan palautteen mukaan olen valmistellut ryhmätöitä hyvin, sekä miettinyt mahdollisuuksia, että uhkia etukäteen. Palautteen mukaan kontakti valmentautujiin oli hyvää, sekä ryhmä, että yksilötasolla. Olen pitkälti samaa mieltä palautteesta, toki kehittämistä on aina ihmisten kanssa toimiessa. Kehittämistyöni ryhmätöimintoihin otti osaa eri vaiheissa yhteensä 16 valmentautujaa. Kaikkiin neljään toimintahetkeen osallistui kaksi valmentautujaa. Molempiin varsinaisiin aktiviteetteihin osallistui valmentautujista kahdeksan. Jokainen ryhmähaastatteluun osallistunut valmentautuja osallistui jompaan kumpaan aktiviteettiin. Ryhmähaastatteluun osallistuneista kahdeksasta valmentautujasta viisi oli mukana molemmissa aktiviteeteissa. Yksilövalmentajien ja myös oman näkemykseni mukaan itseni tutuksi tekeminen ennen varsinaisia toimintoja oli valmentautujien osallistumiseen rohkaistumisen kannalta erityisen tärkeää. Yksilövalmentajat korostivat kuinka vapaaehtoisin ryhmätöimintoihin osallistuminen ei todellakaan ole itsestään selvää pajan valmentautujille. Valmentautujien toimintahetkiin osallistumisen taso, osallistuneiden määrä ja ennakkoon ilmoittautuneiden paikalle saapuminen olivat yksilövalmentajien näkemyksen mukaan kehittämistyössä hyvällä tasolla.

Kehittämistyön tarkoitus oli kehittää valmentautujia osallistavaa ryhmätöimintää Starttipajalla ja näkemykseni mukaan käytännön toiminta palveli hyvin tätä tarkoitusta. Prosessin aikana valmentautujien toiveita ryhmätöiminnosta selvitettiin ja ryhmätöimintää toteutettiin suunnitellusti näiden toiveiden pohjalta, osallistaen valmentautujia ryhmätöiminnan suunnitteluun. Vapaaehtoisten ryhmätöimintahetkien myötä valmentautujille tarjoutui runsaasti tilaisuuksia harjoittaa sosiaalisia taitoja, sekä

saada vertaistukea muilta nuorilta. Kyselyiden palautteiden perusteella toiminnot tarjosivat positiivisia kokemuksia lähes kaikille osallistujille. Valmentautujien osallisuuden vahvistumiselle luotiin edellytyksiä etenkin ryhmähaastattelun ja myös laavuretken yhteisen suunnittelun myötä. Kaikki kehittämistyön yhteydessä toteutetut ryhmätoiminnot nähtiin yksilövalmentajien taholta Starttipajan toimintaan sopiviksi.

8.2 Eettisyys ja luotettavuus

Pyrin toimimaan kaikissa vaiheissa eettisesti oikein, noudattamaan sosiaalialan yleisiä ja Savonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetyön eettisiä ohjeita. Asioidessani Starttipajan valmentautujien kanssa olen toiminut kunnioittavasti. Vapaaehtoisuutta kehittämistyön ryhmätoimintoihin osallistumisessa on korostettu kaikissa vaiheissa, ja vapaaehtoisuus on tuotu esiin myös kyselyihin vastaamisessa. Toisaalta tästä huolimatta erään valmentautujan palautteessa mainittiin, miten vapaaehtoisuutta olisi voinut korostaa enemmän, eli kehittämistä jäi. Toimiessani olen pyrkinyt toimimaan Starttipajan toimintatapoja kunnioittaen ja huomionnut myös turvallisuuden eri vaiheissa.

Plagioinnilla tarkoitetaan Vilkan ja Airaksisen (2003) mukaan tutkimuksen saralla toisen tutkijan ajatusten, ilmaisujen tai tulosten esittämistä omista nimissään vastoin tutkimuksen eettisiä pelisääntöjä. Plagioinniksi nähdään esimerkiksi epäselvät tai puutteelliset viittaukset. (Vilka ja Airaksinen 2003, 78.) Opinnäytetyötä kirjoittaessa olen huomionnut hyvät tutkimuskäytänteet ja käyttänyt aiempaa tutkimustietoa, ym. materiaalia tekijänoikeuksia kunnioittaen, pitäen mielessä plagioinnin olevan kiellettyä.

Huolehdin kehittämistyössäni mukana olleiden valmentautujien anonymiteetin säilymisestä prosessin aikana ja myös opinnäytetyön julkaisun jälkeen. En ole missään vaiheessa kerännyt valmentautujista tunnistettavia tietoja, eikä kehittämistyön toimintoihin osallistuneita valmentautujia voi tunnistaa opinnäytetyön raportin perusteella. Kehittämistyöhön liittyvät kyselyt ja ryhmähaastattelun äänite hävitetään työn julkaisemisen jälkeen. Huomion myös vaitiolo- ja salassapitovelvollisuuden Starttipajan asiakkaita koskevan tiedon osalta.

Tutkimuksessa on pyrkimys välttää virheitä, mutta tästä huolimatta tulosten luotettavuus ja pätevyys ovat vaihtelevia riippuen tutkimuksesta. Tutkimuksen luotettavuuden arvioinnin yhteydessä käytetään käsitteitä reliabelius (mittaustulosten toistettavuus) ja validius (pätevyys). (Hirsjärvi ym. 2009, 231.) Kananen (2012, 166) kertoo kehittämistutkimuksen luotettavan työn pohjana toimivan mahdollisimman tarkka dokumentaatio siitä mitä, miksi ja miten on tehty. Tehdyt ratkaistut tulisi perustella ja tuoda esiin työssä, jotta työn ulkoinen arvioitsija pystyy opinnäytetyön kirjallisesta versiosta arvioimaan eri vaiheet ja luotettavuuden. (Kananen 2012, 166.) Tuomi ja Sarajärvi (2018, 158) toteavat laadullisen tutkimuksen luotettavuuden yhteydessä nousevan esiin myös kysymykset totuudesta ja objektiivisuudesta. Kehittämistyön kyselyiden luomisessa, tiedon käsittelyssä ja analysoinnissa olen pyrkinyt toiminnallisen kehittämistyön kannalta tarpeelliseen tarkkuuteen. Tulosten käsittelyssä olen pyrkinyt olemaan huolellinen ja tekemään johtopäätökset puolueettomasti vääristämättä aineistoa. Työssäni tutkimusmenetelmien käyttö ja aineiston analyysi on kuitenkin ollut pintapuolista

ja kehittämistyön tietoa ei voida yleistää koskemaan muuta ympäristöä, kuin kehittämistyöni ryhmätoimintoja. Vaikka ryhmätoimintojen toteutus on ollut mielestäni onnistunutta ja kehittämistyön teoretietoa on hyödynnetty käytännön toiminnassa, kehittämistyön luotettavuutta heikentää täsmällisyyden puute suunnitelmavaiheessa ja kirjallisessa raportissa.

8.3 Ammatillinen kasvu

Jälkikäteen arvioiden henkilökohtaisena oppina tulevaa varten sain ymmärryksen, että työsuunnitelman tarkempi työstäminen olisi ollut tarpeen. Itse käytännön toiminnan ja vuorovaikutustaitojen näin ennakkoon vahvuutenani. Koen nuorten kanssa toiminnan sujuneen hyvin ja pystyin suunnitelmasti mukauttamaan toimintaa eri vaiheissa. Sosiaalialan, nuorten parissa kertyneen työ- ja ohjauskokemukseni vuoksi saatoin luottaa toiminnan onnistumiseen tavoitteiden mukaan, huolimatta siitä, etten ollut edennyt kehittämistyössäni kaikkien ohjeistusten mukaan. Pysin kuitenkin kehittämään käytännön toimintaani prosessin aikana reflektoinnin myötä. Käytännön toiminnassani huomioin yksilövalmentajilta, sekä ohjaavalta opettajalta ja valmentautujilta saatuja palautteita, joiden myötä tarkensin suunnitelmiani eri vaiheissa. Esimerkkinä yksilövalmentajilta saadun palautteen ja oman arvion myötä valmentautujien saapumista ja ilmoittautumista laavuretkelle oli mietitty aiemmasta oppineena laserpeiliä tarkemmin. Samaan tapaan otin oppia esim. ryhmähaastattelussa ilmenneestä tarpeesta olla ilmaisussani selkeämpi, tehden ohjaavan opettajan vinkkien myötä laavuretken suunnittelutapaamiseen itselleni tueksi aiempaa selkeämmän ”haastattelurungon”.

Työsuunnitelman tekoon paneutuminen ja kehittämisprosessin tarkempi hahmottaminen, pohtiminen ja asioiden auki kirjoittaminen etukäteen olisi kuitenkin tehnyt etenkin kirjallisen raportin kasamisesta helpompaa. Suunnitelmatason paremmalla täsmällisyydellä teorian ja käytännön toiminnan yhteen nivominen muuallakin kuin omassa päässäni, sekä kehittämistyön raportointi olisi ollut huomattavasti sujuvampaa. Kehittämisprosessin loppuvaiheessa sain nivottua kehittämistyön teoretietoa paremmin yhteen käytännön toiminnan kanssa, joskaan kaikkia työsuunnitelman aikaisia epäkohtia en kyennyt korjaamaan.

Kuten elämässä yleensä, myös tässä kehittämistyössä inhimilliset tekijät vaikuttivat kokonaisuuteen. Omasta henkilökohtaisesta vallinneesta tilanteesta, aikataulullisista haasteista ja käytössä olleista vajavaisista voimavaroista johtuen jouduin tekemään kompromisseja kehittämistyön kirjalliseen osuuteen panostaessa. Tämä tarkoittaa sitä, että jouduin priorisoimaan työhön panostamistani niin, että pidin käytännön toimintaa nuorten kanssa ensisijaisena tiedostaen, että ryhmätoimintojen onnistumisesta huolimatta opinnäytetyön raportissa tulee esiintymään epäloogisuutta. Käytännön toiminnassani olen pyrkinyt toimimaan ammatillisesti ja huolellisesti, sekä hyödyntänyt teoretietoa. Kuitenkaan suunnitelmatasolla en ollut loppuun asti pohtinut ja avannut, miksi tiettyjä asioita tehdään kehittämistyössäni, koskien esimerkiksi tiedon keräämistä kyselyjen kautta. Tämä suunnitelmien tason tietty määrittelemättömyys heijastuu opinnäytetyöni lopulliseen raporttiin, vaikka pidän itse toiminnallista osuutta työssäni hyvinkin onnistuneena.

Yksilövalmentajilta laserpeliin liittyvien vinkkien perusteella, tulee jatkossa ohjaajana toimintaan heittäytymisen tasoa mieltää ennakkoon entistä tarkemmin harkiten. Toimintaan heittäytyminen kannustaa myös osallistujia rohkaistumaan, mutta jos toimintaan menee liiaksi sisään voi ohjaajana jäädä joitakin oleellisia asioita huomioimatta. Vaikka ongelmia ei lopulta aiheutunut, niin laserpelin alussa tuli hyvin selväksi, miten toimintaan heittäytyminen vaikeuttaa muiden asioiden huomiointia ja havainnointia. Kehittymisen tarvetta näen tulevaisuudessa suunnitelmallisuuden kehittämisessä kaikissa vaiheissa, mutta etenkin suunnitelmatason tarkentamisessa työstämisessä ennen käytännön toimintaa. Kehittämistä on myös kehittämisprosessin aikaisen dokumentoinnin tarkentamisessa, jotta pystyis in hyödyntämään esim. päiväkirjamerkintöjä vaivattomammin. Lisäksi tutkimusmenetelmien soveltamisessa on varaa olla tarkempi jatkossa. Tietyntylaisesta kirjallisen tuotoksen epämääräisyydestä huolimatta uskon kehittämistyöni tuottaneen hyödyllistä tietoa Starttipajalle tulevia ryhmätöimintöjä varten, ja toiminnasta tehtyjen havaintojen ja kyselyiden myötä saadun palautteen perusteella ryhmätöimintöjen tuottaneen iloa valmentautujille.

8.4 Hyödynnettävyys ja kehittämisideat

Kehittämistyön tavoitteena oli toteuttaa valmentautujien toiveiden pohjalta valmentautujien osallisuutta edistävää, sosiaalisia taitoja kehittävää ja positiivisia kokemuksia, vertaistukea tarjoavaa ryhmätöimintää. Lisäksi haluttiin selvittää valmentautujien toiveita erilaisesta ryhmätöiminnasta ja pyrittiin vastaamaan kysymyksiin, sopiiko kehittämistyössä kokeillut toimintatavat Starttipajan toimintaan ja saatiinko ryhmähaastattelulla, toiminnan yhteisellä suunnittelulla luotua osallisuutta vahvistavia elementtejä.

Ryhmähaastattelun ja toteutettujen kyselyiden myötä Starttipaja sai paljon erilaisia valmentautujien ryhmätöimintäideoita hyödynnettäväksi tulevaisuudessa. Varsinaiset toteutetut ryhmäaktiviteetit laserpeli ja laavuretki olivat suosituimpia valmentautujien toiveita ryhmähaastattelussa. Myös laavuretken suunnittelussa esiin nousseet valmentautujien toiveet retkikohteesta, vapaaehtoisesta oheistöiminnasta ja retkieväistä toteutettiin suodatinkahvia lukuun ottamatta. Näin ollen voidaan todeta, että toteutetut ryhmätöiminnat pohjautuivat alkuperäisen tavoitteen mukaisesti vahvasti valmentautujien toiveisiin. Saatujen suullisten palautteiden ja kyselyiden vastausten, sekä toiminnan aikana tehtyjen välittömien havaintojen perusteella ryhmätöiminnat tarjosivat myös suurimmalle osalle osaa ottaneista valmentautujista mielihyvää tuovia elämyksiä.

Kuten ryhmähaastattelun analyysissa tuodaan esiin, pystyttiin ryhmähaastattelussa luomaan osallisuutta edistäviä elementtejä. Ryhmähaastattelussa läsnä ollut yksilövalmentaja näki merkittävänä seikkana, että toimintahetkessä uskallettiin ilmaista myös toisten valmentautujien näkemyksistä eroavia mielipiteitä. Osallisuuden vahvistumista ajatellen myös laavuretken yhteinen suunnittelu sisälsi osallisuuden vahvistumista tukevia elementtejä. Laavuretken suunnitteluun osallistuneet valmentautajat pääsivät vaikuttamaan laavuretken toteutukseen, ja laavuretken toteutuessa vaikuttamismahdollisuus konkretisoitui todelliseksi. Kaikkia toimintahetkiä tarkastellessa osallisuuden kolmen eri osa-alueen jaottelun mukaan valmentautujien osallisuutta omassa elämässä pyrittiin vahvista-

maan harjoittamalla vuorovaikutustaitoja, sekä tukemalla valmentautujien keskinäistä yhteenkuuluvuutta ja mahdollistamalla merkityksellinen tekeminen ryhmätoimintojen myötä. Osallisuus vaikuttamisen prosesseissa ilmeni kehittämistyössäni ryhmähaastattelussa ja laavuretken yhteisessä suunnittelussa ja myös valmentautujien mahdollisuutena antaa palautetta kyselyiden kautta. Paikallisen osallisuuden osa-alueita ajatellen kehittämistyöni maksuttomien ryhmätoimintojen kautta valmentautujille tarjoutui mahdollisuus ottaa osaa toimintahetkiin omana itsenään, tasavertaisena muiden kanssa, ja vaikuttaa toimintojen muotoutumiseen. (Isola, ym. 2017, 23; Koivisto, ym. 2018, 11, 14-15, 18.) Vaikka osallisuutta tukevia elementtejä onnistuttiin luomaan jossain määrin jokaiseen toimintahetkeen, ei valmentautujien todellista osallisuuden kokemusta pystytä tämän kehittämistyön tiedoilla luotettavasti arvioimaan yhdenkään toimintahetken osalta.

Kaikki toimintahetket sisälsivät valmentautujien keskinäistä vuorovaikutusta ja tarjosivat mahdollisuuden harjoittaa sosiaalisia- ja yhteistoiminnan taitoja eri muodoissa, sekä saada vertaistukea. Toimintoihin oli mahdollista ottaa osaa omilla edellytyksillä ja tasavertaisena muiden osallistujien kanssa. Laserpeli ja laavuretki tuottivat palautteiden ja havaintojen perusteella iloa osallistujille ja tarjosivat tavallisesta arjesta poikkeavia elämyksiä. Muunkin kuin suullisen vuorovaikutuksen ja tiimityön harjoittamisen mahdollistavana toimintana laserpeli yllätti toimintana positiivisesti sekä minut, että yksilövalmentajat. Kaikki toimintahetket nähtiin yksilövalmentajien havaintojen, valmentautujien suullisten kokemusten jakamisen ja kyselyistä saatujen palautteiden, sekä myös starttivalmennuksen yleisten tavoitteiden pohjalta soveltuvina Starttipajan toiminta-ajatukseen. Koen kehittämistyön saavuttaneen tavoitteensa, joskaan osallisuuden edistämistä ja sosiaalisten taitojen kehittymistä ei pystytä todentamaan.

Kehittämistyön ryhmätoiminnoista ei voi tehdä suoraan muihin ympäristöihin tai edes Starttipajan valmentautujia koskevia luotettavia, yleistäviä johtopäätöksiä, sillä toteutettujen ryhmätoimintojen onnistuminen ja soveltuvuus muotoutuvat aina suhteessa ryhmän yksilöihin ja heidän vallitsevaan elämäntilanteeseen. Eli kokemukset voivat tulevaisuudessa Starttipajankin ympäristössä kehittämistyöni kanssa yhtenevässä ryhmätoiminnassa olla osallistujien vaihtuessa hyvin erilaisia. Tästä huolimatta Starttipaja voi hyödyntää kehittämistyössä kokeiltujen ryhmätoimintojen myötä saatua tietoa ja valmentautujien esiin nostamia toimintaideoita suunnitellessa ja kehittäessä ryhmätoimintoja jatkossa. Starttipajan yksilövalmentajien kanssa käydyissä keskusteluissa tuli ilmi, että kokeillut toimintatavat nähtiin sopivana Starttipajalle ja toimintojen suunnittelu yhdessä valmentautujien kanssa koettiin hyvänä toimintatapana. Kehittämistyön käytännön toiminta toimi opinnäytetyöni yhteyshenkilönä olleen yksilövalmentajan mukaan tärkeänä muistutuksena, että myös ryhmätoimintoja olisi hyvä olla olemassa ja niille olisi tarvetta. Tulevaisuudessa ryhmätoimintoja on kerrottu aikovan lisätä Starttipajalla kehittämistyön hyvien kokemusten innoittamana.

Jatkoa ajatellen olisi mielenkiintoista pyrkiä kehittämään osallistavia toimintatapoja edelleen, sekä tutkia miten valmentautajat yksilöllisesti kokevat osallisuuden kokemuksen muototuvan ryhmätoimintojen ja osallistavien toimintatapojen myötä.

LÄHTEET JA TUOTETUT AINEISTOT

- ARNSTEIN, Sherry 1969. A Ladder of Citizen Participation. [Viitattu 2020-05-20.] Saatavissa: <https://lithgow-schmidt.dk/sherry-arnstein/ladder-of-citizen-participation.html>
- HANNILA-NIEMELÄ, Mea, OULASVIRTA-NIIRANEN, Pirjo ja PIETIKÄINEN, Reetta (toim.) 2016. Starttivalmennuksen menetelmiä ja työskentelytapoja. Valtakunnallinen työpajayhdistys ry. Helsinki: Valtakunnallinen työpajayhdistys ry.
- HANNILA-NIEMELÄ, Mea, OULASVIRTA-NIIRANEN, Pirjo ja PIETIKÄINEN, Reetta 2015. Työpajojen starttivalmennus sosiaalisen kuntoutuksen palveluna. Valtakunnallinen työpajayhdistys ry. Helsinki: Valtakunnallinen työpajayhdistys ry.
- HEIKKILÄ, Tarja 2008. Tilastollinen tutkimus. HELSINKI: Edita Prima Oy.
- HILPINEN, Kari, HUUMONEN, Soile, KIVIRINTA, Jari ja VÄLIMAA, Soile (toim.) 2012. Startti parempaan elämään- Starttivalmennuksen perusteet. Valtakunnallinen työpajayhdistys ry. Helsinki: Valtakunnallinen työpajayhdistys ry.
- HIRSJÄRVI, Sirkka ja HURME, Helena 2010. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.
- HIRSJÄRVI, Sirkka, REMES, Pirkko ja SAJAVAARA Paula 2009. Tutki ja kirjoita. 15.-17. painos. Helsinki: Tammi.
- ISOLA, Anna-Maria, KAARTINEN, Heidi, LEEMAN, Lars, LÄÄPERI, Raija, SCHNEIDER, Taina, VALTARI, Salla ja KETO-TOKOI, Anna 2017. Mitä osallisuus on? Osallisuuden viitekehystä rakentamassa. Työpaperi 33/2017. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. [Viitattu 2020-04-20.] Saatavissa: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/135356/URN_ISBN_978-952-302-917-0.pdf?sequence=1
- JUNTUNEN, Veera 2016. Vahvistu. Sosiaalisen kuntoutuksen ryhmätoiminnan käsikirja. Kajaani: Kainuun sote. [Viitattu 2020-03-15.] Saatavissa: <https://www.innokyla.fi/documents/1489422/58468335-4578-4455-9bc3-952a973a06a6>
- KANANEN, Jorma 2012. Kehittämistutkimus opinnäytetyönä. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 134.
- KATAJA, Jukka, JAAKKOLA, Timo ja LIUKKONEN, Jarmo 2011. Ryhmä liikkeelle! Toiminnallisia harjoituksia ryhmän kehittämiseksi. Jyväskylä: PS-kustannus.
- KOIVISTO, Juha, ISOLA, Anna-Maria ja LYYTIKÄINEN, Merja 2018. Osallisuus kuuluu kaikille. Innokylän innovaatiokatsaus. Työpaperi 9/2018. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. [Viitattu 2020-04-20.] Saatavissa: http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/136074/URN_ISBN_978-952-343-077-8.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- KOPAKKALA, Aku 2011. Porukka, jengi, tiimi. 3. painos. Helsinki: Edita Prima Oy.
- PENNINGTON, Donald C. 2005. Pienryhmän sosiaalipsykologia. (Suom. Marja Ahokas.) Helsinki: Gaudeamus Kirja.
- RAIVIO, Helka ja KARJALAINEN, Jarno 2013. Osallisuus ei ole keino tai väline, palvelut ovat! Julkaisussa: Osallisuus – oikeutta vai pakkoa? ERA, Taina (toim.) 2013. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja. [Viitattu 2020-04-20.] Saatavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/64153/JAMKJULKAISUJA1562013_web.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Sainio, Ari 1994. Kohti kansalaisten kuntaa. Helsinki: Suomen kuntaliitto.
- SALONEN, Kari 2013. Näkökulmia tutkimukselliseen ja toiminnalliseen opinnäytetyöhön. Opas opiskelijoille, opettajille ja TKI-henkilöstölle. Turku: Turun ammattikorkeakoulu 2013.

- SIISIÄINEN, Martti 2014. Four faces of participation. Julkaisussa: MATTHIES, Aila-Leena ja UGGERHØJ, Lars 2014. Participation, marginalization and welfare services. Concepts, politics and practices across European countries. Surrey: Ashgate, 29-45. [Viitattu 2020-04-21] Saatavissa: <https://ebookcentral-proquest-com.ezproxy.savonia.fi/lib/savoniafi/reader.action?docID=1570491>
- Sutela, Marja 2000. Suora kansanvalta kunnassa. Oikeusvertaileva tutkimus kansanäänestyksestä kunnan asukkaiden itsehallinnon toteuttajana. Helsinki: Lakimiesliiton kustannus.
- SITRA 2017. Dialogiin valmistautuminen ja oman työkalupakin kokoaminen. [Viitattu 2020-04-03.] Saatavissa: <https://www.sitra.fi/caset/dialogiin-valmistautuminen-ja-oman-tyokalupakin-kokoaminen/>
- STM s.a. Osallisuuden edistäminen. [Viitattu 2020-04-20.] Saatavissa: <https://stm.fi/osallisuuden-edistaminen>
- STÅHLBERG, Leena 2019. Pienryhmäohjaajan opas. Jyväskylä: PS- kustannus.
- THL 2019a. Osallisuus. [Viitattu 2020-04-20.] Saatavissa: <https://thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveys-erot/eriarvoisuus/hyvinvointi/osallisuus>
- THL 2019b. Osallisuuden edistäminen. [Viitattu 2020-04-20.] Saatavissa: <https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/osallisuuden-edistaminen>
- THL 2020a. Osallisuuden osa-alueet. [Viitattu 2020-06-01.] Saatavissa: <https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/osallisuuden-edistaminen/heikoimmassa-asemassa-olevien-osallisuus/osallisuuden-osa-alueet>
- THL 2020b. Ryhmätoiminta ja toiminnalliset menetelmät. [Viitattu 2020-09-15] Saatavissa: <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/sosku/sosiaalisen-kuntoutuksen-opas/palvelun-sisallot/ryhmatoiminta-ja-toiminnalliset-menetelmat>
- TOIKKO, Timo ja RANTANEN, Teemu 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Näkökulmia kehittämisprosessiin, osallistamiseen ja tiedontuotantoon. Tampere: Tampere University Press.
- TUKEVA-SÄÄTIÖ s.a.a. Tukeva-Säätiö SR. [Viitattu 2021-02-13] Saatavissa: <http://tukevasaatio.fi/>
- TUKEVA- SÄÄTIÖ s.a.b. Nuorten Starttipaja. [Viitattu 2020-03-15.] Saatavissa: <http://tukevasaatio.fi/valmennuspalvelut/kuopio/nuorten-starttipaja/>
- TUOMI, Jouni ja SARAJÄRVI, Anneli 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. Uudistettu laitos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- VALLI, Raine 2015. Paperinen kyselylomake. Teoksessa: VALLI, Raine ja AALTOLA, Juhani (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineiston keruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. JYVÄSKYLÄ: PS-Kustannus.
- VALTAKUNNALLINEN TYÖPAJAYHDISTYS RY s.a.a. Pohjois-Savo. [Viitattu 2020-03-10.] Saatavissa: <https://www.tpy.fi/jarjesto/jasenyys/jasenorganisaatiot/pohjois-savo/>
- VALTAKUNNALLINEN TYÖPAJAYHDISTYS RY s.a.b. Työpajatoiminta Suomessa. [Viitattu 2020-03-15.] Saatavissa: <https://www.tpy.fi/tools/tyopajatoiminta-suomessa/>
- VILKKA, Hanna 2006. Tutki ja havainnoi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- VILKKA, Hanna 2015. Tutki ja kehitä. 4., uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus.
- VILKKA, Hanna ja AIRAKSINEN, Tiina 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- VÄNSKÄ, Kirsti, LAITINEN-VÄÄNÄNEN, Sirpa, KETTUNEN, Tarja ja MÄKELÄ, Juha 2011. Onnistuuko ohjaus? Sosiaali- ja terveysalan ohjaustyössä kehittyminen. Helsinki:

LIITE 1: OPINNÄYTETYÖN ESITE STARTTIPAJALLE

Hei!

Olen sosionomiopiskelija Jami Savonia- ammattikorkeakoulusta. Suoritin aiemmin opintoihini kuuluvan harjoittelujakson täällä Starttipajalla.

Teen nyt toiminnallista opinnäytetyötä, jonka puitteissa järjestän ryhmätoimintaa Starttipajan nuorille toiveiden pohjalta. Tarkoitus on testata ja kehittää nuoria osallistavaa ryhmätoimintaa Starttipajalla. Toimintojen jälkeen tiedustelen osallistujien kokemuksia, palautetta kyselyllä.

Toivottavasti olet halukas osallistumaan ryhmätoimintoihin ja mahdollisesti myös ryhmätoiminnan suunnittelutapaamiseen.

Osallistuessasi opinnäytetyössäni järjestettäviin toimintoihin ja kyselyihin pysyt anonymina, eikä mitään tunnistettavia tietoja osallistujista ilmene opinnäytetyössäni.

Valmis opinnäytetyö tullaan aikanaan julkaisemaan oppilaitoksen käytänteen mukaisesti Theseus- verkkotietokannassa, josta sen halutessaan pääsee lukemaan.

Minulta ja yksilövalmentajilta saat lisätietoa asiasta.

Kiitos, tapaamisiin!

Terveisin,
Jami

LIITE 2: RYHMÄHAASTATTELUN OHJAUSSUUNNITELMA

RYHMÄHAASTATTELUN OHJAUSSUUNNITELMA

Tavoitteet ryhmähaastattelulle

Tavoite toimintahetkessä on saada aikaan vuorovaikutusta, keskustelua liittyen ryhmähaastattelun teemaan. Ryhmähaastattelun teemoina toimii nuoria kiinnostava toiminta/ ryhmätoiminta mm. liikunnan, kulttuurin, ulkoilun ja yhdessä tekemisen saralta, esim. millaista toimintaa nuoret ovat aiemmin halunneet kokeilla, tai haluaisivat nyt Starttipajan nuorten kanssa kokeilla. Haastattelijana minun tehtävänäni on varsinaisen haastattelemisen sijaan enemmänkin saada aikaan ja helpottaa keskustelua ryhmän nuorten välillä. Ryhmähaastattelussa ryhmälle asetettu ja osallistujille etukäteen selvitetty tavoite on valita kaksi toteutettavaa ryhmätoimintaa. Ryhmähaastattelu mukailee täsmäryhmähaastattelun periaatteita, jossa nuoret ovat asiantuntijoita ja ryhmä toimii ennalta määritellyn tavoitteen mukaan. (Hirsjärvi ja Hurme 2010, 61-62.)

Yksilötasolla tavoitteita ryhmähaastatteluun osallistuville nuorille ovat kuulluksi tulemisen mahdollistaminen, vaikuttamismahdollisuuden tarjoaminen, vuorovaikutustaitojen ja sosiaalisen kanssakäymisen harjoittaminen ryhmässä. Tavoitteena on aikaansaada vuorovaikutukselle mahdollisimman turvallinen ilmapiiri, jossa nuori voisi saada merkityksellisen tunteen ryhmään kuulumisesta omana itsenään. Kaikkien edellä mainittujen seikkojen myötävaikutuksena tavoitellaan osallisuuden edistämistä. Tavoitteet mukailevat sosiaalisen kuntoutuksen ryhmätoiminnan tavoitteita, sekä starttivalmennuksen teemoja ja haettuja vaikutuksia. ((Hannila-Niemelä, Oulasvirta-Niiranen ja Pietikäinen 2015, 46; Hilpinen, Huumonen, Kivirinta ja Välimaa 2012, 24; THL 2020b.) Lisäksi pyrkimys on saada ryhmähaastattelun kautta selville mahdollisimman paljon erilaisia ryhmätoimintaideoita nuorilta.

Ohjauksen menetelmiä

Ohjaamiseni perustuu vuorovaikutukseen. Käytettäviä menetelmiä ovat aktiivinen kuuntelu, kannustus rohkaisu, puheenvuorojen jakaminen, hiljaisempien osallistujien näkemyksien kysyminen. Osoitan kiinnostusta nuorten näkemyksiin esittämällä tarkentavia ja kannustavia kysymyksiä. Pidän kaikkien mielipiteitä tärkeinä ja merkityksellisinä, edesautan tasavertaista keskustelua huomioimalla hiljaisemmat osallistujat, kuitenkin painostamatta. (Ståhlberg 2019, 35-37.)

Esimerkin näyttäminen vuorovaikutuksessa: pyrin olemaan rento oma itseni ja korostamatta asiantuntijuutta missään kohtaa, kuitenkin ammatillisuus huomioiden. Tuon ilmi, että virheet ja esim. jännittäminen on ok ja käytän sopivassa määrin lisäksi huumoria. (Ståhlberg 2019, 39-40.)

Tuki ja kannustus: annan positiivista palautetta paljon, tarpeen mukaan tarjoan nuorten ehdotuksia täydentäviä ideoita ja annan lisätietoa. Käytän myös sanattomia hyväksyviä eleitä esim. hymyä ja nyökkäyksiä vuorovaikutuksessa. (Ståhlberg 2019, 47, 49.)

Pyrin pitämään ryhmähaastattelun alusta loppuun mielessäni koko Ståhlbergin (2019, 34) kuusikoh-
taisen teesistön: kuuntele, ole oma itsesi, huomioi, tue ja kannusta, asetu toisen asemaan, sekä ar-
vosta.

Tila ja tarvittavat välineet, osallistujat

Ryhmähaastattelun tilana toimii Tukeva- säätiön Ahjo ravintolan kabinettitila, joka on varattu ryh-
män käyttöön. Tilassa on kaksi isoa pöytää penkkeineen. Istumaan asettautumisella pyritään tuke-
maan vuorovaikutusta ja tasavertaista keskustelua mahdollisuuksien mukaan. Ståhlbergin (2019, 56)
näkemysten mukaisesti tarkoitus oli asettua rinkiin istumaan yhden pöydän ympärille, mutta turva-
välien toteutumisen vuoksi tämä ei onnistu, vaan käytössä on kaksi pöytää. Ennakkoon kaavailtu,
toimivampi, isompi tila on toimintahetken aikaan muussa käytössä. Ryhmähaastatteluun halukkaita
nuoria on yhteensä 11. Toimintahetkessä on tarkoitus olla paikalla myös yksi yksilövalmentaja.

Tarvittavat välineet: toimintaideoita ja teemoja esittelevä lomake nuorille ideoinnin tueksi, äänitys-
laitteet (kaksi puhelinta), muistiinpanovälineet, kynät ja paperilaput nuorille äänestystä varten, käsi-
desiä ja kasvomasakit, kahvit ja suklaat.

Ryhmähaastattelun kulku

Ryhmähaastattelu toteutuu keskiviikkopäivänä klo. 12:00, aikaa toimintahetkeen on varattu käytet-
täväksi 1,5 tuntia. Ajankohta on sovittu nuorten kanssa ja valittu niin, että mahdollisimman moni
pääsisi paikalle huomioituna mahdollinen heräämisen vaikeus ja muut menot myöhemmin päivällä.
Muistutan nuoria henkilökohtaisesti ajankohdasta joko edellisenä pajapäivänä tai samana aamuna.
Tapaaminen on sovittu ja ohjeistettu kokoustilan ovelle. Kokoustilaan mennessämme ohjeistan etu-
käteen miettimäni suunnitelman mukaan nuoria istumapaikan valinnassa koronatilanteen vaatima
turvaväli ja mahdollisimman hyvän vuorovaikutuksen aikaansaaminen mielessäni pitäen. Toiminta-
hetkeen olen varannut kahvitarjoilun ja suklaata nautittavaksi. Nuoret ohjeistetaan käyttämään tul-
lessaan käsidesiä ja heitä suositellaan käyttämään heille varattuja kasvomaskeja.

Toimintahetken aluksi esittelen vielä kertaalleen itseni ja kiitän kaikkia paikalle tulleita. Tämän jäl-
keen käyn läpi vielä ryhmän tarkoituksen, tavoitteen ja miten toimintahetki etenee, sekä selvennän
valittavalle toiminnalle olevia raameja. Lisäksi varmistan, että toimintahetken äänittäminen sopii
edelleen kaikille. Ehdotan nuorille ainoana ryhmähaastattelun sääntönä, että keneenkään esittämiä
näkemymiä, ehdotuksia ja mielipiteitä ei väheksytä, vaan kaikkien näkemymiä kunnioitetaan. Koska
useimmat nuoret eivät ole tutustuneet toisiinsa, ehdotan, että nuoret esittäytyisivät toisilleen kerto-
malla aluksi nimensä. Isompaa tutustumista tai esim. minkäänlaista tutustumisleikkiä en näe sopi-
vaksi, jottei tilanne muodostu kenellekään liian painostavaksi. Ennen varsinaisen keskustelun aloitta-
mista, ehdotan että nuoret tekevät tarvittaessa suljetun lippuäänestyksen mahdollisista useammista
toivotuista eri toimintaehdotuksista, joiden perusteella valikoituu kaksi toteutettavaa ryhmätoimintaa
ja kaksi varasijalla olevaa toimintaa.

Ennen keskustelun aloitusta jaan vielä jokaiselle nuorelle mahdollisia toimintaideoita esittelevän lomakkeen ideoinnin tueksi. Kannustan idealomakkeen jakamisen jälkeen nuoria käymään keskustelua keskenään ja tarpeen mukaan nostan esiin mahdollisia ideoita, kysyn mielenkiinnon kohteista, tiedustelen, löytyykö esim. idealomakkeesta kiinnostavia juttuja ja esitän tarkentavia kysymyksiä. Pyrin oman rennon olemuksen ja hyväksyvän suhtautumisen myötä luomaan vapautunutta ja turvallista ilmapiiriä. Rohkaisen myös mahdollisten eriävien mielipiteiden ilmaisuun hyvässä hengessä. Tarpeen mukaan rajaan myös sellaisia ideoita pois, joiden tiedän oleva ei-sopivia Starttipajan toimintaan.

Kun nuoret ovat mielestään valmiita ideoinnin suhteen, niin suoritetaan äänestys toteuttavista toiminnoista. Äänestyksen päätteeksi kerron nuorille aloittavani selvityksen ja mietinnän yksilövalmentajien kanssa, mitkä kaksi toimintaa tulevat opinnäytetyön puitteissa toteutumaan ja palaavani asiaan nuorten kanssa tämän jälkeen. Äänestyksen jälkeen kiitan kaikkia nuoria rohkeudesta osallistua. Ennen toimintahetken päätöstä jaan vielä ryhmähaastattelua koskevat kyselyt, selventäen kysymykset ja ohjeistaen vapaaehtoisessa vastaamisessa.

LÄHTEET:

HANNILA-NIEMELÄ, Mea, OULASVIRTA-NIIRANEN, Pirjo ja PIETIKÄINEN, Reetta 2015. Työpajojen starttivalmennus sosiaalisen kuntoutuksen palveluna. Valtakunnallinen työpajayhdistys ry. Helsinki: Valtakunnallinen työpajayhdistys ry.

HILPINEN, Kari, HUUMONEN, Soile, KIVIRINTA, Jari ja VÄLIMAA, Soile (toim.) 2012. Startti parempaan elämään- Starttivalmennuksen perusteet. Valtakunnallinen työpajayhdistys ry. Helsinki: Valtakunnallinen työpajayhdistys ry.

HIRSJÄRVI, Sirkka ja HURME, Helena 2010. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.

THL 2020b. Ryhmätoiminta ja toiminnalliset menetelmät. Saatavissa: <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/sosku/sosiaalisen-kuntoutuksen-opas/palvelusisallot/ryhmatoiminta-ja-toiminnalliset-menetelmat>

STÅHLBERG, Leena 2019. Pienryhmäohjaajan opas. Jyväskylä: PS- kustannus.

LIITE 3: TOIMINTAIDEALOMAKE RYHMÄHAASTATTELUUN

Liikkuminen

Pelaaminen yhdessä, mölkky, pallopelit, lajikokeilut...

Frisbeegolf

Golf, minigolf

Keilaus

Biljardi

Kuntosali

Trampoliinipuisto

Uimahalli, kylpylä

Sisäkiipeily

Paintball/lasersota

Ulkoilu:

Luontopoluilla kävely, makkaranpaisto, nokipannukahvit...

Geokätköt

Pyöräily

Luontokohdevierailu

Kulttuuri

Museokäynnit

Taidenäyttelyt

Teatteri

Elokuvat

Yhdessä tekeminen pajalla

Pelit, lautapelit ym.?

Leipominen tms.

Yhteinen projekti, tuotos?

Muut vierailut, käynnit?

Pelit, urheilutapahtumat

Muut tapahtumat?

LIITE 4: RYHMÄHAASTATTELUN KYSELYLOMAKE

Pyydän vastaamaan kaikkiin kysymyksiin, kaikki vastaukset ovat tärkeitä opinnäytetyöni onnistumisen kannalta.
Avoimissa kysymyksissä vastaa kysymyksen alle varattuun tyhjään tilaan omin sanoin.
Monivalintakysymyksissä 8 ja 9 ympyröi YKSI vaihtoehto.
Nimeä lomakkeeseen ei tarvitse laittaa.
Voit palauttaa kyselyn, joko Starttipajan eteisen palautuslaatikkoon tai yksilövalmentajille/minulle.

Kiitos paljon vastauksistasi!

T: Jami

1. Millaisia ajatuksia suunnittelutapaaminen sinussa ennakkoon herätti?

2. Millaisia tunteita suunnittelutapaamisesta jäi sinulle?

3. Millä tavalla sinä pääsit vaikuttamaan ryhmätoiminnan valintaan? (esim. kommentoimalla toisten ehdotuksia, esittämällä ideoita, äänestämällä vaihtoehtoista...)

4. Miten hyvin tai huonosti koet saaneesi tuotua näkemyksesi (esim. omat toimintaideat, mielipiteet muiden ehdotuksista) esiin?

5. Mitkä asiat helpottivat mielipiteesi esittämistä?

6. Mitkä asiat vaikeuttivat mielipiteesi esittämistä?

7. Miten yhteistyö muiden nuorten kanssa mielestäsi sujui?

8. Kuinka tyytyväinen tai tyytymätön sinä olet suunnittelutapaamiseen asteikolla 1-5? Ympyröi yksi vaihtoehto.

1. En ole ollenkaan tyytyväinen suunnittelutapaamiseen
2. En ole täysin tyytyväinen suunnittelutapaamiseen
3. Suunnittelutapaaminen oli ok
4. Olen tyytyväinen suunnittelutapaamiseen
5. Olen erittäin tyytyväinen suunnittelutapaamiseen

9. Kuinka tyytyväinen tai tyytymätön olet valittuihin ryhmätoimintoihin asteikolla 1-5? Ympyröi yksi vaihtoehto.

1. En ole ollenkaan tyytyväinen valittuihin toimintoihin
2. En ole täysin tyytyväinen valittuihin toimintoihin
3. Valitut toiminnot ovat ok
4. Olen tyytyväinen valittuihin toimintoihin
5. Olen erittäin tyytyväinen valittuihin toimintoihin

10. Mitä tulisi huomioida mielestäsi jatkossa, jos vastaavaa uudelleen järjestetään?

LÄHDE PELAAMAAN LASERSOTAA MEGAZONEEN YHDESSÄ MUIDEN STARTTIPAJALAISTEN KANSSA, PELAAMINEN ON MAKSUTONTA!!

Olen sosionomiopiskelija Jami Savonia- ammattikorkeakoulusta. Suoritin aiemmin opintoihini kuuluvan harjoittelujakson täällä Starttipajalla.

Teen nyt toiminnallista opinnäytetyötä, jonka puitteissa Starttipajan nuorille on varattu 4.11. klo. 11:45 alkaen lasersotapelit Kuopion Megazonessa.

Pelaamista varten et tarvitse mukaan mitään omia välineitä. Pelatessa juokseminen on kielletty, joten et tarvitse myöskään "huippukuntoa" osallistuaksesi. Toivottavasti olet halukas lähtemään mukaan pelaamaan. Mukana laserodassa ovat yksilövalmentajista Hannu ja Iida.

Vaikka ryhmätoiminta liittyy opinnäytetyöhöni, niin osallistuessasi lasersotaan pysyt anonyymina, eikä mitään tunnistettavia tietoja osallistujista ilmene opinnäytetyössäni.

Valmis opinnäytetyö tullaan aikanaan julkaisemaan oppilaitoksen käytänteen mukaisesti Theseus- verkkotietokannassa, josta sen halutessaan pääsee lukemaan.

Minulta ja yksilövalmentajilta saat lisätietoa asiasta, sekä laserodasta osoitteesta www.megazone.fi/kuopio

MEGAZONE sijaitsee osoitteessa LEVÄSENTIE 2B. Linja-autolla tullessasi lähimmät pysäkit ovat Mestarinkatu E ja Mestarinkatu P.

Tavataan sisäänkäynnin luona (Maskun ja Huonekalukeitaan välissä) ulkosalla keskiviikkona 4.11. klo. 11:45.

Tapaamisiin!

Jami

Ilmoittaudu keskiviikkona 4.11. klo. 11:45. tapahtuvaan lasersotaan, laittamalla nimi alle.

Huom.!! Jos sinulla on epilepsia, migreeniä, tai sydämentahdistin, niin ota asia puheeksi ennen ilmoittautumista/osallistumista.

Nimi:

LIITE 6: LASERPELIN OHJAUSSUUNNITELMA

LASERPELIN OHJAUSSUUNNITELMA

Laserpelien valmistelu

Yksilövalmentajien kanssa käytyjen mietintöjen jälkeen päädyimme toteuttamaan laserpelit paintballin sijaan. Laserpelien järjestämistä paintballin sijaan puolsivat mm. oletettu matalampi osallistumisen kynnys useammalle nuorelle, toiminnan turvallisuus ja myös se, että sisätiloissa tapahtuvana toimintana laserpeleihin ei vaikuta syksyn vaihteleva sää. Pyysin tarjousta ja tein alustavan varauksen Kuopion Leväsentien Megazoneen. Yksilövalmentajat olivat tyytyväisiä tarjottuun hintaan, palveluun. Varaus tehtiin 4.11. klo. 12:00 tunnin mittaisesta yksityisestä pelivuorosta. Selvitin pelin järjestäjältä pelaamiseen liittyvät edellytykset. Sovimme myöskin, että pelivuoron aluksi pidetään lyhyempi testipeli, jotta nuoret saavat rauhassa ottaa tuntumaan pelaamiseen ja pelaaminen helpottuu.

Kertoessani valmentautujille lasersodasta puhuin ensimmäisenä ryhmähaastatteluun osallistuneille nuorille ja varmistin, että heistä jokainen pääsee osallistumaan kyseisenä ajankohtana järjestettävään toimintaan. Pidin tärkeänä, että etenkin ryhmähaastatteluun osallistuneet pääsisivät osallistumaan toimintaan. Laadin esitteen, ilmoittautumislomakkeen koskien laserpelejä, jonka pohjalta kerroin nuorille peleistä henkilökohtaisesti. Kerroin toiminnasta edeltävän viikon aikana, sekä saman viikon alussa Starttipajalla henkilökohtaisesti reilusti yli kahdellekymmenelle nuorelle. Osalle nuorista olin jo aiemmin pohjustanut tulevia ryhmätoimintoja, mutta jututin myös ennalta tuntemattomia uusia valmentautujia. Kertoessani lasersodasta pyrin kannustamaan ja rohkaisemaan osallistumaan. Korostin, ettei esim. erityisiä fyysisiä vaatimuksia juurikaan ole, sekä toin jälleen esiin mahdollisuuden harjoittaa ryhmässä toimimista mahdollisesti kiinnostavan ja osallistujille maksuttoman tekemisen parissa. Ennakoon toimintaan ilmoittautuneita valmentautujia on 15. Pyrin madaltamaan osallistumiskynnystä tuomalle esiin, että toimintaa on mahdollista tulla kokeilemaan ja pelistä voi poistua kesken, mikäli toiminta ei tunnu mielekkäälle. Päätöksen osallistumisesta voi myös tehdä vasta paikan päällä, jos asia mietityttää.

Toiminnan tavoitteet

Tavoiteltuina asioina laserpeleihin osallistuville valmentautujille ovat mielekkään tekemisen, mielihyvän ja elämysten tarjoaminen, kodin ja Starttipajan ulkopuolella tapahtuvaan toimintaan aktivoituminen, vuorovaikutus muiden osallistujien kanssa, sekä sosiaalisen toimintakyvyn kehittäminen kiinnostavan toiminnan kautta.

Sosiaalisen kuntoutuksen yleisiä tavoitteita peilaten lasersodan kaltaisella nuorelle mieleisellä toiminnalla, jossa kuitenkin toimitaan ryhmässä ja syntyy vuorovaikutusta, on mahdollisuus valmentautujien sosiaalisen toimintakyvyn vahvistumiselle. Sosiaalisen toimintakyvyn kohentuminen, positiiviset kokemukset sosiaalisista tilanteista voivat edesauttaa myös yksilön osallisuuden edistämistä. Toimi-

nen yhteistyössä muiden valmentautujien kanssa mahdollistaa sosiaalisen kuntoutuksen ryhmätöinnillä tavoitellun vertaistuen saamisen, kun nuoret jakavat yhteisen kokemuksen muiden nuorten kanssa ja saavat toiminnan jälkeen mahdollisuuden kertoa tuntemuksistaan muille. (THL 2020b.; THL 2020c.) Laserpeliin osallistumisen myötä pyritään valmentautujille tarjoamaan positiivinen osallisuuden kokemus ja osaltaan ryhmätöinnin kautta lisäämään tunnetta yksilöille, että on hyväksytty ryhmään omana itsenään. Tunne hyväksytyksi tulemisesta voi olla valmentautujalle voimauttava, merkityksellinen kokemus. Starttivalmennuksen ryhmävalmennuksessa pyritään kehittämään vuorovaikutustaitoja vertaisryhmässä etenkin toiminnallisin menetelmin. Laserpelissä osallistujien välinen vuorovaikutus tapahtuu toiminnan kautta pelin aikana. (Hannila-Niemelä, ym. 2015, 11, 23-24.) Osallisuuden edistämistä ajatellen laserpelien mahdollistaminen myös lisää ryhmähaastatteluun osallistuneiden ja lasersotaa toivoneiden nuorten kokemusta siitä, että aiemmin toteutetun ryhmähaastattelun vaikuttamismahdollisuus oli todellinen ja heidän mielipiteillään on merkitystä.

Laserpelien jälkeisen yhteisen tunnelmien kysymisen ja jakamisen, sekä toteutettavan kyselyn myötä nuoret saavat kertoa kokemuksistaan. Kyselyn vastausten myötä saadaan toivottavasti lisää näkemyksiä nuorten ajatuksista koskien laserpeliä ja selville ryhmätöimintatavoiteita myös niiltä valmentautujilta, jotka eivät olleet mukana ryhmähaastattelussa. Lisäksi toiminnan tuoman käytännön kokemuksen, sekä ryhmätöinnin eri vaiheiden aikana minun ja yksilövalmentajien tekemien havaintojen avulla saadaan vastauksia, miten lasersota sopii ryhmätöimintana Starttipajan toimintaan.

Ohjauksen menetelmät:

Käytettäviä keinoja ja menetelmiä ovat osallistumiseen rohkaisu ja kannustus etukäteen, toiminnassa tukeminen tarvittaessa, täydentävä ohjeistaminen tapahtumapaikalla ennen toimintaa ja pelaamisen aikana, esimerkin näyttäminen, nuorten välisen vuorovaikutuksen tukeminen toiminnassa mahdollisuuksien mukaan, sekä positiivinen palaute.

Toiminnan kulku

Otan nuoret vastaan yhdessä yksilövalmentajien kanssa sovitusti yrityksen tilojen ulkopuolella klo 11:45. Tässä kohtaa toivotan nuoret tervetulleiksi, kannustan mukavaan yhteistoimintaan. Tuon vielä ilmi, että mikäli missään kohtaa toimintaa tulee jotain kysyttävää/ tuen tarvetta, niin tukea saan minulta ja yksilövalmentajilta. Omalla vuorovaikutuksella, kannustavalla otteella pyrin luomaan turvallista ilmapiiriä toimintaa varten. Mikäli kaikki ilmoittautuneet nuoret eivät ole paikalla sovittuna aikana, on hyvä yhden ohjaajan, mahdollisesti yksilövalmentajan jäädä hetkeksi aikaa ulos odottamaan ja käydä vielä ennen pelin aloitusta varmistamassa, että kaikki löytävät perille. Ennen pelaamisen aloitusta pelinjärjestäjä esittää ohjevideon heidän kokoustilassansa ja ohjeistaa pelin suhteen, sekä varusteiden pukemisessa. Tässä vaiheessa roolini on aktiivinen tarvittavien täydentävien ohjeiden antamisessa valmentautujille, sekä mahdollisesti nuoria askarruttavien lisäkysymysten esittämisessä, kysymiseen rohkaisussa. Ennen pelaamisen aloittamista pyydän vielä valmentautujia jäämään

pelien jälkeen vapaaehtoiseen lyhyeen yhteenvetoon ja tuntemusten jakamiseen. Positiivinen ja kannustava vuorovaikutus ennen toiminnan aloittamista on tärkeää, kuin myös havainnoida, mikäli joku valmentautujista vaikuttaa tarvitsevan erityistä tukea esim. jännittämisen vuoksi.

Otan itse osaa peliin ja näytän siltä osin esimerkkiä, mikäli se on tarkoituksenmukaisinta. Kuitenkin yhden ohjaajan (minä tai yksilövalmentaja) tulee olla valmiina tarjoamaan tukea, mikäli joku nuorista kokee tilanteen esim. ahdistavana tai muusta syystä haluaa keskeyttää tai pitää taukoa pelistä. Näin ollen yhden kerrallaan on järkevää olla osallistumatta peliin, jotta mahdollisen tuen tarpeen huomaa nuoren myös poistuessa pelialueelta. Pelin taukojen aikana on tärkeä antaa kannustavaa palautetta ja tarjota mahdollisuus tuntemusten kertomiseen, sekä varmistella että kaikki on kunnossa valmentautujien osalta. Pelaamisen loputtua vaihdetaan pelinjärjestäjän kokoustilassa lyhyesti kokemukset pelaamisesta, mahdollistetaan tunnelmien ja kokemusten jakaminen vertaisryhmässä, sekä kiitetään kaikkia osallistumisesta. Samalla jaan kaikille valmentautujille henkilökohtaisesti kyse- lyt koskien lasersotaa, sekä ohjeistan vastaamisessa ja palautuksessa.

LÄHTEET:

HANNILA-NIEMELÄ, Mea, OULASVIRTA-NIIRANEN, Pirjo ja PIETIKÄINEN, Reetta 2015. Työpajojen starttivalmennus sosiaalisen kuntoutuksen palveluna. Valtakunnallinen työpajayhdistys ry. Helsinki: Valtakunnallinen työpajayhdistys ry.

THL 2020b. Ryhmätoiminta ja toiminnalliset menetelmät. Saatavissa: <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/sosku/sosiaalisen-kuntoutuksen-opas/palvelun-sisallot/ryhmatoiminta-ja-toiminnalliset-menetelmat>

THL 2020c. Sosiaalisen kuntoutuksen opas. Saatavissa: <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/sosku/sosiaalisen-kuntoutuksen-opas#:~:text=Sosiaalisen%20kuntoutuksen%20yleisin%C3%A4%20tavoitteina%20on,korjaavana%20ett%C3%A4%20ennalta%20ehk%C3%A4isev%C3%A4n%C3%A4%20ty%C3%B6otteena>

LIITE 7: LASERPELIN KYSELYLOMAKE

Pyydän vastaamaan kaikkiin kysymyksiin, kaikki vastaukset ovat tärkeitä opinnäytetyöni onnistumisen kannalta.

Avoimissa kysymyksissä vastaa kysymyksen alle varattuun tyhjään tilaan omin sanoin.

Monivalintakysymyksissä 3 ja 4 ympyröi YKSI vaihtoehto.

Nimeä lomakkeeseen ei tarvitse laittaa.

Voit palauttaa kyselyn joko Starttipajan eteisen palautuslaatikkoon, tai yksilövalmentajille/minulle.

Kiitos paljon vastauksistasi!

T: Jami

LASERPELI MEGAZONESSA

1. Millaisia tuntemuksia ryhmätoiminnasta jäi sinulle?

2. Mitä palautetta haluat antaa jatkoa varten, kun vastaavaa toimintaa järjestetään?

3. Miten yhteistyö/ ryhmätoiminta muiden osanottajien kanssa sinun mielestä sujui? Ympyröi yksi vaihtoehto.

1= yhteistoiminta ei sujunut ollenkaan

2=yhteistoiminta ei sujunut kovin hyvin

3= yhteistoiminta sujui riittävän hyvin/ ihan ok

4=yhteistoiminta onnistui hyvin,

5=yhteistoiminta onnistui todella hyvin

4. Minkä arvosanan antaisit laserpelin mielekkyydestä ryhmätoimintana asteikolla 1-5? Ympyröi yksi vaihtoehto.

- 1= en tykännyt ollenkaan,
- 2= en erityisemmin tykännyt
- 3= ryhmätoiminta oli ok
- 4= tykkäsin ryhmätoiminnasta
- 5= tykkäsin todella paljon

5. Oletko kiinnostunut osallistumaan Starttipajalaisille järjestettävään ryhmätoimintaan jatkossa?

6. Mitä toimintaa sinä haluaisit Starttipajan ryhmässä kokeilla/ järjestettävän?

LIITE 8: LAAVURETKEN YHTEISEN SUUNNITTELUN OHJAUSSUUNNITELMA

LAAVURETKEN YHTEISEN SUUNNITTELUN OHJAUSSUUNNITELMA

Toimintahetken pohjustaminen

Puhuin ja ehdotin laavuretken yhteistä suunnittelua aiempaan ryhmähaastatteluun osallistuneille valmentautujille ja kahdelle ryhmähaastattelusta viime hetkillä esteiden vuoksi poisjääneelle. Lisäksi tarjosin mahdollisuutta osallistua suunnitteluun myös laserpeliin osallistuneelle ja ryhmätoiminnasta, laavuretkestä kiinnostuneelle valmentautujalle, joka ei ollut vielä ryhmähaastattelun aikaan aloittanut Starttipajalla. Tarjosin siis mahdollisuuden osallistua toimintahetken yhdelletoista valmentautujalle. Puhuessani toimintahetkestä valmentautujille kerroin, että yhteiseen suunnitteluun osallistumalla pääsisi vaikuttamaan esim. mille laavulle retki suuntautuu, esittämään toiveita retkieväistä ja ideoimaan mahdollista yhteistä oheistoimintaa laavuretken aikana muiden valmentautujien kanssa. Osa nuorista innostui yhteisestä suunnittelusta helposti, joku puolestaan totesi, ettei ole kiinnostunut, vaikka aikoo laavuretkkeen osallistua.

Ennen toimintahetkeä olin käynyt mukaan laavuretkelle lähtevän yksilövalmentajan kanssa lävitse laavuretkkeen, esim. valmentautujien evästoiveisiin liittyvät raamit, aikataululliset puitteet laavuretkelle, osallistujien paikalle saapumisen ym. asioita. Valmentautujien ideointia varten olen tulostanut kolmea lähialueen laavua esittelevät lomakkeet ja valmistautunut näyttämään tietoja eri laavuista tietokoneelta. Selkeyden vuoksi laadin itseäni varten toimintahetken tueksi ”haastattelurungon”. Dokumentoin toimintahetken tekemällä haastattelurungon pohjalta yhteenvedon sovitusta asioista ja kirjaamalla mahdollisesti jo toimintahetken aikana ja välittömästi sen jälkeen ylös oleellisia huomioita liittyen toimintahetken ilmapiiriin, osallistujien aktiivisuuteen, vuorovaikutukseen.

Tavoitteet toimintahetkelle

Toimintahetkessä pyritään opinnäytetyön tarkoituksen mukaisesti osallistamaan nuoria ryhmätoimintaan jo toiminnan suunnitteluvaiheessa.

Toimintahetken tavoitteet valmentautujille ovat hyvin samanlaiset, kuin ryhmähaastattelussa ja myös laserpelissä. Tavoitteena on vaikuttamismahdollisuuden ja kuulluksi tulemisen mahdollistaminen, vuorovaikutustaitojen ja sosiaalisen kanssakäymisen harjoittaminen vertaisryhmässä. Toimintahetken osallistuvien valmentautujien roolia pyritään myös muuttamaan aktiivisemmaksi, kun he pääsevät yhdessä vaikuttamaan myöhemmin toteutettavaan toimintaan. Osallisuuden edistämisen kannalta onkin oleellista, että toimintahetki mahdollistaa valmentautujille heille järjestettävän ryhmätoiminnan suunnitteluun osallistumisen. Näin laavuretkestä tulee toivottavasti enemmän valmentautujien näköinen, eikä pelkästään minun tai yksilövalmentajien ideoihin pohjautuva. Parantamalla yksilöllisiä toimintavalmiuksia, kuten vuorovaikutustaitoja kehittämällä, voidaan edistää yksilön osalli-

suutta omassa elämässä (Koivisto, ym. 2018, 11). Myös tämän toimintahetken tavoitteet osuvat sosiaalisen kuntoutuksen ryhmätoiminnan tavoitteisiin ja starttivalmennuksen teemoihin, haettuihin vaikutuksiin. (Hannila-Niemelä, ym. 2015, 46; Hilpinen, Huuromonen, Kivirinta ja Välimaa 2012, 24; Juntunen 2016, 11; THL 2020b.).

Ohjauksen menetelmiä

Myös tässä toimintahetkessä keskiössä ohjaajana toimiessani on vuorovaikutus ja toimintaani ohjaa Ståhlbergin (2019, 34) kuusi kohtainen teesistö. Tulen käyttämään menetelminä mm. aktiivista kuuntelua, kannustamista ja rohkaisua, puheenvuorojen jakamista, sekä hiljaisempien osallistujien näkemyksien kysymistä. Pysin painostamatta varmistamaan, että jokainen valmentautuja tulee kuulluksi. Näytän vuorovaikutuksessa esimerkkiä, olen oma itseni nostamatta itseäni liiaksi asiantuntijan asemaan. Huumorin käyttäminen harkitusti kuuluu luontaiseen toimintaani ja voi keventää ilmapiiriä. (Ståhlberg 2019, 35-37, 39.) Positiivisen palautteen avulla pyrin tukemaan ja kannustamaan mahdollisesti epävarmojenkin valmentautujien ajatusten esittämistä. Sanattomilla eleillä, kuten hymyllä ja nyökkäyksillä pyrin osoittamaan hyväksyntää ja rohkaisemaan osallistujia. (Ståhlberg 2019, 44, 49.)

Tila ja tarvittavat välineet

Toimintahetken varattuna tilana toimi Tukeva- säätiön ryhmätyötila, joka on varattu tunniksi meidän käyttöömme. Tila on avara, sisältäen pöytiä ja tuoleja, joista kaikki osallistujat saavat valittua mieleisen paikan. Tila mahdollistaa koronatilanteessa huomioitavien turvavälien pitämisen, kuin myös ringiin asettautumisen toimivan vuorovaikutuksen mahdollistamiseksi.

Tarvittavat välineet: laavuja esittelevä lomake, muistiinpanovälineet: paperit kynät valmentautujille, käsidesiä ja kasvomaskeja.

Toimintahetken kulku

Ajankohdaksi valikoitui aiemman kokemuksen perusteella keskiviikko 11.11. 12:00, jotta mahdollisimman moni pääsisi osallistumaan esim. heräämisen vaikeudesta huolimatta. Odotettuja osallistujia on kahdeksan. Keskiviikko on päivänä sopiva lähtökohtaisesti useammalle osallistujalle ja alkuvii-kosta vielä ehtii sovitusta toiminnasta puhua, muistuttaa ja sitouttaa osallistujia. Yhteiseen suunniteluun on varattu aikaa reilu tunti.

Ennen toimintahetken alkua käyn varmistamassa ryhmätyötilassa, että kaikki on kunnossa ja asette-len tuoleja, sekä pöytiä asettautumista varten valmiiksi. Ohjeistaen valmentautujia istumapaikan va-linnassa ja käsidesin, sekä kasvomaskeiden käytössä heidän tullessaan.

Toimintahetken alussa kiitän kaikkia paikalle tulleita ja käyn läpi vielä toimintahetken tarkoituksen ja miten toimintahetki etenee. Tuon esiin, että toimintahetkestä on tarpeen mukaan lupa poistua kesken, jos jostain syystä tarve tulisi. Ehdotan valmentautujille ainoana yhteisen suunnittelun sääntönä aiemmin toteutetun ryhmähaastattelun tapaan, että keneenkään esittämiä näkemyksiä, ehdotuksia ja mielipiteitä ei väheksytä, vaan kaikkien näkemyksiä kunnioitetaan. Tässä kohtaa ehdotan esittämistä nimillä kaikille osallistujille, koska mukana voi olla uusia osallistujia.

Vielä ennen ideoinnin ja keskustelun aloittamista jaan lähialueen laavut käsittävän lomakkeen ja kysyn osallistujilta mielipidettä haluavatko he mahdollisesti äänestää eri laavuvaihtoehdoista. Mikäli valmentautajat pitävät äänestyksen tarvetta mahdollisena, sovimme äänestystavan valmiiksi.

Tämän jälkeen käymme valmentautujien kanssa heidän toivomassaan järjestyksessä läpi laavuvaihtoehtot, ideat muuhun vapaaehtoiseen yhteiseen toimintaan retkipaikalla ja tähän tarvittavat välineet, sekä toivotut retkievät. Tuon esiin, että mikäli joku valmentautujista olisi innokas, niin hänellä on mahdollista toimia ohjaajana/ vetäjänä, vaikka avustavassa roolissa jossain laavuretken aikana toivotussa yhteistoiminnassa.

Kannustan valmentautujia keskusteluun ja ideoiden esittämiseen. Tarpeen mukaan nostan esiin niitä ideoita, joita jo aiemmin ryhmähaastattelussa valmentautujien taholta esitettiin liittyen laavuretken mahdolliseen yhteistoimintaan ja eväisiin ym. Tarkoitus on oman rennon olemuksen ja hyväksyvän suhtautumisen myötä luoda vapautunutta ja turvallista ilmapiiriä. Positiivinen palaute, tarkentavat kysymykset, hiljaisempien huomioiminen ovat keinoja luodessani tasavertaista keskustelua. Tarpeen mukaan puutun, mikäli havaitsen epäsuotuisaa esim. toisten näkemyksiä väheksyvä suhtautumista keskustelun aikana. Aiemmasta ryhmähaastattelusta oppia ottaneena pyrin olemaan ilmaisuisani selkeämpi, tässä tukena toimii ”haastattelurunko”. Valmentautujien halukkuuden ja aktiivisuuden mukaan osallistan heitä myös tarvittavien muistiinpanojen teossa toimintahetken aikana, esim. liittyen siihen mitä tarvikkeita ja välineitä tarvitsemme laavuretkelle mukaan. Toimintahetken lopuksi teen yhteenvedon kirjallisesti ja suullisesti osallistujille sovitusta asioista ja siitä, miten laavuretki ja valmistelu tästä etenee. Käyn myös läpi suunnitellun ajankohdan laavuretken toteutumiselle ja miten paikalle saavutaan. Aivan lopuksi kyselen osallistujilta tuntemuksia toimintahetkestä ja mahdollistan palautteenannon. Ennen päätöstä kiitän kaikkia panoksesta, sekä annan positiivista palautetta.

LÄHTEET:

HANNILA-NIEMELÄ, Mea, OULASVIRTA-NIIRANEN, Pirjo ja PIETIKÄINEN, Reetta 2015. Työpajojen starttivalmennus sosiaalisen kuntoutuksen palveluna. Valtakunnallinen työpajayhdistys ry. Helsinki: Valtakunnallinen työpajayhdistys ry.

HILPINEN, Kari, HUUMONEN, Soile, KIVIRINTA, Jari ja VÄLIMAA, Soile (toim.) 2012. Startti parempaan elämään- Starttivalmennuksen perusteet. Valtakunnallinen työpajayhdistys ry. Helsinki: Valtakunnallinen työpajayhdistys ry.

JUNTUNEN, Veera 2016. Vahvistu. Sosiaalisen kuntoutuksen ryhmätoiminnan käsikirja. Kajaani: Kainuun sote. Saatavissa: <https://www.innokyla.fi/documents/1489422/58468335-4578-4455-9bc3-952a973a06a6>

KOIVISTO, Juha, ISOLA, Anna-Maria ja LYYTIKÄINEN, Merja 2018. Osallisuus kuuluu kaikille. Innokylän innovaatiokatsaus. Työpäpaperi 9/2018. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. Saatavissa: http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/136074/URN_ISBN_978-952-343-077-8.pdf?sequence=1&isAllowed=y

STÅHLBERG, Leena 2019. Pienryhmäohjaajan opas. Jyväskylä: PS- kustannus.

THL 2020b. Ryhmätoiminta ja toiminnalliset menetelmät. Saatavissa: <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/sosku/sosiaalisen-kuntoutuksen-opas/palvelun-sisallot/ryhma-toiminta-ja-toiminnalliset-menetelmat>

LIITE 9: LAAVURETKEN ESITE

STARTTIPAJAN LAAVURETKI KESKIVIKKONA 18.11.

Olen sosionomiopiskelija Jami Savonia- ammattikorkeakoulusta. Suoritin aiemmin opintoihini kuuluvan harjoittelujakson täällä Starttipajalla.

Teen nyt opinnäytetyötä, jonka puitteissa toteutetaan laavuretki Pölhön grillikatokselle. Mukana on yksilövalmentajista Hannu.

Pölhön grillikatos sijaitsee Saaristokadun varrella ja paikalle pääsee busseilla 5 ja 6. Keskustan suunnasta tullessa jää pois Pysäkillä PÖLHÖ E, ensimmäinen pysäkki ensimmäisen sillan jälkeen. Petosen/Saaristokaupungin suunnasta tullessa pysäkki on PÖLHÖ P. Kokoontuminen tapahtuu grillikatoksen kävijöille varatulla parkkipaikalla klo. 12:15 , josta kävelymatkaa grillipaikalle on n. 300 metriä. Grillipaikka on katettu ja alueelta löytyy myös käymälä.

Tarjolla on pientä nuotiolla tehtävää purtavaa, sekä mehut ja kahvit. Kerrothan mahdollisesta erityisruokavaliosta. Ohjelmassa on vapaamuotoista rentoa olemista, ulkoilua ja esim. mölkyn ja petankin pelaamista osallistujien halukkuuden mukaan. Varustaudu lämpimillä vaatteilla ja sateen varalta esim. sateenvarjolla.

Laavuretkeen osallistuminen muodostaa pajapäiväsi, joten sovi mahdollisesta pajapäivän vaihtamisesta oman yksilövalmentajasi kanssa. Virallisesti yhteinen retki päättyy viimeistään 15:00.

Vaikka laavuretki liittyy opinnäytetyöhöni, niin osallistuessasi pysyt anonyymina, eikä mitään tunnistettavia tietoja osallistujista ilmene lopullisessa opinnäytetyössäni.

Valmis opinnäytetyö tullaan aikanaan julkaisemaan oppilaitoksen käytänteen mukaisesti Theseus- verkkotietokannassa, josta sen halutessaan pääsee lukemaan.

Minulta ja yksilövalmentajilta saat lisätietoa asiasta, sekä Pölhön grillikatoksesta osoitteesta: <https://liikkuvakuopio.fi/liikuntapaikat/ruoanlaittopaikka/polhon-keittokatos/>

Tavataan parkkipaikalla klo. 12:15.

Toivottavasti näemme siellä!

Jami

LIITE 10: LAAVURETKEN OHJAUSSUUNNITELMA

LAAVURETKEN OHJAUSSUUNNITELMA

Laavuretken pohjustaminen, valmistelut

Kohde ja retkieväiden, yhteisen toiminnan valinta ja pääpiirteittäinen toiminnan kulku päätettiin yhdessä kolmen retken suunnittelutapaamiseen osallistuneen valmentautujan kanssa. Toivotut retkievät järjestetään ja yhteiset toivotut aktiviteetit: mölkyn ja petankin pelaaminen vapaan yhdessä olemisen lisäksi toteutuu. Muille valmentautujille toteutuvasta laavuretkestä puhuttiin etukäteen ja paikan, ajankohdan ym. varmistuttua valmentautujille laitettiin asiasta infoviesti puhelimitse. Lisäksi laadin pajalle laavuretken paperisen esitteen ja valmentautujille kerrottiin retkestä, ajankohdasta ym. minun ja yksilövalmentajien taholta suullisesti. Valmentautujia, joille paikka ei ole entuudestaan tuttu on neuvottu paikalle saapumisessa ja katsottu joidenkin kanssa myös yhdessä bussilla saapumista.

Ennen retken toteutumista tehtävänäni on ollut miettiä, listata ja kasata tarvittavat välineet ja tarvikkeet mitä toimintaan tarvitsemme. Evästarvikkeet hankimme Tukeva-säätiön käyttämästä tukusta/kaupasta asioimalla siellä yhdessä yksilövalmentajan kanssa. Tarvittavien tarvikkeiden määrä on mietitty yhdessä yksilövalmentajien kanssa laavuretkelle ennakoon halukkaiden valmentautujien lukumäärän ja mm. ilmoitettujen erityisruokavalioiden perusteella.

Tavoitteet laavuretkelle

- valmentautujien aktivoituminen kodin ja myös pajan ulkopuoliseen toimintaan
- sosiaalisten kontaktien mahdollistaminen ja yksilötasolla sosiaalisen toimintakyvyn, vuorovaikutustaitojen kehittäminen vapaamuotoisessa, rennossa ilmapiirissä
- mielihyvää tuova toiminta
- tunne jokaiselle valmentautujalle, että on hyväksytty ryhmään omana itsenään
- yhteisöllisyyden tunteen vahvistaminen
- ulkoilu virkistävänä ja yleistä hyvinvointia edistävänä toimintana

Tavoitteet ovat samankaltaisia, kuin muissakin opinnäytetyön vaiheissa ja mukailivat Starttivalmennuksen haettuja vaikutuksia ja ryhmämuotoisen sosiaalisen kuntoutuksen tavoitteita. (Hannila-Niemelä, Oulasvirta-Niiranen ja Pietikäinen 2015, 23-24, 46; THL 2020b.) Laavuretki toteutuu valmentautujien toiveiden pohjalta. Osallisuuden edistämisen kannalta on tärkeää, että ryhmähaastatteluun ja laavuretken suunnittelutapaamiseen osallistuneiden valmentautujien näkemyksiä on kuunneltu ja ne näkyvät laavuretken toiminnassa, sekä tarjottavissa eväissä. Myös laavuretken päätteeksi tunnelmien kysymisen ja jakamisen, sekä toteutettavan kyselyn myötä valmentautajat pääsevät kertomaan kokemuksistaan. Kyselyn myötä voidaan saada jälleen lisää näkemyksiä ja selville ryhmätoi-

mintatoiveita myös niiltä valmentautujilta, jotka eivät olleet muissa vaiheissa mukana. Retken tuoman käytännön kokemuksen, sekä minun ja yksilövalmentajan tekemien havaintojen avulla saadaan vastauksia, miten laavuretken toiminta tässä muodossa sopii ryhmätoimintana Starttipajalle.

Ohjauksen menetelmiä

Laavuretkellä ohjaus perustuu jälleen vuorovaikutukseen, omaan esimerkkiin ja aiemmissa ohjaussuunnitelmissa hyödynnettyihin ohjauksen ja vuorovaikutuksen periaatteisiin, lähteisiin. Käytettäviä keinoja ja menetelmiä ovat osallistumiseen rohkaisu ja kannustus, käytännön toimissa laavulla tukeminen ja suora ohjeistaminen (tulen teko, kahvin keitto, pelien kulku ym.), valmentautujien välisen vuorovaikutuksen tukeminen esim. mölkyn pelaamisen, yhteisten askareiden jakamisen ja vapaa-muotoisen jutustelun myötä, syrjään vetäytyvien osallistaminen sopiviin askareisiin ja mukaan pelein hokuttelu, sekä positiivinen palaute.

Paikka ja tarvittavat välineet

Retki toteutuu Pölhön grillikatokselle. Paikka sijaitsee muutaman kilometrin päässä Kuopion keskustasta ja viereen pääsee hyvin linja-autolla. Linja-autopysäkiltä kävelymatkaa grillipaikalle on vain muutamia satoja metrejä helppokulkuista metsätietä/polkua. Tulipaikka on katettu, istumapaikkoja on useille henkilöille. Polttopuuhuolto toimii paikalla ja alueelta löytyy myös ulkokäymälä. Ympäristö on viihtyisä, järven ympäröimä ja sopii myös valmentautujien ehdottamiin aktiviteetteihin, mölkyn ja petankin pelaamiseen.

Tarvittavat välineet: sovitut retkievää ja juotavat, tulentekovälineet, istuinalusia, puukko, roskapus-
sit ja hanskat siivoukseen, wc-paperi, nokipannut, ensiapuvälineet, käsipyyhepaperit, käsidesi, kas-
vomaskit, petankki ja mölkky, tikkataulu ja tikat, kamera

Toimintahetken ajankohta ja kulku

Laavuretki toteutuu keskiviikkona 18.11. klo. 12:15- 15:00. Edellisen viikon lopulla halukkaita, potentiaalisia lähtijöitä on ilmennyt noin 15. Kokoontumispaikaksi on sovittu grillikatoksen läheinen parkkipaikka. Starttipajan henkilökunnasta mukaan lähtee yksi yksilövalmentaja, jonka rooli on toimia ikään kuin apuohjaajana minun kantaessa päävastuun ja ollessa pääasiassa äänessä valmentautujia yhteisesti ohjatesa, opastaessa. Mukaan ilmoittautuneille valmentautujille on annettu mukaan lähtevän yksilövalmentajan numero, jolle voi ilmoittaa esim. myöhästymisestä.

Olen vastassa valmentautujia parkkipaikalla hieman ennen sovittua aikaa. Toivotamme paikalle tulleet valmentautajat tervetulleeksi parkkipaikalla ja samalla kerron lyhyesti ohjelman, miten on tarkoitus toimia. Siirrymme grillipaikalle yhdessä ja toivon mukaan saan valmentautujia osallistettua avuksi jo tarvikkeiden kantamiseen grillipaikalle. Mikäli ennakoilmoittautumisten perusteella val-

mentautujia uupuu, niin heitä odotellaan mahdollisesti hetken aikaa parkkipaikalla ja yksilövalmentaja/ minä käy tavaroiden viemisen jälkeen kokoontumispaikalla varmistamassa, että mahdolliset myöhästyjät löytävät grillipaikalle.

Grillipaikalle siirryttyä laavuretken suunnittelutapaamiseen osallistuneiden valmentautujien toiveen mukaisesti laitetaan ensimmäiseksi tulet, joita pidetään yllä koko retken ajan. Puiden pilkkomiseen, sytykkeiden tekoon ja tulien sytyttämiseen osallistan halukkuuden mukaan valmentautujia. Tulien sytyttämisen ja tarvikkeiden järjestelyn jälkeen on tarkoitus, että valmentautijat saavat oman aika-taulun, mieltymyksen ja yleisen ohjeistuksen mukaan valmistaa ja nauttia retkieväistä. Kerron alustavasti jo kokoontumispaikalla ja vielä grillipaikalla esim. mitä retkieväitä ja minkä verran on valmentautujille varattu ja miten valmistuksessa toimitaan. Tarkoitus on, että retkellä mahdollistuu rento yhdessäolo, mahdollisuus olla toisten valmentautujien kanssa vapaassa vuorovaikutuksessa, sekä pelaila yhdessä ja nauttia ulkoilmasta. Kun tulet on tehty, on tarkoituksena käynnistää yhteisiä pelejä valmentautujien halukkuuden mukaan. Pyrin innostamaan mukaan pelaaman ja edistämään pelaamisen kautta vuorovaikutusta valmentautujien kesken. Valmentautujia kannustetaan ottamaan osaa mölkkyyän, petankkiin ja tikanheittoon, sekä olemaan aktiivisena toimijana myös ruokia valmistessa, kahvien keitossa ja tulen ylläpitämisessä, sekä ympäristöstä huolehtimisessa. Etukäteen on puhuttu myös mahdollisista yhteiskuvien ottamisesta ja valmentautujien mahdollisuudesta dokumentoida retkeä kuvien muodossa ja mahdollisesti tuottaa myöhemmin Starttipajalla esille laitettavaa tuotosta. Kuvien ottamiseen, retken dokumentointiin kannustetaan. Yhdellä valmentautujalla oli aiemmin ajatus mahdollisesta yhteisen ympäristötaiteen tekemisestä laavuretken aikana, tämä otetaan puheeksi ja siihen kannustetaan. Ohjaajana minun on tärkeää olla innostava ja positiivinen vuorovaikutuksessa ja yhteiseen toimintaan houkuttelussa, kannustamisessa. Kuitenkin on pidettävä mielessä, että osalle valmentautujista pelkkä toisten seurassa oleminen ja paikalle tuleminen on iso juttu ja jokaisen osallistumisen tasoa, halukkuutta yhteiseen toimintaan tulee kunnioittaa.

Laavuretki on sovittu päättyvän virallisesti klo. 15:00. Ennen päätöstä tarkoitus on siistiä alue yhteisvoimin valmentautujien kanssa. Ennen paikalta poistumista pyrin kokoamaan valmentautijat yhteen, kiittämään osallistumisesta, mahdollistamaan tuntemusten jakaminen yhdessä. Ajatuksena on myös mahdollisesti jakaa jo laavuretken aikana valmentautujille kyselyt koskien toimintaa ja ohjeistaa vastaamisessa, palautuksessa.

LÄHTEET:

HANNILA-NIEMELÄ, Mea, OULASVIRTA-NIIRANEN, Pirjo ja PIETIKÄINEN, Reetta 2015. Työpajojen starttivalmennus sosiaalisen kuntoutuksen palveluna. Valtakunnallinen työpajayhdistys ry. Helsinki: Valtakunnallinen työpajayhdistys ry.

STÅHLBERG, Leena 2019. Pienryhmäohjaajan opas. Jyväskylä: PS- kustannus.

THL 2020b. Ryhmätoiminta ja toiminnalliset menetelmät. Saatavissa: <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/sosku/sosiaalisen-kuntoutuksen-opas/palvelun-sisallot/ryhmatoiminta-ja-toiminnalliset-menetelmat>

LIITE 11: LAAVURETKEN KYSELYLOMAKE

Pyydän vastaamaan kaikkiin kysymyksiin, kaikki vastaukset ovat tärkeitä opinnäytetyöni onnistumisen kannalta.

Avoimissa kysymyksissä vastaa kysymyksen alle varattuun tyhjään tilaan omin sanoin.

Monivalintakysymyksissä 3 ja 4 ympyröi YKSI vaihtoehto.

Nimeä lomakkeeseen ei tarvitse laittaa.

Voit palauttaa kyselyn joko Starttipajan eteisen palautuslaatikkoon, tai yksilövalmentajille/minulle.

Kiitos paljon vastauksistasi!

T: Jami

Pölhön laavuretki

1. Millaisia tunteita ryhmätoiminnasta jäi sinulle?

2. Mitä palautetta haluat antaa jatkoa varten, kun vastaavaa toimintaa järjestetään?

**3. Miten toimiminen yhdessä muiden osanottajien kanssa sinun mielestä sujui?
Ympyröi yksi vaihtoehto.**

1= yhteistoiminta ei sujunut ollenkaan

2=yhteistoiminta ei sujunut kovin hyvin

3= yhteistoiminta sujui riittävän hyvin

4=yhteistoiminta onnistui hyvin,

5=yhteistoiminta onnistui todella hyvin

4. Minkä arvosanan antaisit laavuretken mielekkyydestä ryhmätoimintana asteikolla 1-5? Ympyröi yksi vaihtoehto.

- 1= en tykännyt ollenkaan,
- 2= en erityisemmin tykännyt
- 3= ryhmätoiminta oli ok
- 4= tykkäsin ryhmätoiminnasta
- 5= tykkäsin todella paljon

5. Oletko kiinnostunut osallistumaan Starttipajalaisille järjestettävään ryhmätoimintaan jatkossa?

6. Mitä toimintaa sinä haluaisit Starttipajan ryhmässä kokeilla/ järjestettävän?